

Magyar

Alapította 1999-ben: Tar Károly

Liget

11. évfolyam 46-48. szám A SKANDINÁVIAI MAGYAROK CSALÁDI LAPJA 2010 / 4-6

**A 10 éves
skandináviai
folyóirat
ünneplése**

**Magyarok
története**

**„Az iskolák
fölöttébb
szükséges
voltáról”**

Könyvek

**Vidám
oldalak**

Téli mosoly

Pecsenye pirosra pirítja
két kezed a tél

Párásat pöfékel párosan
tűzelo-tüdöd

Felhőben fürdőzik fölötté
kéken két az ég

Szemedben szikrázva szökkenő
tavasz tündököl

**Nyári
történetek**

Kellemes karácsonyi ünnepeket

2011 Boldog új esztendőt!

A Magyar Liget ezzel a lapszámmal közelebb kerül ahhoz a családi laphoz, amit már indulásakor terveztünk: olvasmányos folyóirat, amelyben minden skandináviai magyar család tagja megtalálja az őt érdeklő oldalt, összeállítást, beszámolót, képes riportot, írást.

A szükség és a lehetőség hozta ezt a korszerű változást. Fél esztendeje működik és egyre inkább gazdagodik folyóiratunk internetes változata, amely lehetővé teszi, hogy naponta frissítsük az északi országokban élő magyarokat érdeklő hírekkel, tájékoztató írásokkal, képes beszámolóinkkal rovatainkat. A szükség diktálja a gyorsabb tájékoztatást. Életünk ritmusa egyre gyorsabban pereg, lépést tartani vele kötelességünk. Nem szabad lemaradnunk. Hirdettük, hogy aki egy-két éven belül nem tanul meg számítógépet, úgy jár mint hajdanán azok, akik kimaradtak az írástudásból. És ma már örömmel tapasztaljuk, hogy az idősebbek is villámpostán leveleznek, „blogba” gyűjtik gondolataikat, a skypen pedig úgy csevegnek, mint réges-régen a szomszédasszonyok tették a házuk előtti padon.

Honlapszerkesztőnk önzetlen munkával kialakított teret nyújt és könnyű hozzáférhetőséget biztosít tudósítóinknak és önkéntes munkatársainknak. Lapunk tizenegy esztendő fennállása alatt munkatársaink többnyire elsajátították az újságírás alapvető szabályait, s most már önálló munkára képesek, különféle rovataikat maguk építik és alakítják idejük és lehetőségük szerint. Elmondhatjuk, hogy a lap alapításakor vállalt egyik feladatát ezzel teljesítettük. Valljuk, hogy a magyar megmaradás nem lehet meg az írott szó, az írásbeliség gyakorlata nélkül. Ezért igyekszünk továbbra is különféle rovataink (Nyári történetek, „Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról” stb.) életetésére buzdítani olvasóinkat, levelezőinket.

A jövő bemérhető, elképzelhető, eltervezhető a lapok életében is. Mostanában jelent meg az a szakemberek által vázolt jelentés, amelyben az újságnyomatás évei megszámláltattak. Svédországban például, a világon legutolsóknak, 2025-re eltűnnek a lapok. Európa és Amerika országaiban ez néhány évvel hamarabb következik be. Nyilván, ahogyan a könyvek és könyvtárak helyét átveszik lassan az elektronikus könyvek, a híradás és az olvasmányt kínáló folyóiratok helyébe a különféle, a folyóiratoknál könnyebben használható, és egyre korszerűbb elektronikus készülékek lépnek.

Az élet gyorsulását mutatja, hogy mindössze másfél évtized alatt zajlik le majd ez a méltán forradalmi nevezhető változás. Fél emberöltő múlva a Magyar Liget is újra átalakul, de addig is szolgálni igyekszik a mátt, amelyben legfőbb feladata a skandináviai magyarság anyanyelvének gyakorlótere lenni, a magyar és svéd-, norvég-, dán-, és finn - magyar családokban vigyázni a kettős azonosság tisztaságára, hagyományaink ápolására.

Legyen ez szokásaink mondása szerint mindnyájunknak: jó mulatság, és az egyenjogúság szellemében is eredményes, örömeket teremtő férfimunka!

A tartalomról:

- Tíz éves az Ághegy 7**
- Két év és egy új élet 8**
- Miért nem költözünk haza? 10**
- Levelek Lundból 12**
- Olvasmány 14-19, 22-23, 25, 41, 45**
- Nyári történetek 27-29**
- Találkozásaim 30-35**
- Teller Edénél 36-37**
- Magyarok története 38-39**
- „Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról”**
- Természet 42-43, 45**
- Idegenlégió 46-47**
- Zene 48-50**
- Lovagok 52-56**
- Vidám oldal 56-57**

Szerkesztő:
Tar Károly
tar.karoly@gmail.com

Munkatársak:

Dr. Bartha István - bartaekokorro@globalnet.net

Dr. Békássy N. Albert - albert@refnet.cz ;

Lőrinczi-Borg Ágnes - agnesborg@yahoo.se;

Mészáros Márta - marta.mesaros@hotmail.com

Fiókszerkesztőségek:

Malmö: Dr. Szalontai Éva - evaszal@axelero.hu

Oslo: Kovács Ferenc - ferenc.kovacs@media.uio.no

Stockholm: Moritz László - laszlo.moritz@spray.se

Budapest: Aniszi Kálmán - aniszi_kalman@g51.kibernet.hu

Nimes: Tar Imre Charles- charlesnimes@yahoo.fr

Korrektor:

Dr. Kunszenti Ágnes

Az aláírt írásokért a szerzők felelősek.

A szerkesztőség a beküldött írások magyarítását kötelességének tartja.

A lapot a skandináviai magyar egyesületek és jóakaróink sokszorosítják és terjesztik.

Lapunk a világhálón: <http://magyarliget.hhrf.org>
ISSN 1404-7780

Magyar nyilvántartás

(Újsághír)

Jövő év elején elkezdődhet az összmagyar regiszter kialakítása, a kezdeményezéssel a világ minden pontján élő magyarok identitását szeretnék megerősíteni – mondta Semjén Zsolt nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes.

A regiszteren – hadd ne kövessük a pesti hivatalnok nyelvet, azokat, akik semmi pénzért nem írják az újítást, a találmányt másként csakis innovációnak – és nevezzük a szóban forgó kezdeményezést összmagyar nyilvántartásnak, amellyel nemcsak megszámláltatásunkhoz léphetünk közelebb, hanem Magyarországról szóló üzenetekkel, irodalmi művekkel gazdagodhatunk, ha megadjuk villámpostacímünket (a gyengébbek kedvéért: e-mail). A kezdeményező első lépésként a magyar szervezetekhez fordul majd, és kéri, hogy ismertessék a magyar nyilvántartás lehetőségét, és fogadja, hogy a csatlakozók üzeneteit, javaslatait szívesen fogadják, oda-vissza működne a kapcsolattartás. „Olyan államokban van hasonlóra példa, amelynek tagjai közül sokan élnek szétszórta a világban. Az emigráció magyarságát, a magyar nyelvű üzeneteken kívül pedig, az adott ország nyelvén is érdemes megkeresni, hiszen az Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában a harmadik, negyedik, ötödik nemzedék nem beszél olyan szinten a nyelvet, hogy az irodalmi műveket nehézség nélkül megértsék. Számukra angol nyelven is eljuttatnák az üzeneteket. Semjén Zsolt elmondta: nyitottak arra is, hogy ha valakiben csak pislákol a magyar identitás, vagy csak szimpatizál a magyar ügygel, akkor ők is megkaphassák az üzenetet. A kormányfő kereszténydemokrata helyettese kiemelte: a regiszter(nyilvántartás) gondolata abból a természetes igényből következett, hogy megerősítsék magyarságukban azokat a szétszórtságban élő magyarokat is, akiknek nincs lehetőségük az anyaországgal a közvetlen kapcsolattartásra. Kitért arra is, hogy ha a magyar nemzet valamely részét sérelem éri, mint a szlovák nyelvtörvényénél történt, akkor a regiszter(nyilvántartás) segítségével a világ magyarságát tájékoztatják, és segítséget is kérhetik. Akinek nagyobb a befolyása, írjon cikket a Washington Postba, akinek kisebb, az a helyi falu értesítőjébe – mondta példaként. Így lehetőség nyílik arra, hogy a magyar ügy mellett mozgósítsák az egyetemes magyarságot – hangsúlyozta Semjén Zsolt. Az internetalapú regiszter (a viláűgháló nyilvántartás) működéséről kifejtette: minimális költséggel megoldható, már most nagy az érdeklődés iránta, számos társadalmi felajánlás érkezett azoktól, akik vállalták, hogy segítenek az üzenetek elkészítésében, fordításában. Civilszervezetek kezdeményezték, hogy minden év februárjának utolsó napja legyen a Szórványmagyarság Napja.

A Magyar Liget örömmel üdvözlí és támogatja a kezdeményezést, annál is inkább, mert immár két évtizede

szorgalmazza megszámlálásunkat, összeírásunkat, önkéntes bejegyeztetésünket. És erre tett javaslatot a svédországi magyar egyesületek tagjainak mozgósítása céljából, hogy magyarságukat ne tétlenül, hanem mindnyájunk tevékeny hozzájárulásával őrizhessük, ápoljuk. Megkezdte például a lundin és a malmói magyarok összeírását. Nekünk, skandináviai magyaroknak nem megoldhatatlan feladat ez, hiszen az eniro nyilvántartása segítségével, könnyűszerrel megtudhatjuk, laknak-e magyar nevűek tömbházunkban, utcánkban, városunkban. Most, hogy ezt anyaországnak is támogatja, talán erőt veszünk magunkon, és a magyar egyesületeink segítségével elkezdhetjük ezt az összefogásunkat is nagyban erősítő munkát, felfedezhetjük nemzetársainkat, rátalálhatunk régi barátainkra, ismerőseinkre, kapcsolatot építhetünk, amelyek haszna beláthatatlanul segítségünkre lehet magyarságunk megtartásában.

Íme néhány rész régebb, a lapban és más különböző kiadványokban megjelent írásaiból.

Magyar népszámlálást!

A munkát megszámlálásunkkal kezdhethetnénk. Az anyaország nemrég lebonyolított népszámlálása magától értődően kínálta ezt a feladatot. Halottunk fogadkozásokról, kezdeményezésekről. Eredménytelenségük mutatja, hogy külföldön ehhez lakóhelyenként, utcákként, városokként, országrészenként és országosan is összefogás szükséges. Nem elég elővenni a magyar szervezetek összeírásait, nem elég kijegyzetelni a telefonkönyveket. Széles körű kutatásba kellene kezdenünk. És ez az „alagsorokat” is megmozdító munka lehetne a tízes szervezetek kialakításához vezető első lépés. Ez az összeírás abban is hasonlíthatna az otthoni népszámláláshoz, hogy személyes kapcsolatfelvételt jelentene. Ha esztendeig tartana, akkor is megérné.

Ebben az olyan magas civilizációs szintet elért országban, mint Svédország, most új lehetőségei nyíltak. Fialat munkatársaim javaslatára kipróbáltam azt a keresőt, amelybe a magyar családi neveket, majd a magyar keresztnveket, gyakoriságuk táblázatának felhasználásával rendre beírva, nemcsak postacímüket, telefonjaik számát kaptam meg pillanatok alatt, hanem lakóhelyük térképén azt a pontot is láthatom, ahol laknak. Azok, akik bátrabbak voltak, valószínűleg nincs takargatnivalójuk, mesterségüket, villámpostacímüket is megadták. Örömmel konstatálhattam, hogy az évekkel ezelőtt végzett telefonkönyves felméréséből valószínűsített számadatok valóságok. Városomban és a hozzátartozó kisebb helységekből közel ezer magyar lélek él. Csámcsogni való adatok sorában például az is kiderült, hogy éppen ezer Éva szépsége teszi kellemessé a lundin férfiak ünnepe- és hétköznapjait. Két nap alatt félezer „magyar ismerősre” tettem szert. Ehhez még hozzá kell adnom a házasság, vagy más okból nevet változtatókat, a gyerekeket, vagyis inkább csak a csecsemőket, akiknek még nincs telefonjuk.

A svédországi Lundban már eddig is tanulságos próbálkozás történt szomszédi magyar csoportok kialakítására a helyi magyar lap segítségével. Ennek legfőbb tanulsága az volt, hogy a magyarok összeírásához a magyar szervezet vezetőségén kívül az egész tagság munkavállalása elengedhetetlen. éppen ez teszi még értékesebbé az egész országra terjedő összeírást, hiszen olyan munkát lehet ezzel az egyesület tagjaira bízni, amelynek végzésével belekóstolhatnak

megszámláltatunk

az évek óta hangoztatott **Tudnunk kell egymásról!** jelző gyakorlatába. Tessék csak elképzelni, ha mind a harmincöt svédországi magyar egyesület tagsága kap majd valamennyit ebből a feladatból, ez felér egy országos eredményes tagborzás kezdetével, a sikerélmények pedig mindnyájunkban erősítik a hovatarozás érzését. Elsősorban a nyugdíjasokra és a számítógépes munkát játszva végző gyermekekre, a fiatalokra kellene bízni ezt a munkát. "Nem lehet!" – hallom a tétlenségre szoktatottak sajnálkozó elutasítását. Aztán áradatként jön, hogy ezért vagy azért nem lehet. Egyszer egy tevékeny vállaltvezető irodájában ezt olvastam a szembetűnő feliratról: Ha valamit nem akarsz megtenni száz okot is kitalálsz, hogy miért nem lehet. "Lehet vagy nem lehet?", "Mi nem lehet?", "Hogyan lehet?" – a két világháború közötti sorsmérlegelő erdélyi vitából idézett írárok címsorának végén bennem mindig felhorgad Reményik Sándor felkiáltójel nélküli mondata: Lehet, mert kell.

Tömegalap nélkül, félkarú óriás sem lehet a magyar szervezkedés. Megszámláltatásunkkal kezdődhetne minden elképzelt összefogás.

Hozzávetőleges számítások szerint Svédországban minden háromszázadik ember magyar. De csak minden hatodiknak-hetediknek van valamilyen kapcsolata magyar egyesülettel. Lundban, ebben a 134 nemzetiséget számláló egyetemi városban csupán minden tízedik szerepel a magyar egyesület nyilvántartásában. Itt negyven gyermek és fiatal kíván anyanyelvén is tanulni, de a kisgyermekeket és az óvodáskorúakat, szülők összefogásával a vasárnapi *Magyar óvoda* okítja, tanítja magyarul is játszani.

A magyar egyesületek vezetősége serkenthetné a tagokat az összeírás, később pedig az önkéntes és tiszteletbeli tizedesi megbízás elvállalására. A kialakított csoportok második évi működése kezdetén aztán a tízes szervezet (tíznel több vagy kevesebb) tagjai megerősíthetik tisztségében a tizedest, vagy újat választhatnak a közösség szolgálatára

A tízes és a többiek

Időszerű nemzetmentő feladatainkat nem hagyhatjuk csupán a magától alakult, rendszertelenül működő kiscsoportokra, rokoni, baráti társaságokra. A külhoni magyarságnak az anyaországiaknál inkább tudnia kell egymásról, segítenie kell egymásnak, szervezkednie kell. Időszerű nemzetmentő feladatainkhoz nem elegendők a magától alakult rokoni és baráti társaságok, a magyar szervezetek havonként vagy még ritkább előforduló egy-két órás cselekményszegény együttlétei, az isztentiszteleti áhítatok, az évenként vagy még ritkábban megrendezett választásokon a kézfelemelések, az előadóknak kijáró tapshoz való hozzájárulások. Több kell a fiatalok és a gyermekek nyári táboroztatásánál, az évenként egy-két magyar bálnál, a nemzeti ünnepekről való megemlékezésnél is.

Szervezkedésünk kipróbált hagyományos gyakorlatát kellene mai nagy feladatainkhoz igazítanunk. Újból fel kellene támasztanunk az ősi magyar katonai szervezetre visszavezethető tízes szervezetet. (Lásd: Dr. Müller Rezső: A székely tizedesek. debreceni szemle, 1939. 1. szám, Dr. Zolnai Lajos: Deb-

receni utca kapitányok, tizedesek és tízházgazdák. Debreceni Szemle, 1939, 3. szám, Vámszer Géza: Szakadát. Egy Szeben megyei magyar szórvány. Erdélyi Enciklopédia, Kolozsvár, 1942, Csizmadia Andor: Tizedesek és fertálymesterek, Dunántúli szemle, 1942. 1-2. szám. Csizmadia Andor: A kolozsvári tizedesek, Nép- és családvédelem II, 1942. 8. szám, Csizmadia Andor: Fertálymesterek és tizedesek szerepe a magyar városok gazdasági és szociális életében, Szociális Szemle, III. 1942. 4-6. szám, Puskás Lajos: Tizedesség és a kolozsvári tizedesek, Kolozsvár, 1942, Csörtán Márton: A kolozsvári tízes szervezet, Hitel, Nemzetpolitikai Szemle, Kolozsvár, 1943, 4. szám.)

A régi magyar gyalogságnál minden tízed alja nép élén egy-egy tizedes állott. Első királyunk tíz falvanként rendelte el a templomépítést. Később a különféle települések szervezkedésében, a városok életében jelentős szerepet kapott a tízes szervezet, amely régi katonai szigorából engedve a polgári teendők szervezésére alkalmasnak szelődött. Az ősi szervezetben tíz család vagy ennél több is, tizedet alkotva teljesíti katonai kötelezettségét, de együtt végeznek közös munkában útjavítást, kutak tisztítását és más közmunkát. Az élén álló tizedes legfőbb kötelessége volt számon tartani a vezetése alatt álló közösséget. Ha valamilyen családjában baj történt, segített. A tizedes rendszerint a legtekintélyesebb családfő volt, évenként választották azt, akire az egész közösség hallgatott. A német városjogi hatásnak tulajdoníthatóan később előtérbe került a fertálymesteri megbízás, de talán éppen demokratikus voltuknál fogva megmaradtak a tizedes szervezetek is. A tizedesek megbízható és tiszteletbeli összekötők voltak a polgárság és a hatóság között. Tíz tízes szervezet élén a főtizedes állott, később hadnagyok, utca kapitányok sorakoztak a ranglétrán, és részt vettek a városi tanácsban. A fertálymesterek (városnegyedi vezetők) főként rendészeti teendőket láttak el, összeírásokat végeztek, közvetítették és felügyelték a tanács rendelkezéseit. Jakab Elek, Kolozsvár történetírója szerint: "A városnak negyedekre felosztása tizedesi és kapitányi intézményekre, szép és egészséges alkotása volt a régi századoknak, lelkesítő emlékei egy küzdelmek és dicsőség között eltelt múltnak, mire büszkén gondolhat a mai nemzedék, s azt fejleszteni, a korhoz idomítva fenntartani az ősök emléke iránti tisztelet és a magyar nemzeti érdek követeli." A székelységben, Kolozsváron, de Debrecenben, Kőszegen, Szombathegyen, Győrött, Egerben, Szatmárnémetiben, Nagyváradon, Szegeden, Kecskeméten és másutt működő tízes szervezetek az ezernyolcszázadok végéig fennmaradtak. Kolozsváron a második világháború éveiben néhány esztendőre felújíthatták nemzetvédelmi céllal. Napjainkban, Egerben próbálkoznak a fertálymesteri tisztség visszaállításával, igaz egyelőre inkább külsőségekre szorítkozva, hagyományörző kirakat jelleggel inkább, mint a lakosság mélyrétegibe hatolva, népnevelői és szervezői szándékkal.

A kolozsvári tapasztalatokról Csörtán Márton megállapíthatta, hogy társadalmunkat csak „a magyar lélek törvényei szerint lehet tartósan felépíteni”, a kolozsvári tizedesség nem kezdte munkáját előre elkészített „alapszabályokkal” vagy „tiszttakar választásával”, hanem önzetlen munkára nevelő intézményként, amely a régi katonai és a későbbi közigazgatási jelleggel szemben nemzetnevelő feladatokat vállalt. És mint ilyen a legsikerültebb magyar pedagógiai mozgalomból a cserkészlet eszméiből is sokat átvett olyannyira, hogy munkáját tragikus haláláig maga Teleki Pál is jóakarátú figyelemmel kísérte. A becsület, a tisztesség, a nyíltság az adott szó szentsége és más magyar sajátosságnak akart jók mellé ma is hozzáírhatjuk a

közszolgálat hitét.

„Ahol hosszú kisebbségi élet volt a tanítómester, ott beszélni lehet már közösségi gondolatról, szolgálatot vállaló jó szándékról, magánember és hatóság közötti együttműködési törekvésekről... felelősségvállalásról. Rengeteg cselekvési vágy él az emberekben. Az egymásért való aggodás és tettekkészség mind olyan kincsek, amelyeket a társadalmi közösség javára kihasználatlanul hagyni vétség a nemzetközösség ellen.” Puskás Lajos hat évtizeddel ezelőtti tanácsa ma is alkalmazásra vár. Olyan vezetőkre, akik megválasztásukkal nem szédülnek a mindentudók, a mindent maguk végzők, a mindent maguk diktálók sajnálni való átlagember szintjére, hanem a nehezebbet választva a cselekvés tanítómesterét hagyják a legszélesebb alapokon érvényesülni.

A kolozsvári tizedes szervezeteknek a társadalom legkülönbözőbb fokán állókat sikerült közös nevezőre hoznia, a közösségi feladatok végzésében mindenki a maga által legjobban ismert területen és környezetében tevékenykedhetett. Nemcsak közös szórakozási és összejöveteli lehetőséget teremtettek, hanem a polgármester rendelkezéseit okosan értelmezve közvetítették, népjóléti munkát végeztek, rájuk bízta például a háborús szűk időkből bevezetett hatósági jegyek kiosztását is. Önkéntesen felvilágosítottak, tanácsoltak, kezdeményeztek. Arra törekedtek, hogy a magyar magyarral közösséget valóban alkosson. Havonta egyszer panasznapra mentek a polgármester elé. Hatalom nem volt a kezükben, tekintélyüket csakis érzelmi alapon érthették el. Önzetlenül, igazságosan, szolgálatkészen kellett élniük, magánéletük legbensőbb rejtekeit felmutatva szereztek maguknak megbecsülést. Olyan szűrésen estek át, ahol nem számított sem az iskolázottság, sem a társadalmi állás vagy vagyoniasság, hanem csakis a jó szándék, a magyar közösségért való áldozatkészség. Az volt a tizedes, aki ebből a döntő szempontból megütötte a mértéket, emberien viselkedett és tényleges munkát végzett. Puskás Lajos felmérése alapján kimutatta, hogy az általánosságban elfogadott társadalmi tényezők tíz százaléka mellett az életközösségek létrehozásának tizedesi munkáját egyszerű emberek végezték, az a magyar tömeg, akit mostanában cselekvésképtelenségre kárhoztat a meggondolatlan és elmaradott vezetők kicsinyes felfogásából eredő gyakorlat. 1942-ben ötszáz derék tizedest tartottak nyilván Kolozsváron. Szervezettségük gyümölcsként működött az a háború utáni városi tanács is, amely a szovjet parancsok által kiharcolt román hatóság újra bejövetele előtt rendet teremtett és tartott a városban.

Mai céljainkhoz igazítva

Gondoljunk csupán legnagyobb közös feladatunkra, anyanyelvünk továbbéltetésének szent kötelességére arra, hogy megfellebbezhetetlen törvénynek ismerjük el, és belenyugszunk a határon túl élő magyarok második-harmadik nemzedékének nyelvvesztésére. Valóban ne lenne ellenszere?! Most, amikor a magyar rádióadásokat a világháló segítségével hallgathatjuk, és Európa után Amerikában is nézhetünk magyar tévéadást, villámposztánkon bármilyen magyarul megfogalmazott hír, hagyományörző anyag, nevelési tanács, irodalom, kép és hang pillanatok alatt birtokunkba jut, új szakasz kezdődött a nemzetnevelésben is. Magyarságunk megőrzése egyre inkább nem fogcsikorgató nehézségek

között zajlik, a civilizációs szintünk emelkedésével saját elhatározásunk és kitartó munkálkodásunk függvénye. Mindez nem sokat ér családépítés nélkül. Nemcsak a valóságos magyar családokat szükséges erősíteni, hanem a családias kisközösségeket is, amelyekben nyelvünkkel együtt élettapasztalatainkat, magyarságtudatunkat is stafétabotként átadhatjuk az utánunk következőknek.

Azt, hogy miben is álljon a szóránymagyarság mai tizedesének szolgálata, milyen módon alakítsák ki sokféle emberi kapcsolataik ezt a tagok akarata, igénye, életvitelük körülményei határozzák meg. Az ötletek, akár az újságírás remekeinek eredői, „az utcán hevernek”. Vegyük elő a régi polgári élet szórakoztató szokásait, a nagycsaládok együttléteinek tanulságait, a meglévő, a magától alakult csoportosulások gyakorlatát. Figyeljünk egymásra, tanuljunk meg újra méltón ünnepelni barátainkat, ismerőseinket, ne csak foglalkozzunk gyermekeinkkel, unokáinkkal, hanem játszunk, gondolkozzunk együtt velük, szakítsunk időt a vidámságra, teremtsünk naponta magunknak és másoknak is örömet. Tanuljunk vitázni, ne csak beszélgessünk, hanem cseréljünk gondolatokat, ismerkedjünk és ismertessük a magyar élet múltjának és jelenének lelket melengető történéseit. Szoktassuk magunkat az irodalom és a művészetek ismeretére, osszuk meg olvasásélményeinket, legyen közösségi feladatunk a magyarosan nyílt, tiszta és tömör beszéd.

Nem lehet! — szól az elhamarkodott kishitű ellenkezés. Igaz, sokszor és sokféleképpen próbáltuk már. Úgy tűnik minden ellenünk esküdött. A nemtörődomségtől a tudatlan nemzetlenedésig, a magunk felejtésétől az anyagiak utáni fékezhetetlen vágy hajszolásáig, az emberiséget általában sújtó atomizálódástól az „egyszer élünk” filozófiáig. Mindezekkel és egyebekkel, amelyek emberségünk kurtítják, egyetlen érvünk van. A jövőt kereső múltszázadban, a kisebbségi kérdésben folytatott erdélyi vita egyik tömör tanulságát megfogalmazó Reményik Sándorral együtt valom, hogy „Lehet, mert kell” És mert kell, akaratból is nagy kell hozzá: a mindennek föléti józansággal csiholt közös magyar akarat.

Itt jöttünk

Az Ághegy Könyvek sorozat kötetei

1. Tóth Ildikó: Múltbanézó — elbeszélések
2. Tar Károly: Száraz oázis — groteszk színjáték-sorozat
3. Szakács Ferenc Sándor: Kettéhasadt lélek, a Magyar Ligetben megjelent Lélegzondozó rovat írásaiból
4. Bernhard Nordh: A hódtavi újtelepesek – fordította Bartha István
5. Erdélyi Szépmíves Céh Emlékkönyv – összeállította Tar Károly
6. Lőrinczi Borg Ágnes: Állapotok - versek
7. Agnes Borg: Tillstånd - svéd versek
8. Bjerck-Amundsén: Søren Kierkegaard kezdőknek – Fordította: Lázár Ervin Járkáló.
9. Dophi Alexandru: Altermundia — Képzelt népek képzelt nyelvén írott versek — Fordította Tar Károly
10. Dohi Alex: Illatok könyve — Fordította Tar Károly
11. Tar Károly: Pánik — regény
12. Skandináviai helyőrség — az Ághegy-Liget Baráti Társaság pályázatára érkezett írásokból, lemez melléklettel

Könyveink megvásárolhatók és megrendelhetők a szerzőktől és a szerkesztőségben.

Az Ághegy-Liget Baráti Társaság az évforduló alkalmából arra kéri tagjait és barátait, hogy az eddigieknél hathatósabban, még nagyobb odaadással támogassák

A pályázatra érkezett írásokból szerkesztett Skandinávia helyőrség című, CD-lemezzel készült kötetének kiadását.

Számlaszámunk:

PlusGiro 105 29 43-6 Ag.-Borg

Tagdíj: 80 korona + kötetenként az önköltségi árak megfelelően kb. 100 korona. Az esetleges adományokat honlapunk folyamatos frissítésére fordítjuk. A felajánlott képzőművészeti munkákat, gyűjteményes kiállítás keretében jótékonyági árverésen értékesítjük ugyanezen célból.

Az Ághegy VI. kötete (a II., III., IV. és V. kötet is) a szerkesztőségben, a stockholmiak számára pedig

Balogh Ilona, Mörbylund 27, 6 tr, DANDERYD, Stockholm, tel: 08853963, ilonabalog@gmail.com

és Moritz László laszломoritz@gmail.com
087559084, 0703666472
címen kapható

10 éves az Ághegy

Gondolatok a könyvek jövőjéről Európában

Egy irodalmi lap lehet 16 oldalas és megjelenhet negyedévenként. Ez évente 64 oldalt jelent, 10 év alatt 640 oldalt. Becsülendő eredmény.

Asztalomon fekszik az Ághegy legutolsó kötete, a hatodik, amely az irodalmi és művészeti lapfolyam tizedik évét zárja. Összegezve 4168 oldal. Nem hatszáznegyven, hanem négyezer feletti oldalszám.

Imponáló. Hogy érték ezt el a szerkesztők? Azzal a zseniális fogással, hogy nem csak befutott, ismert írókat, művészeket hívtak meg, hanem mindenkit, aki szeret írni, költeni, festeni, fényképezni, de nem tudja, hogy kell irodalmi-művészeti lapokat megközelíteni. Mert azok sokszor zárt ismeretségi körökből állnak, ahova lehetetlen bejutni.

Az Ághegy kapuja mindenki előtt nyitva áll. Kritikusok mondhatják, hogy nem minden, a lapban megjelent mű, áll a Nyugat níveljén. Lehet. A szerkesztők soha nem állították, hogy az Ághegy a Nyugat című folyóirat egyenes folytatása. De hogy mindenki próbálkozhat, és átélheti az alkotás örömét, azt a szerkesztők fontosnak tartják. Természetesen egy bizonyos nívót megkövetelnek, ami a lapot egészében nívóssá és érdekessé teszi.

De sajnos ma már új irodalmi lapot indítani, papira nyomni rizikóval jár. Minek papírt pazarolni, mikor mindenkinek van számítógépe, és azon olvashatja az írott művet? A könyvek kiadása csökkenni fog, jószoltan 10 éve, amikor az elektronikus könyvek, az e-könyvek megjelentek, s az Ághegy a világháló után papíron is megjelent.

Nos, tíz év elteltével két újságkivágás mást bizonyít. És jó háttérrel ad az Ághegy mostani kötetéhez.

Az első kivágás az oslói Aftenposten 2010 szeptember 20-i számából való s leírja az Oslo bokfest-et, a könyvfesztivált. A város szívében, a Karl Johan utcán sátrakat állítottak fel, annyit, amennyi körülbelül 70 ezer látogatót tud ellátni. Erre számítottak, mint reális számra. Az optimista rendezők arról álmodtak, hogy talán 100 ezer látogató is eljön. Végül 130 ezer ember látogatta meg a fesztivált, vásárolt könyvet, beszélgetett írókkal. Nagy siker volt.

A másik kivágás az októberi Frankfurti Könyvkiállításról szól. Érdekes követni ezt évről-évre, mert a számok sokat elárulnak arról, hogy mi történik a könyvek terén. Engem különösen az e-könyvek, az elektronikus könyvek sorsa érdekel. Már 10 éve azt jószoltam, hogy az elektronikus könyvek átveszik a papírkönyvek helyét. Azaz egyre több elektronikus könyv lesz s egyre kevesebb papír. Figyeltem a fejlődést. Nos, idén az történt, hogy a papírkönyvek száma megint rekordmagas volt, de mellette az eddiginél több elektronikus könyv jelent meg. A kiadók számolnak azzal, hogy 2011-ben az új könyvek egyharmada e-könyvek

formájában is meg fog jelenni. A hangsúly az is-en van, mert minden jel arra mutat, hogy egyelőre nem csökken a papírkiadás, de nő az elektronikus kiadások száma, anélkül, hogy ezek kiszorítanák a papírkönyveket. Ez szokatlan, mert legtöbbször az új átveszi a régi szerepét.

Elég érdekes, ugye?

Ha a két újságkivágást egy mondatban akarjuk összegezni, akkor mondhatjuk, hogy a papírkönyvek barátai örülhetnek, hogy a könyvek helyzete ilyen jól áll. Hisz százszázalékosan jelennek meg egy könyvnapon, ahol papírkönyvek közül válogathatnak kedvükre. Többen, mint egy popkoncerten. Azaz az Ághegy biztos jövő elé néz: a papírkiadásra továbbra is igény van. Be kell látnom, hogy pesszimista voltam 10 évvel ezelőtt, mikor a csecsemő Ághegy megszületett. Mert a csecsemő életerős felnőtté fejlődött. De a világháló, vagy papírkiadás csak technikai kérdés. A tartalom a fontos.

Hogy indult az Ághegy, mi a célja és milyen fejlődésen ment keresztül a tíz év alatt? Amikor a fáradhatatlan, idealista Tar Károly főszerkesztő elindította az Ághegyet, akkor Szerb Antal szavai lebegtek előtte: *"A közös kultúra, a közösen átélt emberi értékek tarthatják csak össze a sokfelé szétszórta magyart. Magyaroknak lenni ma nem állami hovatartozást jelent, hanem az érzésnek és gondolatnak egy specifikus módját, ami ezer év értékeiből szűrődött le: kultúrát... Amíg kultúránkhoz hűek maradunk, önmagunkhoz vagyunk hűek"*.

Mintha ránk, külföldön élőkre gondolt volna Szerb Antal. Mindenesetre szerkesztőtársaival együtt Tar Károly ránk gondolt. Ezt írja ő az első szám első oldalán: *Szellemi-lelki országunk építéséhez legalább "él téglával" hozzájárulhatnak a skandináviai magyar alkotók is, ha közösséget - műhelyt - teremtve példát mutatnak a tevékeny megmaradásra"*.

Itt a műhely a kulcsszó. Egy műhelyben csiszolunk, reszelünk, simítunk, agyagot formálunk... Azaz alkotunk, az alkotás izgalmával és örömeivel. S ennek ad helyet az Ághegy.

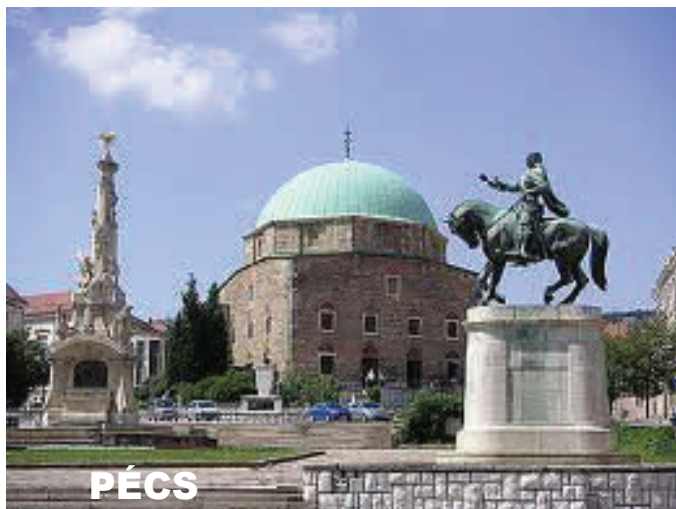
Ne kívánja az olvasó, hogy 4100 oldalon végigmenjünk, helyette inkább gratuláljunk Tar Károlynak és szerkesztőtársainak az első tíz év fontos és szép munkájáért.

Borka László

Két év és egy új élet

1967. június 10.-én avattak a pécsi orvostudományi egyetemen. Rajtam, a szűk családon, meg a rektoron kívül nem sokan voltak jelen, furcsa érzés volt. Túl sok jóakaróm nem lévén az egyetemen, az előző évet szép hazánk számomra meglehetősen ismeretlen tájain töltöttem. Szigorló koromban egy hónapos gyakorlatot töltöttem a zalaegerszegi kórházhoz tartozó pózvai ideg- és elmegyógyintézményben. Itt tartottak, többek között, egy pacienst, aki 1956-ban Nyugatra távozott, és visszatért Magyarországra. Hogy valóban beteg volt-e vagy sem, azt máig sem tudom. Ki annak idején M.o.-ra visszatérés mellett döntött, néha jobban járt, ha egy pszichiátriai intézetben keresett menedéket.

Első munkahelyem a szombathelyi tüdőkórház volt. Ide az egyetem küldött. Ugyanis: Mielőtt elvégeztük az egyetemet, sőt, már 1960-ban a felvételi vizsga előtt, egy kötelező nyilatkozatot kellett aláírni, miszerint a frissen végzett orvos ott vállal állást, ahova az egyetem után küldik. Ez persze csak azokra vonatkozott, kiknek nem volt megfelelő protekciója. A pécsi bennszülöttek, u.n. *tükék* szinte kivétel nélkül az egyetemi klinikákra kerültek.

A szombathelyi Vörös Hadsereg útján volt a Vas megyei tanács Markusovszky kórház Tüdőosztálya. A Vörös Hadsereg katonáival alig lehetett találkozni, mert ezeket hermetikusan elzárták a magyar polgári lakosságtól, - emlékeztén talán mi is történt hajdanán, úgy 1945-ben.

(Egyik pécsi nőgyógyász professzor, Scipiades, még a két háború között a baranyai nők medencecsontjaitmérésből bizonyítékot vélt találni arra, hogy Pécs és környéke török megszállás alatt volt 150 évig. Hasonló jellegű kutatás persze a szovjet csapatok felszabadítása után azt hiszem tabutéma volt. Az ismert olasz genetikus, Cavalli-Sforza szerint amúgyis sok genetikai jegyet hozott magával a magyar nép, melyek a szeppei rokonságot mutatják, úgy hogy az említett kutatás talán nem is lett volna túl eredményes. De 45 év alatt, de különösen 1944-45-ben sok minden történt a Kárpát medencében, és a női medencékben).

A tüdőosztály főorvosáról azt állították, hogy korábban az Államvédelmi Hatóságnak dolgozott, és egy hiba miatt, büntetésből tették Szombathelyre a pesti Korvin Ottó kórházból. Ez utóbbi a kiváltságos *nomenklatura* számára fenntartott intézmény volt Budapest egyik jobb részében. Nehéz elképzelni mi lehetett főnököm bűne, -

vajon nem sűgött be eleget, nem teljesített egyéb kvótát? Ismeretlen oknál fogva engem nem gyűlölt, vagy talán a kellenél kevésbé és egy pár hét leforgása alatt megkérdezte, nem akarok-e tüdősebész lenni. Ez egy elutasíthatatlan kérdés volt, így már kezdő koromban résztvehettem néhány *pulmonectomiában*, - beteg tüdő eltávolítása -, ami akkor a tuberkulózis egyik gyógymódja volt és maradt is jó ideig.

Szombathelyen lakásom nem volt, és a kórházban sem volt szabad lakni. Fizetésem havi 1300 forint lévén, s az úgynevezett fizetővendég szolgálat körülbelül ennyibe került, csak egy napra próbáltam ki ezt a megoldást. Be kellett látnom, hogy hamarosan anyagi lehetőségeim végére jártam volna, ha ilyen tempóban folytatom a *költekezést*.

A fizetés változott; még úgynevezett veszélyességi pótlékot is kaptam. Fizetésemről néhány napja a Markusovszky kórháztól, 43 év elteltével, sikerült is bizonyítékot beszereznem. Örömmel konstatáltam, hogy a bürokrácia ma is működik otthon. A fizetés lényegesen az ipari munkások alatti szinten mozgott, és akik közgazdasági vagy műszaki egyetemet végeztek, szintén magasabb szinten kezdték karrierjüket.

A rendszer hívei közül sokan már akkor rendelkeztek lakással. Már nem emlékszem miképp, de bejutottam egy épülőfélben levő házba. Megengedték, hogy az egyik félig kész lakásban meghúzzam magam. A lakás egy kolléga birtokában volt már. Koincidencia? Ágy nem volt a lakásban, csak a puszta falak. Szerencsére volt egy hálózsákom és néhány éjjel ebben aludtam a földön. A lakás tulajdonosa már a tanulmányok alatt is KISz-tag, talán párttag is volt. Sok vizet nem zavart, de bizonyára '*jó kádernek*' tartották.

Még lengyelországi autóstoppos koromból örökölt reflexeimmel jókat reggeliztem, ez a kissé fém ízű Globus sertésmájkonzervből (azt hiszem 2 forint 30 fillérbe került), kefirből és a zsemléből állt.

Az albérlétekből távoznom kellett, a tulaj és molett neje nek beköltözése végzetesen közeledtek. Meglehetősen felűhődve elmentem Szombathelyen a helyi KISz vezetőhöz. Ezen saját magam is meglepődtem, de hát néha teszünk meglepő dolgokat. Ugyebár. A KISZ vezető, emberi megértést mutatva, segítőkésznek bizonyult, még egy biciklit is kölcsönzött nekem. Kaptam egy szobát a várostól 5 km-re fekvő bogárdi hatalmas kastélyban. A párttitkár irodáját kaptam meg, melyben az íróasztalt vörös posztó borította.

A mennyezetig érő könyvespolcokon Marx, Lenin, Sztálin és még mindig, *horribile dictu*, Mao könyvei lapultak. A kastélyban *akkor* még nem fedezték fel, hogy Mao már ideológiai szempontból ehetetlen. A két nagy, marxista hatalom elhidegülése oly gyorsan köszöntött be, hogy a szakirodalomtól nem sikerült megszabadulni. Természetesen nem fenyegetett az a veszély, hogy ezeket a könyveket bármilyen épelméjű polgár a bogárdi kastélyban éjvíz idején tanulmányozás céljából kezébe vegye, így nyugodtan ott is lehetett hagyni.

Kissé élveztem is a hatalmas kastélyt, ahol majdnem egyedül laktam, bár az egyik szárnyban meghúzódott egy házmester, a felesége, gyermekük, meg egy kutya. Este kimentem a parkba, évszázados fák közül a sötétben rám mosolygott a telihold. Egyedül voltam. A jövőt nem láttam, csak annyit tudtam, itt tovább nem maradhatok.

Néhány nap múlva benépesült a kastély; kidobtak a párttitkár könyvtárából. Bekerültem 25-30 népnevelő társaságban a kastély báltermébe. Kik voltak ők? A hivatalos, akadémiai definíció szerint a népnevelő *az 1950-es években szervezett, rendszeres, személyre szóló politikai indítékú és szándékú tudatformálás aktivistája*. A népnevelőknek misztikus szerepe volt a Rákosi korszak alatt, békés eszközökkel kellett meggyőzniük az embereket arról, ami úgyszólván elkerülhetetlen volt: A termelőszövetkezetbe való kényszerítés, a magánüzletek államosítása, a békekölcsön. De érthetetlen, mit akartak még 1967-ben, a forradalom után tizenegy évvel. Nem is vették túl komolyan a feladatukat, azonnal felszereltek egy TV-t és a közelben levő osztrák állomásokat nézték.

Szombathelyi szereplésem rövid idővel ezután befejeződött. Sikertelenül egy repülőjegyet szerettem volna, talán az utolsóközé tartoztam, kik Szombathelyről Pestre repültek. A repülőket a vietnami népnak adták.

Érett bennem a gondolat, hogy nem maradhatok hazámban. Valamilyen csoda folytán, mielőtt behívtak volna a katonasághoz, még lementem Jugoszláviába és Koperből (*Capo d'Istria*) átnézhettem a szabad világra.

1967 szeptember elején bevonultam a Kerepesi úti kaszárnyába. Katonai kiképzésünk részben második világháborús szovjet egészségügyi oktatófilmek megtekintéséből állott. Fegyver egyszer volt a kezünkben, ha jól emlékszem egyszer még löttünk is. A rendszer iszonyatosan félt tőlünk.

Néha kimehettünk a városba. Családi látogatás ürügyén, nem csekély kockázattal, bementem a svéd követségre, melynek bejáratát rendőr őrizte. Én csak újságokat kértem, azt sem bántam, ha régiiek voltak. A sajtóattasé a lapokból már amúgyis kivágta a neki szükséges és a szocializmust kompromittáló cikkeket. Mivel a néphadseregben nekünk a fegyver szó nem jelentett sokat, így reggeli sorakozó közben nem volt nehéz mások háta mögött megbújva svéd újságokat olvasni.

Négy hónapot ezután még a csornai, meg körmendi határőrségnél töltöttem, több száz bakának adtam himlőoltást. Néhányan annyira belázasodtak, hogy éjvi idején kellett Szombathelyre beszállítani őket, de haláleset nem volt. A körmendi laktanya szintén egy kastély mellett volt, kulturális eseménynek a helyi kocsmá számított és zenének a sötétben a kutyák ugatása. Gyakori volt, hogy a tisztek nekünk meséltek el pszichés problémáikat. Sokszor apró, úgynevezett őrsőkön kellett heteket eltölteniük, arra figyelve, hogy elfogják azokat, kik illegálisan próbálták átlépni a határt. Ez a rész a terminológia szerint már határsávnak számított. Mikor Pestről jöttem, akkor már a vonaton megjelentek a marcona, civil ruhás igazoltatók.

Időnként az a „megtiszteltetés” ért, hogy a tisztekkel együtt ülhettem egy Pobjedában (régii szovjet autó) és ilyenkor a legközelebbi osztrák falu, Heiligenkreuz templomtoronyát láthattuk. A határt aknazárral, szögesdróttal és kutyákkal biztosították. Hogy a határőrök hány halottat produkáltak, azt nem tudtuk meg. 1968 március 18-án szereltem le. A pesti Semmelweis (Rókus) kórházba kerültem. Főnököm a magyar laboratóriumi diagnosztikai társaság elnöke volt. Remek szakember, tankönyv szerkesztő. Időnként megmagyarázhatatlan dührohamokat kapott és ilyenkor összerakatta velünk a könyvespolcot.

Fizetésem is megemelkedett, az E113 kulcsszám alapján már 1800 forintot kaptam, veszélyességi pótlékkal pedig 2340 forinttal lettem gazdagabb havonta.

Az egyik kollégám, debreceni nőgyógyász fia, a Bem tér környékén kapott Dunára néző lakást a papától. Aligha vehette volna fizetésből. Túl boldog nem lehetett, mert a labo-

ratóriumai elektroforézisre és Gram **olvasmány**

festésre használt alkoholt, igaz, 45 %-ra hígítva, rendszeresen dézsmálta. A hígítást a főnök, Hegedűs András szerkesztette *Klinikai laboratóriumi diagnosztika* c. könyvből lehetett elsajátítani. Egyszer aztán kevésbé volt híg a nedű, Gyula talán hallucinált és ki akart dobni a Rákóczi útra, persze csukott ablakon keresztül. Rövid fojtogatás után elengedett.

1968 különleges év volt, a *prágai tavasz* éve. A kissé türelmesebb északi szomszédjaink is megunták a szovjet elnyomást. Ezt a Varsói Szerződés, ezek között Magyarország csapatai brutális erőszakkal bosszulták meg.

1968. augusztus 21-én Jugoszláviában voltam és a belgrádi újságok öles címlapjairól tudtuk meg, hogy Csehszlovákiát megszállták a Varsói Szerződés katonái. Azonnal elhagytuk Belgrádot, nagybátyám még gondoskodott néhány vekni kenyérről. Jó reflexei voltak, 5 évet töltött szovjet hadifogságban és négyet a kistarcsai internálótáborban. A magyar határ felé a helyi lakosok kövekkel dobálták meg a magyar rendszámú autókat. Hajnalban értünk át Magyarországra, az úton dél felé tartottak a végtelen tankoszlopok. Szürrealisztikus, háborús hangulat volt. Megettük a kenyeret. Sírunk.

1969 április: Prága. Újra tavasz volt, de az elnyomás tavasza. Egy svéd fiatalokból álló csoporttal találkoztam. Útlevelet ígértek, melybe betették volna fényképem. Ez soha nem érkezett meg, Belgrádban kerestem a főpostán.

Pesten a Keleti pályaudvaron 1969 július közepén, *betéltlap* birtokában vonatra ültem. A határőrök mindenkit lekapsoltak, aki gyanús volt. Akik könnyelműen, nem kevesen, csak egy irányban vettek jegyet, rövid időn belül visszakerültek oda, ahonnan elindultak. Nekem retúrjegyem volt.

Július 12.-én Fiúméből indulva már a jugoszláv-olasz határ felé közeledtem. A határt Koperből éjjel 3-kor a hold világa mellett értem el. A jugoszláv határőrök hajnali 3-kor reggeliztek, így lehetett számítani arra, hogy se nem figyelnek, se nem lőnek. A Gábor társaságában szaladtunk át egy tisztáson. A kalauzunk, kreolbőrű, de magát *Volksdeutsch*nek valló Adolf volt. Az olasz oldalon megittuk hátizsákomban rejtett orosz vodka felét. Adolf 300 dinárt kapott a trieszti pályaudvaron, majd eltűnt. Aztán jelentkeztünk a Prefecturán. Sokan úszva tették meg az 5 km-es utat Jugoszlávia és Olaszország között, néhányan a tengerbe fulladtak.

A padriciano-i menekülttáborban azonnal karanténba kerültünk, majd 10 ágyas szobákban helyeztek el. A menekülttábor tömve volt magyarokkal, lengyelekkel, csehekkel, még egy orosz hegedűművésszel is megismerkedtem. A prágai tavasz után annyira reménytelennek látszott a helyzet, hogy a fiatalok tömegesen hagyták el a szocialista országokat. A kihallgatás után minden nap lementünk Triestbe, ami kb. 10 km-re volt a tábortól. Jó séta volt, buszra nem volt pénzünk. Az amerikai úrhajósok holdra szállását már egy trieszti kávéházban néztem. Padricianoiban, Surányi Laci orvoskollégámmal találkoztam, egymás mellett töltöttünk 2 hónapot a Kerepesi úti kaszárnyában. Nem kis meglepetéssel néztünk egymásra. Laci Kanadában lett neurológus. Egy másik menekült barátommal, Cserháti Péterrel most is tartom a kapcsolatot. Fafaragó művész. Rajta kívül még egy ilyen van Kanadában.

Miért nem költözünk haza?

Avagy:

Ahol még a király is jegyet vált a villamoson

Egy társaságban váratlan kérdést kaptam egy olyan norvég vendégtől, aki tudott rólunk, magyarokról, de eddig személyesen nem ismert senkit.

- A menekültek örülnek annak – mondta –, ha menekülésük oka megszűnik, és visszamehetnek a hazájukba. Ti, magyarok, miért nem költöztök vissza? A kérdés váratlanul ért, s nem hiszem, hogy valami okosat válaszoltam volna.

- Sok idő telt el, megszoktuk Norvégiát – mormogtam. De utána elgondolkodtam azon, hogy érdekes lenne többek véleményét meghallgatni erről. Hiszen Magyarországon rendszerváltozás volt, demokratikus választásokkal, többpártrendszerrel. Nyugdíjunk otthon nagyjából az itteni kétszeresét érné. Harmincas átváltással számolva, a 20 ezer koronás norvég nyugdíj 600 ezer forintra váltható, 30 ezer korona pedig megközelítené az egymilliót, ami otthon már komoly összeg. Többszöröse nemcsak az átlag magyar nyugdíjnak, de még a magyar átlagfizetésnek is. Ha itt eladnánk házunkat vagy lakásunkat, és tisztán megmaradna 2-3 millió koronánk, abból Magyarországon szép házat vagy lakást vehetnénk, s még maradna is valami készpénz.

Mégis, nagyon kevesen költöztek haza. Vajon miért? – tettem fel a kérdést ismerőseimnek szóban, és egy internetes listán írásban. Hamarosan kiderült, hogy a válaszok három csoportba rendezhetők.

- *Az első* csoport az ötvenhatosoké. Ők már nyugdíjasok, ők lehetnének a fő hazavándorlók. Eleinte csak rájuk gondoltam a kérdésemmel.

- *A második* csoport az 1956 és 1990 között egyénileg, változó okokból érkezetteké.

- *A harmadik* csoport teljesen különbözik az első kettőtől, főként az ötvenhatosokétól. Ők az utolsó 20 évben jöttek, nyitott szemmel figyelték a világot, jó állásokat pályáztak meg még otthonról. Az új, modern, mozgékony európai fiatalság tagjai, s jó látni, hogy ők mennyire mások, mint mi voltunk 57-ben. Közülünk akkor sokan csak azért kerülünk ide, hogy kiszabaduljunk a jugoszláv menekülttáborok embertelen körülményei közül, s mert már csak Norvégiában volt befogadó kvóta.

Az első csoport.

Nos, lássuk a válaszaikat:

- Gyermekeim, unokáim itt vannak. Nekem nagyon fontos a család, nem akarok tőlük elszakadni.

10 - De maradna annyi pénz – érvelek –, hogy havonta kijöhetnél a Norvégia fapados légitár-

sasággal, s láthatnád a családodat.

- Lehet, de közben öregsünk – válaszolja –, s idővel fárasztó lenne az utazás. Meg aztán gyakran kell az unokákra vigyáznom, s itt bármikor kéznél vagyok.

- Azért nem költöznék haza – mondja másvalaki –, mert egyszer meghallottam a hátam mögött egy rosszindulatú megjegyzést, “Ez is ötvenhatos”. Rossz lett a közérzetem tőle. Valami lekezelőt éreztem benne, de lehet, hogy tévedek. Alig nyitom ki a számat, máris hallják, hogy nem otthon élek. Azaz nem *rendes* magyarnak néznek, hanem másmilyennek, ötvenhatosnak. Eleget voltam Norvégiában idegen, most még a saját hazámban is az legyek?

- Miért menjek haza, amikor minden barátom, kapcsolatom itt van? Tisztára egyedül lennék. Otthoni barátaim meghaltak vagy betegek.

- Végre valamennyire megszoktam Norvégiát. Azt hiszed, a mai Magyarországot nem kellene újra megszokni? Más ám otthon turistának lenni, és más a napi problémákkal együtt élni. Végre gyökeret eresztettünk Norvégiában, most tépjük ki azokat?

- Nem kell kitepni semmit – mondják a más megoldást válasszók. - Kell egy lakás Magyarországon, s egy Norvégiában is. A nyugdíjas kor elérése után megtehetjük azt, hogy addig vagyunk Pesten, amíg jólesik, s ha megunjuk, visszajövünk Oslóba.

- Akarsz egy példát a magyar bürokráciára? – érvel másvalaki.

- Unokatestvérem írta, hogy anyjának combnyaktörése volt. Mint az öregek általában, biztosra akart menni, és 40 ezer forintot vitt magával a kórházba, mert hisz ott ezreket kell dugni diszkrétan ide-oda. Vitte minden igazolványát is, mert nem tudta, melyiket kérik. Míg operálták, a szobájából ellop-ták a táskáját. Lányára hárult, hogy segítsen neki a papírokat újra beszerezni, mert azok nélkül jogilag ő nem is létezik. Össze kellett szedni a születési, házassági és anyakönyvi kivonatot, s azokkal elmenni az okmányirodába. Ott fényképet csináltak, és kiadták az új okmányokat: személyi igazolvány, lakcímkártya és TB-kártya. Mindenért külön-külön 4-5 órát várakozni. Kimerítő, idegőrlő.

Ketten a magyarországi modorra panaszkodtak.

- Ki nem állhatom otthon a Norvégiában elképzelhetetlen örökös kioktatást. Ha egy ABC-áruházban a kosarat rossz helyre teszem, mert nem ismerem a szokásokat, kellemetlen hangon azonnal kioktat valaki – mondta egyikük.

A másik hazalátogató több apróságot vett, s kért hozzá egy zacskót. – Mít képzél? Mindenhez adunk mi zacskót? – vág-ták a fejéhez. Mondhatták volna, hogy sajnos nincs zacskójuk, vagy hogy azért külön kell fizetni, de nem, inkább helyre tették a vásárlót. Póru jár kérdeztünk Oslóban egy idősebb hölgygel egyszerre ért a pénztárhoz, s egymást tessékelték előre. A norvég hölgy lépett végül hátrább. Astrid volt, a norvég király nővére.

- Egyszerűen azért nem költözöm haza, mert nincs kedvem új életet kezdeni, és nagyon jól érzem magam Norvégiában – mondta ezt, vagy hasonlót több kérdezett is.

Két dologért becsülöm ezt az országot – tette hozzá valaki: Az egyik az, hogy amikor idejöttünk, akkor a munkaspárti miniszterelnök egy kis panellakásban élt, amiből akkor sem költözött ki, amikor megválasztották miniszterelnöknek, holott kaphatott volna az állásához járó lakást. A másik dolog a király viselkedése az olajválság idején, mikor tilos volt autót használni: siléceivel felszállt a Holmenkollen pályák felé közlekedő földalattira (nagy síelő volt), és jegyet váltott. A király.

Volt, aki azt válaszolta kérdésemre, hogy jobban szereti a norvég klímát, mint a magyart. Számára kibírhatatlan, amikor otthon hetekig 35 fok körül van a hőmérséklet. Jobban tűri a hűvös időt, mint a kánikulát.

A második csoport.

A fenti válaszok tehát az 1956-57-ben érkezettektől származnak. De volt ide egy kisebb kiáramlás Magyarországról és Erdélyből később is, még a rendszerváltozás előtt. Néhányan házasságkötés révén érkeztek. Az egyik kapcsolat 3 év után felbomlott. Kérdeztem az illetőt, miért nem költözik haza.

- Nem akarok vesztesként hazakullogni, majd megállok itt a magam lábán.

E csoport tagjaitól sajnos kevés válasz érkezett, azok is nagyban hasonlítottak az első csoport válaszaihoz. A következő, melyet egy, a 80-as évek elején már tapasztalt mérnökként érkezett házaspár adott, kicsit kilóg a sorból:

- Az okok, melyek miatt eljöttünk Magyarországról, már megszűntek. Úgy tervezzük, hogy nyugdíj után egyetlen gyermekünk leendő családja közelében telepszünk le. Legyen az akár egy harmadik ország, s ezzel akár egy második újrakezdés is. Nem akarjuk, hogy a fiatalok utazzanak folyton hozzánk a kis szabadságukból, amikor mi már nehezen mozdulunk ki. S unokáink, ha lesznek, tőlünk majd elsajátíthatják a magyar nyelvet és játékos módon a reáltantárgyak titkait is. Az biztos, hogy amíg tehetjük, rendszeresen járunk Magyarországra, a család, a régi barátok, a kultúra és a szívünk oda vonz. Gyermekünk is oda vágyik, de sok minden múlik azon, kivel alapít családot, és hol lesz speciális végzettségének, érdeklődésének megfelelő jó munkalehetőség. Akárhogy is lesz, valami és valakik mindig hiányozni fognak, valahova mindig vissza kell járni, amíg lehet: vagy Magyarországra, vagy Norvégiába, vagy mindkét helyre.

A harmadik csoport.

Az újak, akik a rendszerváltozás után jöttek. Jellemző rájuk, hogy különböző okokból, szabad akaratból választották Norvégiát: házasság, meghívás, munkavállalás. Főként munkavállalás. Ők tudatosan választották Norvégiát. Az utóbbi 15 - 20 évben jöttek, és egészen más Magyarországot hagytak ott, mint a korábban érkezettek. Ma sokkal nagyobb a hajszá, a stressz, mint régen. Ők a norvég nyugalmat, az alacsonyabb stressz-nívót és a kisebb bürokráciát említik, mint itt maradási okokat. És a jobb fizetést. Egy részük számára ezért a hazaköltözésről szóló kérdés értelmetlen. Ugyanakkor vannak olyan fiatal diplomások, akik a családalapítás éveit akarják itt megkönnyíteni, és közben a magyarországi elinduláshoz nagyon tudatosan gyűjtik nemcsak a pénzt, hanem a szakmai tapasztalatokat, világlátást. A gyerekeiket már otthon, magyar iskolába kívánják járattatni, ne legyen gondjuk a kettős identitással. Itt Norvégiában összetartanak, egymást segítik, és amikor csak lehet, mennek haza a nagyobb családhoz. Egy válasz arra mutatott rá, hogy csupán anyagi okokból is érdemes kijönni.

- Otthon reménytelennek láttam, hogy egy lakásra valót össze tudjak gyűjteni. Itt két év után, jutányos banki kölcsönrel kényelmes lakáshoz jutottam. Annak a létbiztonságnak, amiben itt részem van, Magyarországon nyoma sincs... Egyik országban sem vagyok maradéktalanul otthon, de végül is jól érzem itt magam, és nem tervezem a hazaköltözést.

- Erdélyből jöttem, és azért vagyok itt 2000 óta, mert eleve Norvégiába készültem. Jól érzem magam, jól élek, és segítem az otthoniakat. Innen jobban megtehetem, mintha otthon élnék. Ha már útlevelem szerint magyar nem lehetek, akkor inkább norvég legyek, mint román. Amikor otthon a jövőmet

terveztem (házépítéssel), akkor olyan fárasztó és energiát megcsapoló bürokráciába bonyolódtam, hogy a hideg kirázott. Nem hiányzik az már nekem.

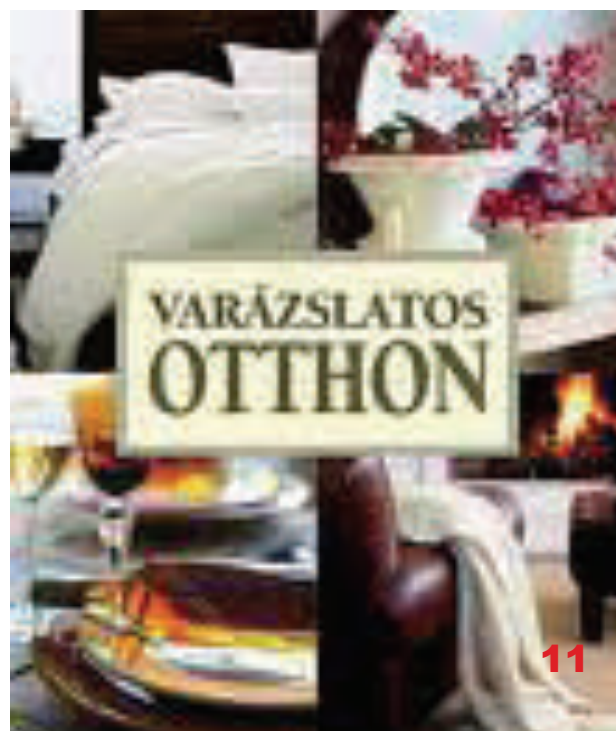
Végül lehetne írni azokról, akik valóban hazaköltöztek. Én csak négy családról tudok. Biztos több van, de őket nem lehetett elérni. Két család minden hidat felégetett maga mögött, s mindent eladott Norvégiában. Egy család megtartott egy kis lakást, s ők egy-egy hétre visszajönnek Norvégiába. A negyedik család itt mindent eladott, és nagy elhatározással Magyarországra költözött, de egy év után mégis visszajött Norvégiába. Az ő véleményük nyomós, mert mindkét országot a hétköznapi problémáival együtt ismerik. A férj diplomás, és szeretett volna a hivatásának élni. Annak ellenére, hogy hiány van otthon az ő szakterületén, annyi bürokráciába ütközött, hogy végül feladta. Mivel Pesten mindent előlről kellett kezdeniük, lakást építeni, stb, ezért állandó dolguk akadt a mesteremberekkel, akik mindig megkérdezték, hogy számlával, vagy számla nélkül dolgozzanak-e. Számla nélkül olcsóbb. Egy nagyobb tételnél jól megjárták, mert a számla egyfajta garancia is az elévült munkáról. Számla híján lehetetlen volt reklamálni, bebizonyítani, hogy melyik cég hibázott, s ott álltak megfűrödve. Az ilyesmi miatt egy norvég viszonyokhoz szokott családnál hamar betelik a pohár.

- Ennek ellenére, ha valaki szívósan megküzd a bürokráciával, akkor sikeres vállalkozásba kezdhet otthon, ahol a nyelv, a zene, a kultúra, a tájak és az épületek varázsa várja – fejezi be a mondandóját a Norvégiába visszatért család egyik tagja. Végül két tanácsot ad azoknak, akik haza akarnak költözni. Először is, ne adják el a norvégiai lakást, hanem adják ki egy évre (de érdemes előtte egy adóügyi szakértő véleményét kikérni, a szerk. megjegyzése), otthon pedig béreljenek addig lakást. Másodszor, otthon minden lényeges dolgot ügyvéddel intézzenek.

Összegezés egy mondatban

Szinte lehetetlen, de megpróbálom: Az 56-osok közös véleménye nagyjából az, hogy már túl sok időt töltöttek itt ahhoz, hogy Magyarországra költözzenek. Norvégia, ha nem is hazájuk, de otthonuk lett.

Az újak egy része a maradás tervével jött, ők a jó munkalehetőségre és a nyugodtabb légkörre hivatkoznak. Miért mennének haza, hisz nemrég jöttek... Másik részük pedig a magyarországi élet anyagi és szakmai megalapozását tűzte ki ideiglenesnek tervezett norvégiai tartózkodása céljául.

Levelek Lundból

1.

Kedves Családom és Barátaim!

Lassan egy hete, hogy itt vagyok Svédországban. Sok a teendő, de nagyon sokat gondolok rátok. Itt üldögélek az erkélyen, élvezem a késő nyári napsütést. Közben a nekem írt búcsú-, de sokkal inkább bátorító "viszlát" leveleiteket olvasgatom. Várakozással tekintek az előttem álló két évre. Már most szeretem ezt a várost. Annak ellenére, hogy még soha nem éltem ilyen kis városban, nem érzem, hogy lelassult volna az élet. Egyelőre sokat sétálok. Szeretem a zöld parkokat, a rendezett utcákat és az épületeket. Némelek Shakespeare korabeli angol házakra emlékeztetnek. Most mennem kell, de hamarosan ismét írok nektek. Itt nagyon hamar elromlik az idő, az esős ős gyorsan érkezik, minden reggel félve húzom fel a rolót, vajon reám kacsint-e kedves barátom, a Nap. Végül tegnap, kedves barátomat elüldözte a gonosz, apró szemű eső. Reggelindulás előtt felvettem, új, kis piros esőkabátomat, amely teljes összhangban van piros biciklim színével. A csuklyát, amennyire csak lehetett, szemembe húztam, így vágtam neki az útnak. Amint elindultam, a szél olyan erővel csapta az arcomnak a cseppeket, hogy egy időre elakadt a lélegzetem, majd zihálva, levegőért kapkodva tekeredtem az emelkedőn. Tizenöt perc múlva, mint egy elázott, megszeppent kis csibe érkeztem az egyetemre. Az ilyen mindennapi akadályok nagyon elveszik a kedvemet. Mindig felteszem a kérdést: miért jöttem ide, északra?!

De amint találkozom, azokkal az emberekkel, akiket ilyen rövid idő alatt megszerettem, és elkezdődik az óra, ahol magamba szívhatom az áhított tudást, tudom, jó helyen vagyok.

2.

Igazán szerencsés vagyok, mert érkezésemkor zord idő fogadott, de napokon belül elmúlt, és beköszöntött az igazi svéd „indián nyár”. Az itt olyan, mint otthon. A leköszönő nyár életért küzdő napsugara sok meleget már nem ad.

Itt hamar elromlik az idő, az esős ős gyorsan érkezik, minden reggel félve húzom fel a rolót, vajon rám kacsint-e kedves barátom, a Nap. Tegnap barátomat elüldözte a gonosz, apró szemű eső. Reggel indulás előtt felvettem új, piros esőkabátomat, amely teljes összhangban van kerékpárom színével. A csuklyát, amennyire lehetett a fejembe húztam, így vágtam neki az útnak. A szél olyan erővel csapta az arcomnak a cseppeket, hogy elakadt a lélegzetem, zihálva tekertem az emelkedőn. Tizenöt perc múlva érkeztem az egyetemre, mint egy megszeppent, elázott csibe. Az ilyen napi akadályok nagyon elveszik a kedvemet. Ilyenkor felteszem a kérdést, miért jöttem ide északra? De amint találkozom, azokkal az emberekkel, akiket ilyen rövid idő alatt megszerettem, és elkezdődik az tanóra, ahol magamba szívhatom az áhított tudást, tudom, jó helyen vagyok.

3.

„Hi, I am Markus, de beszélek magyarul. A szüleim magyarok.” Ezzel köszöntött egy kedves, tengerkéék szemű, bongyor fiú, tegnap, miután valaki megsúgta neki, van egy magyar lány a terebben. Ő a harmadik, magyar szülők gyermeke, akivel eddig találkoztam. Pár napja egy lány üdvözölt hasonló szavakkal, édes

tört magyarsággal és még egy jó kis paprikás csirkére is meginvitált, ha otthoni ízekre vágnék. Ebben az intenzív nemzetközi környezetben szívmengető érzés magyar szavakat hallani. Meglepő, de találkoztam olyan fiúval is, akinek az édesapja magyar, de sajnos az „igen” és „nagyon kicsit beszélek magyarul” mondatokon túl nem ismerte gyönyörű nyelvünket. Azon tűnődöm, vajon miért nem fontos mindenkinek, hogy továbbadja a saját anyanyelvét és nyelvi korlát nélkül, MAGYAR szavakkal nevelje, szeresse, gondolja gyermekét? Miért nincs motiváció ebben a fiúban arra, hogy megismerje édesapja nyelvét? Miért fontosabb egy német lánynak, aki gyermekként néhányszor nagynénjéhez utazott Magyarországra, hogy magyarul számoljunk és felelevenítsük az elveszett tudást? Érdekes élmény megtapasztalni különböző emberek gondolkodását, a magyarsághoz és a nyelvhez való viszonyukat.

4.

Ismét kisütött a nap, ami csábított egy jó kis sétára egyetem után, de amikor kiléptem az épületből kötelesség tudóan hazafelé vettem az irányt, hogy utolérjem magam a tanulásban. A nehéz politikai szöveg ott hevert előttem az asztalom, én pedig próbáltam leküzdeni a mondatokat. Fel-felnéztem a papírok közül, hiszen a nap folyamatosan kacsingatott be az ablakon és egy idő után nem tudtam neki nemet mondani. Rövid gyaloglás után elértem egy parkot és elindultam a kijelölt futó úton, ahol a nap időről időre eltűnt a fák mögött. Az egyik tisztáson átgázoltam, hogy megnézzem, mi a fák mögött és egy igazi felfedező útra indultam. Apró kertecskékre bukkantam, amik tele voltak veteményel, kora őszi gyümölcsökkel, virágokkal, kerti bútorokkal. Teljesen lenyűgözött a „titkos világ”, amit találtam. Találkoztam egy sünnel, aki ijedtében kiugrott elém az ösvényre és gyorsan masírozott előttem. Kicsit arrébb egy tavat fedeztem fel, egy paddal a partján, mely oldalról és felülről is véd a szél ellen. Sokáig csak ültem rajta, a lemenő nap fényéből szívtam magamba az energiát és az összes negatív gondolat, ami addig nyomasztott elnyugodott a letérő nappal. Megtaláltam a „béke szigetemet”.

5.

A szemeszter első felében globalizáció kurzusra járok. Három hete arról beszélünk, hogy mi a globalizáció a politikában, a közgazdaságban, kultúrában és mi a hatása. Hangzatos szavakat használunk, mint transznacionalizáció, szervezett bűnözés, globális kultúra, amerikanizálódás. De mit jelent individuumok szintjén? Mit jelent nekem, itt és most? Engem jelent, egy magyar lányt, aki Svédországba jött mesterképzésre. A mexikói fiút, aki a mexikói függetlenség napján tortillát, guacamolét és salsa szót készített nekünk, hogy együtt ünnepeljünk. Az amerikai-svéd lányt, akivel közép-amerikai latin zenére, USA-beli klubbancot lejtettünk a konyhában. Azt, hogy brownie sütögetés után egy amerikai fiú szemtől szembe imitálja a texasi tájszólást és az ottani emberek viselkedését. Ez maga a globalizáció és a lenyűgöző eredménye, hogy mindannyian egy városban vagyunk. Megismerjük egymást és két év eltelté után magunkkal viszünk egy kis darabot a másik kultúrájából, egy kicsit mindegyik a részünkké válik. Sokat lehet elmélkedni, hogy a globalizáció jó-e, vagy sem. Mostanra több száz oldalnyi elemzést, kritikát és véleményt olvastam el erről, de akár-hogy is nézem, ez teszi lehetővé, hogy folyamatosan megtapasztaljam a különböző kultúrák szépségét és a felfedezéssel járó izgalmal kezdjek neki minden napnak.

6. Amikor utazom nem szeretek tipikus turista lenni, a „kötelező” helyekre menni és térképpel a kezemben sétálni. Szeretek elvegyülni, úgy tenni, mintha én is madridi, vagy berlini lennék. Svédországba két évre költöztem és nem szeretnék sokáig külföldi maradni. A szó fűlsüketítően harsogja: KÍVÜL ÁLLÓ! Persze a szó szoros értelmében mindig külföldi maradok. Ami a kívülállót illeti, azt hiszem, jó úton haladok, hogy magam mögött hagyjam. Szombaton a svéd underground világába, vasárnap a politikába pillantottam be. A malmői graffiti verseny igazi svéd légkör volt, olyan, amit nem találnak meg a nemzetközi diákok, ha csak véletlen rá nem bukkanak a hirdetésre. Vasárnap este pedig egy svéd korridor választási buliján folytattam az elvegyülést, ahol két táborra oszlott a konyha, az asztalok roskadoztak a piroszöld és kék finomságoktól. Most már helyiek szemén keresztül látom a pártokat és elveiket, amik eddig nem mondtak sokat. Egyre mélyebbre szeretnék ásni a kultúrában, a társadalomba, hogy amikor elmegyek, értsem hol voltam, mit hagyok magam után és mi az, ami egy kicsit a részemé vált. Ha otthon azt mondom, hogy szeretem a Magyar népmeséket, vagy gyerekkoromban bűgő csigával játszottam, az emberek tudják, miről beszélek. Vajon el lehet érni egy idegen kultúra ismeretének ilyen fokát? Érteni a vicceket, kulturális motívumokat? Vagy erre csak egyszer képes az ember, abban a kultúrában, ahova beleszületik? Két év múlva remélem meg tudom majd válaszolni ezeket a kérdéseket.

7. Az otthoni ügyintézés egy áthághatatlan dzsumbuj, ahol mindenki azt az egy misztikumba burkolózott mágust keresi, valahol túl az Óperencián, tövisekkel övezett kastély legfelső tornyában, akinél ott van a tudás arany szelencéje. A bátrak és kitartóak elnyerik méltó jutalmukat és megoldódnak problémáik. Az úton sokszor találkoztam „bezzeg harcosokkal”, akik meg voltak győződve arról, más vidékeken sokkal egyszerűbb. Azóta megjártam Portugáliát és most Svédországban próbálom nyugodt vizekre evezni hajómat. Mindezek után nyugodt szívvel állíthatom, dzsumbuj máshol is van. Várva várt személyi számom még mindig sehol, pedig már az érkezésem napján leadtam az igénylőlapot. Ki gondolná, hogy egy szám hiánya milyen bonyodalmakat okoz. Nélküle nem jelentkezhettek svéd tanfolyamra, és ami még ennél is fontosabb, nem dolgozhatok. Hiába a rengeteg telefonálgatás, érdemi előre lépés nem történt. A távolról olyan tökéletesnek tűnő Svédország lehet, hogy nem is olyan tökéletes? Éva néni mondta egy év Hamburgban töltött munka után, hogy nincs a világban álom ország. Egész életében arra várt, hogy Németországban dolgozhasson, és amikor valóra vált, az álom nem idill formájában jött, hanem küzdelmes időszakot hozott. Gondok és átláthatatlan rendszerek mindenhol vannak. Rajtunk múlik, hogy mit kezdünk velük. Hagyjuk, hogy kergessenek minket, vagy mi kergetjük meg őket.

8. Önkéntes programok tömkelege, ami közül válogatni lehet az egyetemen. Sokat gondolkodtam, mi az, amit igazán szeretnék csinálni és főleg, mi az, ami belefér az időmbe. A bőség zavarában, általában mindenbe belekezek, de végül semmi sem jut elegendő idő. De, hogy mondjak nemet bármire? Hiszen minden olyan érdekes, izgalmas, új. Rengeteg szervezet munkájában látom a kihívást, a motivációt és ha nem is a feltétlen szakmai fejlődést, de egy új szegmensét a világnak, ami felfedezésre vár. Egy ilyen tapasztalatokra, ismeretekre szomjas embernek Lund maga a Kánaán. Viszont felelősségteljes felnőtt lévén, legalábbis arra törekedve, ez alkalommal

maximum korlátot szabtam magamnak. Miszerint két helyen kötelezhetem el magam. Mivel mesetreképzésen vagyok, legfontosabbnak az akadémiai jellegű fejlődést tartom. Itt az ideje olyan tevékenységekre koncentrálni, amik szakmailag jövedelmezőek. Tegnap csatlakoztam a student union (szervezet, ami a diákok tanulmányi ügyeiért felelős) nemzetközi munka csoportjába. Szak- és kulturális esteket fogunk szervezni, az egyetem végén pedig igazolást kapunk a munkánkról. Önkéntesség és networking, két nagyon fontos dolog a jövőre nézve. Mindezt úgy tudom megvalósítani, hogy közben naponta új kultúrákat ismerek meg, ami elsők között szerepel a prioritás listámon. Hiszen a rengeteg ok közül, ami idehozott ez az egyik legfontosabb: felfedezni az engem körül ölelő világot.

9.

Nap, mint nap rengeteg olyan előadás van az egyetemen, amik új perspektívát nyitnak a világra. Sok olyan kérdés és téma kavarg az agyamban, amikkel eddig nem foglalkoztam. Kellott hozzá pl. egy megkapó cím, hogy felkeltse az érdeklődésemet. A feminista café a héten tartotta első összejövetelét. Soha nem gondolkodtam el azon, hogy feminista vagyok-e és soha nem állt szándékomban feminista rendezvényen részt venni. A feministákra mindig, mint a női egyenjogúság radikális harcosaira tekintettem, akik elvetik a hagyományos családmódot, utálják a férfiakat és divatot teremtnek a szingliségből. A feminista café szervezői elképzeléseimmel ellentétben kedves, aranyos lányok, akik teljesen más oldalról próbálják megfogni a feminizmus lényegét. A céljuk összehozni azokat, akik szintén határozott elveket vallanak a világról, a női szerepekről és helyet akarnak szorítani maguknak a férfiak világában. Olyan lányokat gyűjtöttek össze, akik nem kívánják eldobni nőiségüket és nem akarnak karrierista „férfiakká” válni érvényesülni a világban. De igenis elég elhivatottak és kitartóak ahhoz, hogy elérjék, amit szeretnének. A café beszélgetéseken és filmekben alapul. A szervezők terveznek koncertet, öko divatbemutatót és önvédelmi tanfolyamot is. Sok érdekes programot, amiért mindenképp érdemes lesz elmenni a találkozókra.

10.

Már két napja a vizsgadolgozatomat írom. Az asztalomon halomban állnak a könyvek, jegyzetek, körülöttem pedig óriási kérdőjelekként lebegnek az olyan kifejezések, mint kulturális homogenizáció, kulturális imperializmus, nemzeti és globális identitás. Próbálok választ találni arra, hogy milyen hatással van a globalizáció a lokális kultúrára és, hogy fenyegeti-e azokat egy világ kultúrává való egybeolvasás. Nehéz egy értelmes egészé formálni egy ilyen sokoldalú témát. Miközben ezen dolgoztam a globális identitás egy gyönyörű példájának voltam tanuja, mivel „jó” globális állampolgárhoz méltón, tanulás közben is elérhető vagyok a világhálón. Az ónos eső olyan sokkoló hatással volt környezetemre, hogy azt rögtön mindenkinek meg kellett osztania a világgal. Sorra jenetek meg Facebookon a „Havazik”, „Még csak október van”, „Üdv Svédországban” és hasonló üzenetek. Ezt jelenti a globalizáció és a globális identitás, hogy először a számítógépünkkel osztjuk meg életünk fejzeteit? Magányosan, egy virtuális közegben létezünk, ahol a barátok is a web világára korlátozódnak?

Folytatása a 35. oldalon

F. Bösörményi Zoltán

Remény

Folytatnom kell barátom egyre jelentősebb jobbrafordulásának izgalmas történetét, hiszen egyre készségesebb fantáziám láthatárán a sorsfordító... Júlia bukkant fel. Nyilván azt kérdezik, mitől a sorsfordító jelző. Ragaszkodtam hozzá.

Kétszer is a kútba esett barátom élete, mind a kétszer váratlanul. Pedig már-már bizonyosnak látszott. E gátló körülmény, amelyet ez ideig könnyelműen kivert a fejéből, ebben a reményteljes, emelkedett pillanatban súlyosan nehezedett a szívére.

Az élet... Ha az a bizonyos legfőbb jó, amelyhez becses volta miatt mindenáron ragaszkodunk, legalábbis úgy illik, némiképpen ránk rótt kötelesség, hitem szerint magunk választotta kötelesség, mely mellett föltétlenül kötelesek vagyunk állhatatosan és hűségesen kitarítani... Megcsalt.

Senki sem kaphatja meg azt, ami nem a születésétől fogva az övé, és hasztalan áhítozol olyasvalamire, ami tőled idegen. Sajnos nem ismerte a boldogságot, habár a hírét többször is hallotta.

Hanem ennek a különleges, szinte regényszerű átalakulásnak történetét ne kelljen elbeszélnem.

Vannak kis örömei és nagy gondjai, és éli az életét, ahogy tudja. Éli, ahogy mások hagyják. Legyen ennyi elég az emlékezősekből!

Júlia abban a pillanatban jelent meg az ajtóban, amikor érkező barátja megjelent a farkasverem (itt kicsi, zárt veranda, ami megelőzi a lakásajtót) kapujában. Barátja megállt, kedvesére pillantott, s kissé elsápadt. Az asszony nagyon szép volt, formás, finom megjelenésű, arca kerekded, bőre az aranylós fényt színeire emlékeztetett, a szeme nagy, barna, akár a haja. Észre sem vette a férfit; olyan különös és csábító volt a mozgása, hogy a férfiba beléhasított a féltés, a gyalázatos féltés. Aztán mindketten bementek a lakásba. Az asszony és a férfi szó nélkül ültek egymás mellett a nappaliban. A férfi gondolkodott, hogyan indíthatná a beszélgetést. Halkan mondta:

- Júlia!...

Júlia, még a szemét sem emelte, hidegen kérdezte:

- Tessék?

- Olyan jó vagy.

Mint egy bosszús királynő, hátradőlt a kanapén, s csak nézett a nagy, barna szemével. A férfi nem is tudta, hogy azok a nagy, barna, meleg szemek mennyire ki tudnak húlni.

A nap, mintha le akart volna szállni rá, tüzes porát szétszórta.

Az autók lassú folyama áradt ki a városból és a város felé, az ablakok befröcskölvén villództak a visszaverődő fénytől. A férfi törte meg a csendet;

- Mi a baj, Júlia? Mi bánt? Miért vagy olyan, olyan más? Drága Júliám – sóhajtotta. Júlia kitört, idegesen válaszolta:

- Nincs semmi baj! Már mondtam!

A férfi nem akarta meghallani - folytatta.

- Még senkit nem szerettem annyira, mint téged, még soha nem láttam a szépet, de tudom, az olyan, mint Te.

Júlia elvesztette a türelmét, szavaiban több erőszak volt, mint szerelem. A férfi megdöbbszent és megrendült, a hite ingott meg, és kurtán oda vetette;

- Mit jelent ez?

Az autók lassú folyamának eltompító zajában, mikor nem értik egymás szavát se, Júlia mégis halkan felelt:

- Mit jelent ez?... Mit jelent ez? Végre... Végre, rád ismertem. Lakva ismerni meg az embert. Ami nem hallatszott ki a sok száz órás beszélgetésekből, az... Az mind-mind most látszik.

Akarod, hogy elmondjam?

- Mondjad.

- Elmondjam?

- Kérlek.

- Mindazt, ami felgyült bennem? Mindent, mióta együtt vagyunk? A férfi elpirult a meglepődéstől, szemét lesütve, fogát összeszorítva, préselte ki:

- Rajta, mondjad!

Mióta a szobában ültek, Júlia most először fordult feléje, egyenesen a szemébe nézett.

- Nem biztos, hogy tetszeni fog. Gyerek vagy, egy negyvenéves gyerek.

- Akkor mondd egy gyerekszívet szabadító, szelíd kényeztetést.

- Semmit nem tudsz elintézni, pontosabban: körülményeskedsz. Nekem nem ilyen az ideálom, biztonságra vágyom, melletted biztos nem érezhetném magam. Semmivel nem törödsz, semmi nem érdekel. Nem vagy tisztában önmagaddal. Nézz meg engem! Én tisztában vagyok magammal, szeretem magam! Szeretem magam! Az örök listámon az első, Én vagyok! Érted!? Mindenki utánam. Persze ezzel te nem értesz, és soha nem is értettél egyet. Először szeresd önmagad, majd meglátod, mindezt másképp látsz azután.

Felhőkön ülsz, képtelen vagy a földre leszállni. Kézzeled mosol, ahelyett, hogy mosógépet vennél. Huszonegyedik század! A kocsit ne miattam takarítsd, azt a rohadt autót takarítsd a saját komfortérzetedért! Igénytelen vagy.

A férfi meg se próbált védekezni. Minek és miért? Ahol ennyi a hiba és csak hiba és hiba és hiba...

- Júlia, szerettel engem valaha? Tudom, szerettél: „a magam módján” - mondtad, meg azt, hogy idő kell, hogy megszeress. Meg, hogy türelmetlen vagyok, legyenek türelemmel! Mindennek eljön az ideje!

A férfi ingerült volt, reményei összeomlottak. Rosszkedvű lett, gyötörte a felsülése, a váratlan csapás, mely különösen azért volt oly keserves, mert hosszú és erős reménykedés előzte meg. Magában beszélt, nagy lelki megrázkódtatások hatására, rögeszmés megszállottságban beszélnek így az emberek.

- De piszok az élet! Az örök Végzet nem látja, nem hallja és nem tud róla, csak mi, emberek tudunk róla. Ez a természet, ez a rendje, de a természet ellenünk dolgozik - hajtogatta.

Az út hazafelé Velemnek vitte. Lassan-lassan mégis átjárta az agyát a ragyogó nap melege, szertelensége, fénylő üzenete; a helyzet talán nem is olyan kétségbeejtő. Miért ne lenne, miért ne lehetne boldog az emberfia... Egyszer!

Magyarul álmodom

Vajon megvan-e írva előre,
mindannyiunk jövője ?
Kinek-kinek csillagképe
balsorsa,vagy reménysége ?
Idevándorlásunkat,
e távoli félszigetre,
politikai akarat intézte?
Vagy önként választott sorsunknak,
magunk mentünk elébe.
Oly kicsinynek érzed magad,
itt a nagy idegenben.
Ahol panaszkodni szabad,
bármilyen rágjon is szívedben.
Mennyi újdonság és szépség
szabadság, mosoly és jólét.
Teljesen ismeretlen emberek,
szolgálatkészek, szívélyesek.
Csodálják és dicsérik is
első próbálkozásaidat.
Ez látszik igazolni,
hajdani választásodat.
Ez mankó a hónod alatt,
ameddig majd egyedül járhatasz.
Jó ez a világ itt, Istenem
még a banánt is megvehetem.
De míg céljaid közt araszolgatsz,
lassan egyedül maradhatasz.
Hazádról sem tudják,ó hol van.
Mi csodabogarak vagyunk,
mélabús mindig az arcunk.
Lelkünkben ott él az ősi jaj,
torkunkban visszafojtott sóhaj.
Turán,Verecke s Trianon,
meg a régen elveszett otthon.
Ott húzódik a génjeinkben,
szívünket markolja két kézzel.
Nékem a tárogató hangja,
kedvesebb mint száz szimfónia.
Éjszaka magyarul álmodom
s az otthoni tájakon járok.
Könnyes szemekkel ébrednek,
csak tudnám, hogy itt mit keresek ?
Ha jönnek a szomorú hírek,
hogy hazámfiai éheznek.
Megnyugtató ismét a döntésem,
jó itt élni emberségesen.
Életem piciny lélekvesztője,
így sodródik kételyek tengerében.
Segélykérőn nyújtom a kezem,
de köztünk a barátot nem lelem.
Minden erőfeszítés hiába,
a magyarnak nem ez a világa.

Friss, zöld, olasz Nansen útlevellemmel Rómába repültem, megnéztem a *Forum Romanumot*. Bementem a norvég követségre. Pecsétügyben.

A követségi titkár azt kérdezte van-e pénzem. Nem volt. A titkár, Geir Grung kedves ajánlatot tett: *'Itt van 300 korona, ez a saját pénzem. Ha majd keresel, visszaadod'*.

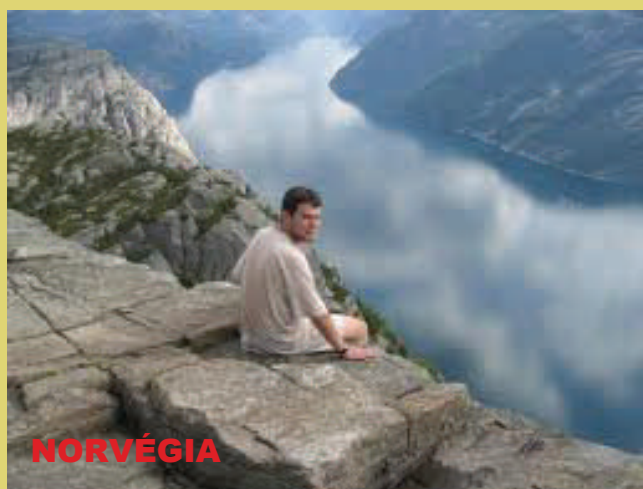
1969 szeptember 8-án már Norvégiában voltam. Október végén pedig Tromsøben, újra egy tüdőkórházban. A főorvos, Gunnar Moe Mercedesével hozott el a reptérről. Majdnem sötét volt és majdnem hideg. De velem volt feleségem, Gerd és apró csecsemőnk, Monica. Elkezdtem új életem. Geir Grung visszakarta a 300 koronát, ma is hálásan gondolok rá.

Később tudtam meg: Otthon házkutatást tartottak, Édesanyámat és akkor 80 év feletti Nagymamámat 1970 februárban behívták a rendőrségre. Derékig érő hóban mentek be több órás kihallgatásra. Engem *In absentia* másfél év szabadságvesztésre és vagyonelkobzásra ítélték.

1970 augusztusában hozzátartozóim vettek át egy levelet, mely szerint 97.50 forinttal tartoztam a munkahelyemnek. A Semmelweis kórház pénzügyi osztályának vezetője, Nádasi Károly keményhangú levelében többek közt ezt írta: *...felhívom figyelmét, szíveskedjék tartozását a mellékelt csekkklapon kórházunk számlájára 15 napon belül befizetni, mert különben kénytelenek leszünk tartozását bírósági végrehajtásra kimutatni (sic!) és ingóságain behajtani, ami Önnek felesleges költségeket okoz.*

Miután letelt a Kádár rezsim által kiosztott 9 év karantén, norvég állampolgárként, vízummal utazhattam haza. Pécsre 1967 óta nem látogattam el, nem is hívtak, de talán még egyszer eljutok az *alma mater* különleges hangulatú, éghajlatú és inspiráló városába.

Oslo, 2010

Dr. Bartha István

Megelőztem a holnapot

Régebben, fiatalabb koromban is megesett velem, hogy, átugorva a mátkát, egy nappal előbbre hoztam a holnapot, s így légüres térbe kerültem. Akkor még fiatalon és bohón nagyon tudtam mérgeledni, ha így eltoltam a kalendáriumot, és azon törtem a fejem, mit csináljak egy olyan napon, amely még meg sem érkezett? Valahogyan azért csak eltöltöttem a virtuális holnapot, s vele együtt a mátkát is valahogy túléltem. Hogy az ilyesmi min múlik? Szórakozottságon, a naptár elnézésén, vagy a lelki türelmetlenségen, mely siettetni szeretné az időt, hogy mielőbb holnap, vagy holnapután legyen. Akárcsak a kisgyermek a karácsonyvárásba annyira belelovalja magát, hogy akár heteket szeretne átugorni, csak hogy már jöjjön az angyal. Így jártam a minap, nem is olyan régen, amikor előzőleg még tudtam, hogy vasárnap lesz, de amikor reggel megébredtem, hirtelenjében hétfőre vettem a napot, és erőst azon voltam, hogy hamar elkészüljek a reggeli áhítattal és egyéb feladattal, hogy mielőbb elindulhassak Svedalából Hessleholmba, a fogorvosomhoz.

Odavoltam, sőt még mindig vagyok hivatalos, hogy a fogaimat végleg beállítsa, azaz a hidamat véglegesen beemelje. Tehetek arról, hogy hűséges páciens vagyok és a fogorvosom Hessleholmba költözött Malmöből? Távolságban, Malmöhöz viszonyítva közel négy vagy ötszörös hosszúságú jelent. Annak rendje és módja szerint elkészültem: a kocsi benzint töltöttem, a kerekeket alaposan felfújtam és azzal neki a nagyútnak.

Fel sem tűnt nekem, hogy milyen kicsi a forgalom, hogy teherkocsikat nem is láttam, s hogy egyáltalán hétfőre vettem a vasárnapot. Az sem lepott meg, hogy Hessleholmba beérve, mindjárt a rendőrök állítottak le valamennyiünket, akik a városba igyekeztünk: hajtásit és szeszfogyasztást ellenőriztek. De minek pont hétfőn- gondoltam én, hisz inkább szombat este után. tehát vasárnap délelőtt kellene a pasasokat ellenőrizni, mert egy rendes svéd a mulatározását szombat este intézi el, mert a vasárnap a másnapi munka miatt tabu. Szóval ilyen ügyeken átesve (oknak találtatva) megérkeztem a fogorvosi rendelő ajtajáig, és becsengettem. Érdekes módon az ajtót senki nem nyitotta ki és egyáltalán semmi mozgást nem észleltem a rendelésben. Feltűnt nekem, amikor a rendelő folyosójára beléptem, hogy a rendelő alatti női fodrászat zárva, ami hétfőn elég furcsának tűnt a szememben, hisz a megtépzott női frizurákat ilyenkor szokták a hölgyikék helyreigazíttatni. De, hogy ma vasárnap lett volna, eszembe se jutott.

Tizenegy órára szólott a meghívásom és még egy negyedóra volt odáig, hát leültem a lépcsőre, - mondván, hogy egy kicsit várok, mert lehet, hogy vonattal jönnek Malmöből. A fogorvosok ott laknak és vonattal közlekednek Hessleholmba. Rövid várakozás után előkaptam a mindenkinél található zsebcsirkáló telefont és felhívtam a rendelőt, amelynek ajtaja előtt ültem a lépcsőn. Csengetésemre az automata hang bement, hogy mikor és hánytól meddig rendelkeznek. Talált szerintem a nap is és az óra is. Még pár perc volt hátra az én időm, 11-ig, gondoltam lemegyek a szemközti cukrászdába és iszom egy feketét. Onnan láthatom, amikor a fogorvos házaspár bemásírozik az épületbe. Igen ám!, de a cukrászda is zárva volt. Már azon törtem a fejem, hogy egy ritkán előforduló járókelőt megkérdek, milyen nagy nemzeti ünnep van ma, hétfőn, hogy itt

Hessleholmban minden zárva van.

Végre leesett a tantusz!

Nem kellett senkit megkérdeznem, magamtól rájöttem, hogy azért van minden zárva, mert *ma* vasárnap van. Estván, te megint megelőzted a holnapot mondtam magamban, de nyolcvan éves érettként, az ilyesmit a tapasztalt öregember nyugalomával vettem tudomásul.

Elsattogtam a kocsimig, beültem és a legnagyobb lelki nyugalommal nevetve hazahajtottam száz kilométernyire lévő otthonomba.

HUMBUG

a tudományban, a politikában, a vallásban, az iparban és a gazdaságban és mindenben az egész világon

Humbug a politikában

Ki hitte volna, hogy a nagy okosok, akik Trianont rendezték és minket magyarokat alaposan megnyirbáltak, ki hihette, hogy ezek az urak olyan buták lehettek, hogy nem tudták, hogy az Ipoly folyó nem hajózható.

De tudták és ennek ellenére tették magukat és ott húzták meg a határvonalat, hogy 1,5-2 millió magyart elszakítsanak a Hazától. Tették, mert az egész béketárgyalás egy nagy HUMBUG volt, amit arra használtak fel a nagyhatalmak, élükön a franciákkal, hogy új államcskákát, utódállamokat un. nemzeti államokat hozzanak létre, amelyek aztán a megnyert koncon marakodva, mindent elkövettek, hogy minket magyarokat kismemizzenek.

Ez a nagy HUMBUG aztán megtette a magáét a II. világháborúban, mert nem volt egy nagy egység, mint pld. az Osztrák-Magyar Monarchia, amely ellenállhatott volna a német, vagy a szovjet terjeszkedésének.

Így lett aztán náci diktatúra és így lett Sztálin Jóskából a történelem legnagyobb gyilkosa.

Érdekes, hogy ezt az igazságtalanságot meg sem próbálták rehabilitálni, pedig voltak sokan, akik sürgették a békeszerződések felülvizsgálását.

De az a furcsa, hogy mi magyarok is elhallgattunk mindenféle követelésünkkel és hamis, kommunista politikaink minden utódállamot biztosítottak, hogy Magyarországnak nincsenek területi követelései egy szomszédjával szemben sem. Aztán megszülettek a szocialista államcskák, Sztálin nagy bajusza alatt és látszólag csend lett, merthogy a szocializmusban mindenki testvér és barát.

A székely legényeknek és lányoknak órát kellett táncolniuk román gúnyokban, a román táncosok pedig elvetve bocsorukat csizmában táncolták népi táncaikat, elhagyva a zörgőket, mert azokat nem lehetett a csizmákra erősíteni.

Aztán megint változott a politikai HUMBUG: Sztálint leplezték, elfelejtették, a szocialista tábor szétesett és most folyik tovább a gyűlölködés, nyugati demokráta mintára. Mert ugyebár azért nem lehet szólni, hogy mindenfelé építik a hagymakupolás templomokat, még akkor is, ha már van vagy két-három olyan templom a faluban (persze hívek nincsenek!).

Ki tudná felsorolni azt a sok humbugot, azt a sok fájó gazemberséget, amit ellenünk, magyarok ellen elkövetnek!

De vegyük a keresztény vallásokat és azt a sokat emlegetett ökumenét, és keressük meg abban is a HUMBUGOT. Évtizedek óta papolunk a felekezetek közötti jó együttműködésről, de még nem jutottunk oda el, hogy a katolikusoknak és a reformátusoknak közös Bibliájuk legyen. Hogy a reformátusok templomaikra ne kakasokat, vagy csillagokat tegyenek, hanem keresztet, amilyen Krisztus meghalt értünk. Vitatkozzunk azon, hogy a református KERESZ-

TYÉN, a katolikus pedig KERESZTÉNY, ahelyett, hogy valamennyien KERESZTÉNYEK lennének, Krisztushoz hasonlóak.

A református arra hivatkozik, hogy a magyarok még keleten jártak, amikor a KERESZTYÉNSÉGGEL megismerkedtek és keleten lágyítóval írták a Cristiánt. De úgy látszik, hogy a protestánsok elfelejtették, hogy Luther csak 1517-ben lépett színre, s akkor a magyarok már rég Nyugathoz tartoztak. Mire való ez a nyelvi visszakacsintás? Miért nem lehetnének a reformátusok is keresztények? Szerintem ez is egy nagy HUMBUG!

Az is HUMBUG, hogy a Szentszék még mindig nem old fel bennünket, protestánsokat a középkori átok alól, pedig az előző pápa már megkövette a debrecenieket a gályarabsággal kapcsolatban.

Humbugok és humbugocskák mindenhol és mindenben, s az ember csak tűnődik, hogy mikor lesz ennek már egyszer vége.

A humbug az angoltól érkezett, csalást, szemfényvesztést, szélhámoságot jelölő szó. Jelent még buta beszédet vagy írást, vagy megtévesztő szándékú írásbeli vagy szóbeli közlést. A szó eredetéről a következőket mesélik.

Darwin, a nagy természettudós szomszédságában gyerekek játszottak és elhatározták, hogy megtréfálják az öreget. Ezért összefogdostak néhány tücsköt, bogarat és lepkét, és fejüket, törzsüket, stb. előbb szétválasztva, majd összeragasztva létrehoztak egy új rovar, egy csodabogarat. Nyomban bevitték a tudóshoz és megkérdezték:

- Hogy hívják ezt a rovar?

Darwin látta a helyzetet és megkérdezte:

- Zümmögött, amikor megfogtátok? (Did the bug hum when you caught it?)

- Hát persze, vágta rá vigyorogva a gyerekek.

- Akkor ez egy humbug - volt a válasz.

Bevezetésnek elegendő ez a leleplező definíció, hiszen valamennyien tisztában vagyunk azzal, hogy mi is az a humbug, legfentebb nem tudtuk, hogy a szó Darwintól ered. Hogy az ember, mármint én arra vetemedik, hogy a humbugot a tudomány fejlődésével hozza kapcsolatba, azon múlik, hogy én, aki több mint 50 éven keresztül a műszaki tudományokkal foglalkoztam és ebből a tárgyból még akadémiai fokozatot is nyertem a Magyar Tudományos Akadémián (a "Műszaki Tudományok Kandidátusa" címet), szóval azon múlik eme írás létrejötte, hogy több, mint félévszázados tevékenységem alatt (mint szerkesztőmérnök, kutató, ökológus, tengeri herkentyűket tenyésztő amatőr biológus, s bibliakutató, stb.) rengeteg humbugot tapasztaltam? Kicsiket és nagyokat, sőt óriásokat!

Kezdjük mindjárt a tudomány krémjével, a Nobel-díjasokkal. Két amerikai tudós nagyszerű könyvet írt a *Tudomány sírásói* címmel, melyben számos Nobel díjas tudós apróbb nagyobb csalásait leplezik le. Érdemes lenne e könyvet mindenkinek elolvasni, aki nagyon bízik a tudományban és a tudósok erkölcsében.

A tudomány gyors fejlődése magával hozta az ipar egyre gyorsuló fejlődését, amely ma már gigantikus méreteket öltött és még komputer segítségével is alig követhető az a sok humbug újdonság, amit az ipar a piacra dob.

Nem mondom szépek, kecsesek, praktikusak az iparnak eme csemetéi, de az a nagy baj velük, hogy nem tartanak sokáig. Elég egy hibás gombnyomás és máris elromlik valami bennük, ami igen sokszor helyrehozhatatlan. Reklamálásnál pedig az a válasz: Tessék egy újat venni! - Ez már sokkal fejlettebb készülék és üzembiztosabb, stb., stb. szól tovább az eladó dicsérő szava, de ez mit sem segít azon, hogy a szegény vevő egy gombnyomással elveszít: 1000, 2000, 5000

vagy akár 100.000 koronát. Nem **olvasmány** kívánom az ipar minden termékét felsorolni és azoknál sorra bebizonyítani, hogy a fejlesztés és a „fejlődés”, számunkra, fogyasztók számára nagyjából semmi jót, vagy előnyöt nem hozott. Az autónak nevezett csodabogarat mindenki jól ismeri, hisz manapság legtöbben már a WC-re is autóval szeretnének menni. Valamikor a századfordulónál ezek a járművek, ha nem is voltak valami csodaszépek, de becsületesen meg voltak csinálva és tartottak akár 50-60 évig is. Jól emlékszem a Budapesti Műegyetem professzorának, Komondy úrnak Citroen- márkájú autójára, melyet egy, a professzor úrnál állandó alkalmazásban lévő sofőr vezetett. Maga a kocsis is, a sofőr is nagyjából azonos korú volt a professzorral. Olyan jó hatvanasak voltak mindhárman. A kocsis mindig szép feketén ragyogott, azon rozsdafoltokat sehol nem lehetett felfedezni. Én, aki annyit foglalkoztam rozsdával még élénken emlékszem arra, hogy a sárhányók peremezése nem valami összelapított nyomorúság volt, mint a mai modern áramvonalasoknál, hanem azok úgy voltak kialakítva, mint egy 6-8 mm átmérőjű csatorna, amelyben a szemét és a víz nem tudott un. kapillárisokat fejleszteni, ami kaput nyitott a belülről való rozsdásodásnak. Akkor még volt, szakmai tudás, becsület, előrelátás, felelősségérzet, szakmai büszkeség, stb.

De vegyünk egy egész kicsi gépecskét, egy kb. 60 esztendő kávédarálót (ráadásul szovjet gyártmányút, amelynél az élettartamot úgy fogták fel, hogy „örökké tartson”). Egy ilyen kis készülék van a birtokomban, és még mindig nagyszerűen működik, pedig azon aztán mindent darálok, diót, mákot, paprikát, prézlit, stb., csak éppen fát nem vágattam vele. Feleséggemmel már untuk, hogy ez még mindig tart, és vetünk egy sokkal szebbet, elegánsabbat, németet, s mit mondjak alig egy évi használat után tönkrement, el kellett dobni. Kértem, mint károsult vevő: megéri-e nekünk, hogy a hosszú élettartamot, csinos design-el, szép színekkel helyettesítik és maradunk igen rövid idő után, a kárral?

Megemlíthetem, de csak úgy nagyjából, hogy senkit ne untassak, hogy „megmodernizáltuk” a mezőgazdaságtól, az állattenyésztésen keresztül, az iparnak minden ágazatát, de meg még a biológiát és a gyógyászatot is úgy, hogy lassan már semmire nem ismerünk rá. És mindenhol kibújik a szeg a zsákból, annyi a tévedés, a mérgezés, az előrelátás hiánya és természetesen az ezekkel járó bánat, nyomorúság és anyagi veszteség.

Nézzük csak meg pld. a klónozást! Ma már nem hagyják jóvá a „kiválasztós” módszereket pld. a gabonakutatásban, hanem pénzt csak génmanipulációkra adnak, amelyek sem nem jobbak, sem nem gyorsabbak, viszont „modernek” és favorizáltak!

Az az Ádámi kíváncsiság, ami ősapánkat kirúgatta a paradicsomból, ahelyett, hogy panasza ment volna az Úrhoz és kért volna Tőle szilárdabb erkölcsű feleséget, még mindig nagyon hajszol bennünket. És török-szakad, de embert szeretnének előállítani a magunk feje után, hogy aztán szembe-kacagjuk a Teremtőt. Hát ez nem fog sikerülni! De ne is sikerüljön, mert amilyen „okosak” vagyunk pld. egy tehenet úgy terveznének meg, hogy a tőgyét a hasa közepére raknánk (mert mi nagyon szeretjük a szimmetriát, a harmóniát, az egyöntetűséget, stb.), s a szegény állat tele tőgygel gerinctőrést szenvedne a legelőn.

Figyeljük meg azt a szélmalomharcot és azt az ördögtáncot is amit „okos” politikaink, mérnökeink, kutatóink stb. üznek a környezetvédelemmel.

Együttélés

Mostanában nagyon sok szó esik a cigányság sorsáról, jogairól. Valahogy úgy jön ki, mintha ez a törődés a mai kor találmánya lenne. A média is azt sugallja, ez a téma csak most lett aktuális. A mostani politikusoknak ajánlanám, nézzenek utána az 1868-as iskolatörvénynek, mely szerint Magyarországon nemzetiségi, vallási hovatartozástól függetlenül iskolaköteles volt minden gyermek. Tehát nem csak joga, de kötelessége is volt a szülőknek iskolába járattatni gyermeküket.

Mérában, az erdélyi Kalotaszeg egyik falujában, mint általában minden helységben megvolt a cigányok külön utcája a „Cigánysor”. Tulajdonképpen a cigányok nem szerettek keveredni a falu népével, a falusiaktól jól elkülönülve éltek. Megvolt a maguk külön, számunkra még ma is kissé különös, szabad élete. Egymás között csak cigányul beszéltek, és büszkék voltak arra, hogy ők magyar és nem oláh cigányok.

A kalotaszegi cigányok dolgos, szorgalmas emberek voltak. Bár szegényesen éltek, de tiszták, rendesek voltak, magukra is, környezetükre is gondot fordítottak. A kalotaszegi cigányság a magyar lakossághoz hasonlóan dolgozott: a Kolozsvárhoz közeli helységekből a kolozsvári gyárakba, a többi kalotaszegi faluból Bánffyhunyadra, Egeresre járt dolgozni a férfiak zöme. A fálvakban sokan a helyi kovácsműhelyekben, vagy napszámosként a mezőgazdaságban dolgoztak. Kútásást, tisztítást, illemhelyek (budik) ásását, ürítését vállalták, sintéreként ők fogták be a kóbor állatokat, vállalták a döglött állatok eltakarítását, sokan vályogvetéssel (vályogtéglá készítéssel) foglalkoztak. Munkájukra szükség volt és tisztességesen megfizették őket. A cigányasszonyok a saját háztartásuk mellett napszámba jártak a módosabb falusi házakhoz. Jó és biztos kereseti forrásuk volt a gyógynövénygyűjtés, a kolozsvári *Plafarm* gyógynövénybegyűjtő központ folyamatosan ellátta őket munkával. És természetesen zenéltek is. Majdnem minden falunak meg volt a maga muzsikus cigánybandája. A mérai Árus család zenekara még Kolozs megye határain túl is ismert és népszerű volt.

Anyám 1934-35-ben tanított Mérában, az iskolában történelekről sok kedves történetet jegyzett fel. Az osztályából az egyik napon hiányzott az egyik kisfiú. A tanítók a tanáriban beszélgetve rájöttek, hogy aznap annak a családnak az összes gyereke hiányzik az iskolából. Anyám családlátogatásra ment az egyik tanítványához, gondolta benéz a hiányzó családjaához is, megtudakolni, nincs-e valami baj a gyerekekkel. Tanítványát az összes testvérével együtt az ágyban találta, ott ültek és játszódtak- anyaszült meztelenül.

- Hát ti? – kérdezte meglepetten.

- Mostak rúllunk- hangzott a tömör felelet.

Anyám apja is tanító volt, az ő szorgalmazására még gyerekkorában megtanult cigányul. Persze tanítványai ezt nem tudták róla. Egyszer az egyik fiúcska cigányul valami csintalanságra bízta a padtársát. Anyám szintén cigányul szólt rá, hogy figyeljen, ne zavarja az órát. A gyerek szájátva bámult rá, csak nagy sokára tudta kinyögni: Dik mó, hát te izs csigány vagy?

Az iskolakötelezettséget bár úgy-ahogy komolyan vették, sokkal lazábban értelmeztek sok mindent, nem az előírásnak megfelelően. Beírtak egy Kovács Rozi nevű kislányt az iskolába, de az soha nem jött el órákra. Viszont egy Szabó Ilona nevű rendszere-

sen járt, de nem volt beíratva. Hiába üzentek a tanítók a szülőknek, jönnének már be az iskolába igazolni Kovács Rozi hiányzását és Szabó Ilonának hozzák be az iratait, hogy beírassák a naplóba, semmi sem történt, a szülők nem mentek be az iskolába, ezért a tanító néni, elment szülőlátogatásra, először Kovácsékhoz. Kovácséknál Rozi nem volt sehol, de ott volt Szabó Ilonka. A rejtélyt az anya Ilonkára mutatva így magyarázta meg:

- Há,sze ez a Kovács Rozi. Csak kiskorában beteg vót, oszt mióta meggyógyútt úgy mondjuk neki, Szabó Ilonka.

Az egyik eléggé sápadt, sovány kisgyerek anyjának magyarázták, orvoshoz kell vinni a gyereket. Az orvos sok zöldséget, vitamindúsabb étrendet írt elő, de a gyereken nem nagyon látszott javulás. A tanítója elment az anyjához, ellenőrizni, betartja-e az orvos utasításait:

- Drága Tanító néni, hát már hogyan tartanám bé amit a Doktor Úr mondott. Tudom én, hogy fontos a zöldség, oszt olyan -olyan marék petrezselyem zöldjít belevágok az ételibe, de ez a kínyes nem eszi.

Egy sírós, eléggé ideges alkatú kisgyereket ideggyógyászati kivizsgálásra javasoltak a tanítók. A szülők el is vitték, de pár hét elteltével a tanítók úgy észlelték, mintha még idegebbé vált volna a gyerek. Megkérdezték az anyától, tulajdonképpen mi a baja a gyereknek, mit mondott az orvos, mit javasolt?

- Hát azt mondta a Doktor Úr, hogy sokat kell foglalkozni velle.

- És maguk foglalkoznak?

Hát persze. Mikor ráérünk úgy meg-meg ijeszti egyikünk másikunk, de ez a buta azt sem szereti.

Felvilágosítás

A tanítók dolga volt a népművelés is. Nagynéném, Máthé Emma szintén mérai tanítónőként bejárta a környező falvakat. Szucságban tartott egészségügyi felvilágosítást a lányok, asszonyok számára arról, milyen fontos a tisztálkodás, a helyes öltözködés. Előadásának tulajdonképpeni célja az volt, hogy rávegye a nőket, használjanak alsóneműt. Ennek minden előnyét elsorolta, azt is, milyen gyakorisággal kell váltani, stb. Az előadás végén, mikor már kifelé kezdett menni a közönség, az egyik szucsági román asszony odament Emi nénihez és nemes egyszerűséggel felrántotta az Emi néni szoknyáját:

-Ja sa vad, dumneata ai bugyigai? (lássam, magának van bugyija?)

Botrány

A népművelő, felvilágosító program keretében a helyes öltözködésről is kellett előadást tartani: azonban a lányokat, asszonyokat elég nehezen lehetett rábeszélteni a fehérnemű viselésére. Hogy ennek a ruhadarabnak, nevezetesen a bugyogónak viseléséről hogyan vélekedtek akkoriban, arra jó példa nagyapám egyik „jó” emberének esete. Szomorú, mondhatni komor arckifejezéssel állított be egyszer nagyapámhoz. Nagyapám megkérdezte:

- Mi a baj, Pista?

- Ne is kérdezze, Igazgató Úr. Nagyon nagy az én bánatom. Rosszféle lett a lányom.

Nagyapám nagyon meglepődött. El nem tudta képzelni, mi történhetett. Ismerte jól a családot, becsületes, dolgos ember volt minden tagja, szép lányuk, Mari nagyon szelíd, szerény teremtés.

- De Pista lelkem, miből gondolja ezt? Biztosan téved.

- Nem, nem, sajnos nem – mondta szomorúan a bácsi, majd a lesütött szemmel folytatta:

- Nincs tévedés, a feleségem a saját szemével látta: bugyogót visel Mari.

Térfoglalás

Magyar protestáns Istentisztelet volt Göteborgban. Szokatlanul sokan gyűltek össze, egy kedves fiatal zongoraművész ajánlkozott elvégezni a kántori teendőket. Molnár V. Pál lelkésszel megbeszéltek, milyen énekeket fog a gyülekezet énekelni, mit zongorázzon.

Úrvacsoraosztás is volt, a lelkész már megkezdte a szereztetési szertartást, mikor eszébe jutott, hogy megfélekedeztet valamiről. Mielőtt megkezdte volna a kenyér kiosztását odament a zongoristához, halkán sietősen odasúgta: az úrvacsoraosztás alatt csendesen játsszon valami szép dalt.

Megkezdődött az úrvacsoraosztás. A lelkész a megtört kenyérral rendre a hívekhez lépett, elmondta az ígét, átnyújtotta a falat kenyeret. A zene halkán szólt. A lelkész arra figyelte fel, hogy az asztal körül állók nagyon furcsán kezdenek viselkedni. Egyre vörösebb, egyre feszültebb lett mindenki, mintha kacagást akarnának visszatartani. A lelkész nem tudta, mire vélni a dolgot. Felnézett a még padban ülőkre, azok nyíltan mosolygó, majdnem nevető arccal néztek vissza rá. Az egyik presbiter, látva a lelkész értetlen arcát, a zongorista felé bólintott. A lelkész odanézett, de nem vett észre semmi rendkívüli látványt a zongoristán. De ahogy jobban odafigyelt, rájött, hogy a zenével van valami szokatlan. Mert az Úrvacsorát kísérő halk, kellemes zene ismert volt a számára is, de nem éppen egyházi körökből. A zongorista áhítatos arccal, teljes átéléssel Tamás Gábor énekes erdélyi sikerszámát játszotta: A Döntő úton nyílnak már az orgonák....

Kántorválasztás

Hogy nem könnyű a kántorok élete, azt egy réges-régi történet is példázza:

A 30-as évek vége felé kántorválasztást hirdettek meg a kolozsvári belvárosi (Farkas utcai) református templomban. A válogatás több vasárnapon keresztül folyt, míg a lelkészek a gyülekezettel együtt kiválasztották a minden szempontból megfelelő jelentkezőt. A végleges vizsgára ünnepi Istentiszteleten került sor. A kántorjelölt orgonált: kezdő-kísérő- énekeket játszott, vezette az éneklést. Lejött az Úrasztalához, ahol temetési és egyéb alkalmi énekeket énekelt kíséret nélkül. A lelkész felkérte a gyülekezetet, válasszanak a szoltárokból, mit szeretnének hallani a kántorjelölt előadásában. A jelölt minden próbát kiállt. Gyönyörű meleg baritonja, szálas termete, remek orgonajátéka, énekbéli tudása, korálkönyv-ismerete imponáló volt. Végül a Püspök Úr köszöntötte a jelöltet:

- Köszönjük kedves atyánkfia a munkádat, úgy vélem, mindenki megelégedésére működöttél. A hívek minden kívánságát teljesítetted, sok szoltárt hallhattunk Tőled. Arra kérünk kedves Barátunk, most énekelj el a Te kedvenc énekedet. A jelölt meglepetten nézett a püspökre:

- Az én kedvenc énekemet akarják hallani?- kérdezte kissé hitetlenül.

- Igen, igen- válaszolta a püspök - a Te kedvenc énekedet.

- Hát jó! – bólintott a jelölt boldogságtól felcsillanó szemmel. Büszkén kihúzta magát, kitérte kezeit, mintegy beleélve magát az elkövetkező zenei gyönyörűségbe. Hangját ércesen kiengedve kezdte el énekelni Huszka Jenő Gül Baba című operettje főhősének, Gábor diáknak szépséges dalát:

- Legutolsó kívánságom, halljátok meg emberek...

A Püspök Úr a lelkesen előadott szép dalt mosolyogva köszönte meg:

- Köszönjük kedves Atyánkfia. Igaz, mi nem éppen így gondoltuk, de köszönjük. A Gyülekezet egyhangúan téged választott kántorának.

Hűségeskü

A trianoni döntés nem csak Magyarország és a környező országok határait változtatta meg, érdekes módon a román történelem múltbeli történéseit is, legalább is az uralkodó fajúvá vált utódok másként értelmezték azokat. A tankönyvekben a közepes képességű moldvai, havasalföldi vajdák vitéz és legyőzhetetlen királyokká léptek elő. Akármilyenek voltak, a megszépítő messzeség (és a tudatos történelemhamisítás) naggyá emelte őket. Ezek a történelem-készítő "tudósok" nem tettek kivételt a román írókkal sem, az általa írott tankönyvek szerint szintén világhírűek voltak valamennyien.

A hatalom átvétele után a román kormány a magyar illetőségű közalkalmazottakat hűségesküre kötelezte. A vonakodóknak egyszerűen felmondtak, megfosztva ezzel őket nyugdíj-jogosultságuktól. A hűségesküre jelentkezőket román nyelvből, irodalomból és történelemből vizsgáztatták le. Tanítónő nagynénémet tökéletes román nyelvtudása miatt beosztották az egyik kolozsvári vizsgáztató bizottságba. Többek között egy nyugdíjazás előtt álló tisztviselőt kellett vizsgáztatni. A bácsi nagyon izgult, családja megélhetése függött vizsgája sikerétől. Nagynéném próbálta nyugtatni, megígérte, hogy sűg majd, ha elakad. A bácsi megköszönte a jóindulatot és azt mondta: Köszönöm kisasszony, arra kérem, csak annyit segítsen, hogy mondja meg, hogy az illető, akiről beszélnem kell király vagy író, a többit bízza rám.

Ideológia

Romániában a Kommunista Párt a II. Világháborút követő hatalomátvételét követően azonnal megkezdte a népesség "ideológiai nevelését". Minden vonalon: az óvodától az egyetemi oktatásig kötelező volt a PÁRT és KORMÁNY vezetőinek éltetése. Minden tanterem főfalán ott lógott a "négy szőrös": Marx, Engels, Lenin és Szálin hatalmasra nagyított fényképe. Alatta a Román Kormány és Kommunista Párt éppen aktuális vezetőségének hasonló nagyságú arcképei. Nem tudom, magamtól találtam ki a "Négy szőrös" kifejezést, vagy hallottam valamelyik felnőttől, de nagyon találó volt, meg szórakoztató is számunkra, tudniillik az arcképek sorrendjét mi, gyerekek a csökkenő mennyiségű arcképek alapján osztályoztuk: minél régebben született, annál szőrösebb volt. Marxnak, a legidősebb kommunistának hatalmas haj és szakállbozontjától alig látszott a szeme, a nála alig fiatalabb Engels szakállja már nem folyt egybe a hajzatával, valamivel mérsékeltebb mennyiségű és rendezettebb volt. Leninnek kis kecskeszakállja, az akkoriban még élő és uralkodó Szálinnak csak bajusza volt. Az ideológiai nevelés hatékonyságát, minőségét természetesen ellenőrizték. Napirenden voltak a tanfelügyelői látogatások, az óvodákban, iskolákban a pedagógusok sorsát a gyerekeknek a tanfelügyelők kérdéseire adott válasza döntötte el. Pisti öcsém óvónénije egy tanfelügyelői látogatás után riadtan figyelmeztette szüleinket Pisti induló "politikai karrierjére". Természetesen ennek az óvodának falán is ott voltak a dicső emberek fényképei, alattuk a Kommunista Párt és a Román Kormány vezetősége, melynek ekkor volt egy nőtagjai is, Pauker Anna, a később kegyvesztetté vált képviselő. A tanfelügyelő megkérdezte a gyerekektől, Sztálinra mutatva: Gyerekek, tudjátok, ki ez? - Vállalkozó szellemű öcsém azonnal jelentkezett

- Az Sztálin elvtárs geberális – bonyolódott a generális kifejezésbe Pisti.

- És meg tudod mondani, ez ki? – kérdezett tovább a tanfelügyelő, Pauker Annára mutatva. Persze, - jött a magabiztos felelet: Sztálin felesége.

Mostanában gyakran olvasom a Bibliát és sokszor esik szó benne arról hogyan menekült meg Pál apostol és 276 társa a halál torkából és hogyan értek partot Málta szigetén. Ilyenkor aztán eszembe jut, hogy Málta számomra is sokat jelent, hiszen ott volt az egyik tengeri kísérleti állomásom. Tengeri organizmusokat „tenyésztettem” speciális, átlátszó plexi-üvegeken, hogy látni kehesen, hogyan alakítják ki ezek az apró élőlények a maguk kolóniáit, amelyekkel komoly zavarok okoztak a hajók hűtő-rendszerében. Ezek a különböző organizmusok (van vagy 25 féle) ránőnek a hűtővíz-csövek falára és a kisebb csöveket gyakran úgy ellepik, hogy a víz áramlása ezekben a csövekben le is állhat.

Mivel a Kockums hajók, de egyéb svéd gyártmányok, gyakran üzemeltek a Földközi tengerben tudni szerettem volna, hogy mik a „benövéses” viszonyok ebben a tengerben. (Svéd vizeken, több állomáson is rendszeresen kutattam, s eredményeimet két svéd társszerzővel együtt publikáltam egy mutatós füzetben., *Povaxt i svenska farvatten* címmel.)

Máltára úgy kerültem, hogy volt egy speciálisan kiválasztott hajóm az M/T Agente Billner, egy 47 ezer bruttó regiszter tonnás olajszállító hajó. A hajó a Kockumsban épült. Építése közben összebarátkoztam a hajótulajdonos embereivel, számos kísérletemet engedélyezték. Többek között a részről készült hűtővíz-csöveket műanyaggal bevont acélcsövekkel helyettesítettük, a nyersolaj üzemenyag viszkozitásának mérésére pedig új, német műszert szereltünk be, a füstgázok hőjével fűtött kazánt a hajógyárban kifejlesztett nyomásmérővel láttuk el,

A kísérletek ellenőrzésére valahányszor a hajó Európában megjelent (Hollandiában, Belgiumban, vagy éppen Máltán), leutaztam és 2-3 napot töltöttem a hajón, hogy a kísérletem tárgyait alaposan szemügyre vegyem. Így kerültem Máltára először 1965-ben, ahol a hajót éppen javították. Költségeimet hol a Kockums, hol pedig a hajótulajdonos, a Billner-

féle Hajózási Társaság fedezte. Nagy öröm volt számomra a hajón való látogatás, mert igazán barátián fogadtak. Évekig leveleztem a hajó főgépészével. Ezen a hajón utaztam körbe Afrikát, egy másik alkalommal, a hajó „normális üzemeltetésének megfigyelését” végeztem. Jó hónapos kirándulásom megfigyeléseiből számos cikket publikáltam a Hajózási Társaság folyóiratában.

Visszatérve Máltára, ha már ott voltam alaposan körbenéztem a szigeten. Jártam a Pauli beach-be, vagyis a Pál-öbölbe, ahol állítólag Pál apostol és társasága partra szállt a hajótörés után. Szép kis templomot építettek a kegyes utódok Pál apostol emlékére, és mondhatom, hogy az apostol alapos munkát végzett, mert a máltaiak ma is igen jó katolikusok, jobban vigyáznak erkölceikre, mint akár melyik más nép. Ott a kislányoknak legkésőbb este kilencre haza kellett menniük, az iskolások egyenruhát viseltek. A nők, ha kocsit vezettek, mielőst a kormány mögé ültek, bekötötték a hajuk (jelezvén, hogy férfimunkát végeznek) és keresztet vetve indították a kocsit. A nép, amely főníciai, olasz, arab és egyéb népek keveredéséből jött létre, nagyon kedves, vendégszerető és igen vallásos. Akármikor nyitottam be egy márványpadlós, kellemesen hűs templomba, mindig találtam ott imádkozó férfit és nőt, akik rózsafüzériket szemeztették és félhangosan imádkoztak.

Mivel egy ideig olasz fennhatóság alatt voltak, az idősebbek közül igen sokan beszéltek olaszul, de egyébként is a nyelvükben sok az olasz kifejezés. Angolul persze majdnem mindenki tudott, mivel az angolok „bérelték” Máltát és a másik két szigetet, az iskolákban pedig kötelező volt az angol oktatás.

A hajógyárban sok kedves emberrel ismerkedtem meg, többek között a Mr. Georgot, a gyár termelési főnökét (ő eredeti máltai volt) és a laboratórium főnökét, Mr. Plummert, aki viszont angliai volt.

Megegyeztem velük, hogy létesítünk Máltán egy tengeri organizmusokat tenyésztő állomást. A hajógyár elvállalta, hogy díjmentesen üzemeltetik az állomást, rendszeresen cserélik a próbalemezeket, s azokat nekem elküldik Malmö-be. Együttműködésünk nagyszerűen működött több éven keresztül. Eredményeiről egy francia tengerészeti folyóiratban számoltam be.

Máltán van egyébként Mosta városa, melynek székesegyháza világhírű, kupolája a második az egész világon. Ezt a templomot német bombatalálat érte, de Isten megóvta házáat a rombolástól, mert a bomba nem robbant fel, csupán átlukasztotta a kupolát. Mr Georg mesélte, hogy milyen csodásan megmenekült a templom, ő volt az, aki hatástalanította a bombát, amit azóta is a sekrestyében őriznek.

Dr. Bartha István

Tíz esztendő termése:

30 szám, 6 kötet, 4168 oldal

Az egyházak szerepe a modern szocializációs folyamatokban

Nagyon érdekes és egyben kihívásokkal teli korban élünk. Rövid elemzésünket kezdhetjük talán az elmúlt évtizedek összefoglalójával. Olyan kornak vagyunk a gyermekei, amely erős ideológiákkal hatott ránk. A kommunizmus évtizedeit elfeledni meggondolatlanság volna. Az 1989 előtti évtizedek létroncsoló folyamatai mindannyiunk számára ismertek: kitartó munkával próbálták megsemmisíteni és az emberek elméjéből kiiktatni mindenféle istenképet, a család pedig – a társadalom alapsejtje – folyamatos terrornak volt kitéve. Legfőbb cél a társadalom immunrendszerének, ellenállóképességének meggyengítése volt minden szinten. A félelem érzése állandósult az egyénekben: félni kellett mindentől, bizalmatlannak kellett lenni mindenkivel. A kommunizmus évtizedeit a nyolcvanas évek végén ideológiaváltás követte: a kapitalizmus. Az új ideológia rárakódott a régire - mint az már számtalanszor bebizonyosodott: mindez egy nemzetközi politikai paktum hatására történt. A forradalomnak nevezett váltás legfontosabb célja volt, hogy a régi hatalom kontrollja alól kerüljenek Kelet-Európa társadalmi az új hatalom kontrollja alá. A jól eladott és kellőképpen szajkózott „társadalmi megváltás” nem következett be. Helyette beindult egy újabb létroncsoló folyamat, amely célkitűzéseiben hasonlít az előző hatalomhoz: mindenféle istenkép megsemmisítése, a család gyengítése, a társadalom belső ellenállásának a felszámolása, a hazugság politikai programra való emelése. A legszentebb cél ebben az esetben: a profit maximalizálása minden áron. A profittermelés kontrolljának megszerzése, a nemzeti javak „privatizálása” egy olyan folyamatnak a lényeges eleme, amely a „szabadság” égiske alatt egy modern rabszolga-társadalmat hoz létre. Az egyén a „szabadság” máza alatt teljesen kiszolgáltatott, és mivel a társadalmi immunrendszerét erősíthető intézmények (család, egyházak, iskola) szintén nagyon gyengék, ezért elhatalmasodik benne a félelem, a harag és modern rabszolgaként nemcsak képtelen megoldást találni életének hatalmas problémáira, de a körülötte játszódó folyamatokat sem érti. Nem is értheti. A homo sapiens lassan homo videns-é (néző emberré) alakul, amely kevés szabadidejében leül a televízió képernyője elé és tehetetlenül fogadja magába az értéktelen információ-áradatot. A nyugati civilizáció egyre inkább atomizálódik és a fukarság, kapzsiság és fősvénység csapdájában vergődik, miközben az őszinteség, erkölcsösség, hitelesség „maradi” értékekkel degradálódnak. Mindez vészreflexet alakít ki az atomizált, eladósított, a mediatisált butítás hatása alatt vergődő emberben: ez a vészreflex rövidtávú gondolkodást, demotivációt, állandó nyugtalanságot eredményez, csökkenti úgy az érzelmi intelligenciát, mint a szociális érzékenységet. A hosszútávú stratégia hiánya káros az egyénre és a társadalomra egyaránt.

„Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra” lassan átalakul: „Amit ma hazudhatsz, ne halaszd holnapra”. A kommunizmus létroncsolására épülő, embertelenségében vele megegyező kapitalizmus a „megváltás” helyett mást hozott. Illetve mást hozott létre: a fogyasztó embert, a konzumgépezetet, akinek elég néhány mediatisált impulzus és bármit megvásárol (egyre gyakrabban hitelből).

Az egyházak legfontosabb feladata a (re)szocializáció kihívásának felismerése. Köztudott, hogy öt erős szocializáló erő létezik: a család, az iskola, a média, az egyházak (vallás) és az azonos korúak társasága. Mivel a család teljesen kiszolgáltatott a fent említett folyamatoknak, az egyházak szocializáló jelentősége felértékelődik. Egy olyan társadalomban, amely teljesen elveszíti szakrális jellegét, ahol az emberi értékekből „kiavatják” az egyént, szükség van egy olyan erős intézményre, amely érti, értelmezi és elemzi a társadalmi folyamatokat és ezáltal felvilágosítja a társadalom szereplőit.

Az emberi értékekbe való „beavatás”, a társadalom és az emberi életér „reszakralizációja” olyan kihívás, amely elől megfutamodni nem lehet. Az embereknek vissza kell adni a hitüket önmagukban, Istenben, az igazságban, mert ezek nélkül nincs jövője az emberiségnek. A Jakab Antal Tanulmányi és Felnőttképzési Központ Csíksomlyón ennek a kihívásnak szeretne megfelelni. Csíksomlyó szakrális erőterében megújult infrastruktúrájával szeretettel vár programjaira minden érdeklődőt.

A Jakab Antal Tanulmányi és Felnőttképzési Központban március 13-án, délután 6 órai kezdettel Dr. Hetesi Zsolt, budapesti egyetemi tanár tartott előadást a fenntartható fejlődésről. Ez a témakör számunkra, gyerekeink számára fontos, unokáink számára viszont elengedhetetlen. Az Emberfia szervezet idézve: az igazság ismerete szabaddá tesz. Csakis az ismeret tesz szabaddá – a butítás, valós információk elhallgatása, az orwelli 1984-es „gondolatrendőrség” szindróma sehova nem vezet. Csakis akkor van jövőnk, fenntartható jövőnk, ha a jelen döntéseit ennek az érdekében hozzuk, és nem a rövidtávú profitszerzés érdekében áldozzuk fel szakrális életterünket.

Dr. Szakács Ferenc Sándor,

a Jakab Antal Tanulmányi Ház igazgatója

Almák a fa alatt

Rövid nyári vakációmon olyan családnál is megfordultam, ahol két nagylány virul, pusztá jelenlétük, fiatalságukkal járó varázsuk, mint a fák lombkoronáján átsűrű villódzó meleg fény, ünnepi hangulatot permetez, pillanatra régi romantikus regények lányos házait juttatta eszembe. Nem kellett elhessegetnem ezt a hangulatot, a pillanat magától elszikrázott. „Hajnali” tizenegy óra volt, amikor az egyik hiányos öltözötű, ágyából kitántorgott nagylány munkanapon beengedett és család közeliként magamra hagyott a konyhában. Várakoznom kellett, körbenéztem, hova ülhetnék. Minden ülőalkalmatosság tele volt különféle oda nem való dolgokkal, amelyeket sietős vagy hanyag emberek agyilag irányítatlan keze szokott, a következményekkel nem számolva, elhullatni. A konyhaasztalon használt kávéscsészék, ételmaradék, kenyérmorzsza, elnyomott cigaretacsikkkel teli hamutartó. A tűzhelyen és a mosogató tele mosatlan edényekkel. Ennél nagyobb rendetlenséget csak az a gimnazista koromban elhíresült francia tanárnő lakása mutathatott, ahol a nagy összevisszaságban, a bilit asztalon látták tanítványai. Másnap és harmadnap is megfordultam abban a lakásban, ahol megszokottá vált a vetetlen ágy, a szekrénybe visszakivánczó ruhadarabok, az eldobált szennyes zoknik, a levetett fehérnemű közé keveredő könyv, CD, jegyzetfüzet csokoládémaradék és bizsu. A szülők dolgoznak, a lányok zeneiskolások. A férfi időnként főz valamit. A lányok nem eszik az apa főztjét. Egyik vegetáriánus, a másik fogyókúrázik. Tizenévesek. Életvitelükbe nem engednek beleszólást, s ebbe belenyugodtak a szülők. A mosogatóst ki nem állhatják. Ezt anyjuk sem szívleli, ritkán műveli. A férj időnként macacszkodik, ezért napokig halomban áll a mosatlan edény. „Amikor már nem lesz mi-ből enniük, talán eszükbe jut mosogatni.” A lányok későn járnak haza, a délelőttöket átalusszák. Egyikük kutyát tart. Sétáltatni napokig nem jut eszébe. Fel sem fogja, hogy állatkínzásért törvény elé állíthatnák.

A lányok anyjának anyját is ismerem, otthon akkurátus rendet tanult, de élettársa ezt nem értékelte, ellenkezőjét hozta magával otthonából, amelyre akkoriban lekicsinylően azt mondták „Úgy laknak, mint a cigányok!” És sajnos, szokásos, hogy az állandósul, ami könnyebb, merthogy igaz a megállapítás. Az ember lusta állat.

Hasonlót látok itt, Svédországban is. Időseknek épített garzonházban lakom, ahonnan rendre kihaltak szomszédjaim. A helyükbe költözött fiatalok rendetlensége kifolyik lakásuk előterébe, szennyezi a közös folyosót, az udvart. Érzéketlenül hangoskodnak éjfél tájban is, önzőségük határtalan. Ismerőseim körében, számos családban akkora önállóságot engednek gyermekeknek, hogy az nem segítségükre, hanem inkább kárukra van, hiszen tájékozottságuk, céltudatosságuk, következetességük, akaratuk, közösségi szellemük még kialakulatlan. És mindezek hiányában önzésük, csak magukra gondolásuk, lustaságuk, rendszertelenségük aránytalanul nagy, folyamatosan csapongó életformát mutat. A jólét nem jár együtt a rendszerességgel, a tudatossággal. Titok, hogy miért ilyenek?

A tudatlan és gyenge akaratú szülők, mert nem bírnak velük, a családi békességet felszínen tartva, magukra hagyják a gyermekeiket. Az iskolára hagyják a nevelést, az időre bízzák, majd csak lesz valahogy, eljön az ideje, amikor mindenki megkomolyodik és hozzáidomul a közösségi elvárásokhoz. Nem az a baj, hogy a szülők, s az iskola képtelen megfelelően nevelni a fiatalokat. Valójában azt

kell látnunk, hogy a szülők, tisztelet a kivételnek, képtelenek példát mutatni a fiataloknak. Nyűg nekik a nevelés, mert valójában magukat kellene megnevelniük, ahhoz, hogy példájuk ragadós legyen. Nem elég „foglalkozni” az utódokkal! Ennél sokkal többet tehetnének következetes példamutatással, a házi teendők megosztásával, a közösségi élet apró szabályainak szoktatásával. A fiataloknak tudniuk kellene, akkor mehetnek eredménnyel a maguk feje után, ha nem felejtik a családi és más közösségekben kötelező feladataikat. Közvetlen környezetemben is érzem a szülők felelősségének hiányát. Feladatok, rendszeres napi teendők nélkül, ismerőseim gyermekei elkülönülnek, s még anyagi függőségüket sem érzik, nem értékelik, és később is magától értetődőnek hiszik azt, hogy a szülőknek gondoskodniuk kell róluk. Számos konfliktusos esetben, a fiatalok az önállóságot választják, hogy megszabaduljanak az örökös korholástól:

„Már megint megfeledeztél szobád takarításáról!”

„Vidd már le a szemetet!”

„Moss kezet!”

„Segíthetnél a bevásárlásban!”

„Már megint elkésel az iskolából!”

„A héten elhagytad a lakáskulcsodat, az esőkabátod, a tornafelszerelésed, a kerékpárod! És ellógtál az edzésről, nem gyakoroltál a zongorán, eszedbe sem jut kistestvéredet segíteni!”

Elhatalmasodott önzőségükben a szülők még örvendenek is annak, hogy végre megszabadulnak be nem vallott tükörcsképeiktől.

Ha magunkba nézünk, szomorúan megállapíthatjuk, hogy utódaink hibáit naponta magunk is elkövetjük. És aztán csodálkozunk, hogy gyermekünk éppen olyan feledékeny, ritkán szavatartó, csökkent tisztaságérzetű, rendetlen, rendszertelen, lassú, lusta és mindenféle rossz tulajdonsággal felruházott, mint mi magunk, akik még nem tanultuk meg magunkat megismerve kijavítani.

Titok, hogy az alma nem esik messze a fájától?

Cserepek

Összetörnek vágyaink, jénai üvegtálak, kiálltak minden forráságot és csetepatét körülöttünk, fortyogott bennük az ízes élet.

Összetörik minden idő, szárnyas robot, irányítódobozát kezünkben kiejtve, káprázó szemmel nézünk a kormos végtelenbe.

Összetörik az értelem is, mész keményedik agyáramok útjába, elrekeszt gondolatot és rajtunk a lélelés sem segít.

Összetört darabkákban lüktet bennünk az élet, kezéből kiejti a sors, s összetöri magát maga is.

Csupa cserép körülöttünk az aranyozott minden, a messzi egész igézetében élve attól félünk, hogy végig ügyetlenkedve kell élünk.

Összetört gondolatok, cserépdarabok az agyban villamos-síneként csikorognak, kocsik siklanak sítva a téli estékbe, a végtelenbe tűnnek és nem térnek vissza soha már akárhogy is akarjuk.

Összetörik majd a félelem is, galacsinokban torkollik torkunkban, lenyelhetetlen nagy csomókba dagad, homokzsákok halmaza a gáton, melyeket elsöprő örömeink elé raktunk bús pillanatözönöket felforgató viharok idején.

Összetörnek csontjaink, paripák alá gyűrt lóláb oszlopok, zuhanásoktól rettegve feltápáskodni már nem lesz erőnk, szertefolyva várjuk majd az erőtlen éveinkkel dördülő, a megváltó puskalövést.

Összetörnek kegyesen lassú, a végére tartogatott perceink is, emlékeink vitorláiról, a bennünk élő számítógép könyv-

táraiba lecsúsznak visszhangtalan cselekedeteink szépre festett, visszagondolásainkban alig fakult sebtapaszai, s felfénylenek, mint az akaratlan búcsúzás az észbontóan izgalmas, utolérhetetlen ismeretlentől.

Blogba főzött

Jegyzet csevejmártással

Ma szárnyakat bontottam. Apró cselekmények betűit róttam egymás mellé. A szárnyakon olcsó a hús, és magasra ívelhet velük az ember. A konyhában. Persze, kell hozzá... De hagyjuk a recepteket. Főzök én magamtól, a magam ízlése, szája íze szerint. Minek ide elődeink patinás irodalma. A legtöbbjük főztje ma már ehetetlen.

Bevezetésként sűrűn patakzó hidegvízben mosom a szárnyakat. Tisztán vigyének új fogalmazásaim tárgyalás-részébe. Olyan ez a svédországi víz, akár a régi kolozsvári, ami a Mikó-kertből patakzott az öreg vízvezetékcsövekben. De szerettem én a Nádas-patak partjához közel ásott kutak meszes vizét is, mosáshoz, különösen hajmosáshoz gyenge volt, túrosodott, szombatnóként a Kerekdomb alóli városi vezetékéből hordtuk testvéreimmel a fürdéshez, mosáshoz. Aztán persze igaz, „Ki a Szamos vizét issza, vágyik szíve...” Régi nóta. Megbecsülni a jó vizű kútnál a jobbat, ez legyen mindennapi főzőcskéim tartalma.

A csomagban rengeteg a szárny, s mert nem kenyerem az egyműfajúság, aprítom és rakom hűvös halomba, nézegetem, miből lehet költemény, miből és mennyiből bőséges próza, jegyzet, amit a Mc Donaldshoz hasonló sablonba, blogba paszszírozhatok.

Szárnyalnom kell, ma vasárnap van. Három unokámat várom. Őseiktől örökölt módon húsevők lettek ők is, felerészben lazacbabálók, mert apai nagyszüleik tengerparti faluban élő halászok. De ők is inkább fogni szeretik a halat, mint enni.

Halat, s vadat ma sem kapnak tőlem unokáim, de mert ma vasárnap van, magyar szót forgatnak a szájukban, s hozzá a szárnycomb-sültet krumplipiréval. A szárny középső, zsírosabb részéből, a régi szép emlékeimet idéző ludaskásák mintájára kakaskását. Hóféhér jázminrizsből főzöm, lökök belé egy kis vargányát meg petrezselyemlevelet. A szárnyvégekről, nem tudom miért, de anyámtól tanultam, mindig levágom a szárny első éléről induló kiszögelyest, s közben korholom magam, hogy mindenféle alkotói munka folyamán, ennek sem jártam utána, megelégedtem az anyám örökölt hitével. Egyetlen megbarnult fényképről ismert nagyanyámtól tanulta, s nem volt annyi eszem, hogy még anyám halála előtt megtudakoljam, miért nem ehető a madarak szárnyvége. A fényképen látom, nagyanyám ott áll a nyári konyha előtt és a grízgaluskának valót kavargatja egy öreg pléhtányérban, s elképzelem, hogy közben arra gondol, merre lehet, mit csinál Amerikában az embere, mikor tér már vissza, hogy legkisebb fiát, az én apámat megismerje a nagyapám.

Mit mondok majd unokáimnak, ha ilyesmikről kérdeznak? Nem valószínű, hogy érdeklik őket az ilyen történetek és gasztronómiai furcsaságok. Otthon náluk, a svéd jólétiségnek köszönhetően csak a majorság mellehúsát eszik, nálam inkább csak a híppalacsinta sütésre és a nudli sodrásra voltak kíváncsiak, s már az is örömmre szolgál, hogy az ötéves Vilma is leutánozza kedvelt csemegéjüknek számító egyszerű ételeink elkészítésének mikéntjét.

Kis lábokban, kóstolónak, néhány egész szárnyból paprikást is főzök, hirtelen. Ablakom alatt, zöld pántlikákkal tavaszt trombitálnak az ősszel ültetett piri hagymák, hajnali látogatóimmal osztozom rajtuk, félénk vadnyulak kéretlen vendégeim. A paprikához persze, nokedli jár, ezt is szeretik a gyerekek, légi úton szállított hazai juhtúróval is kínálom nekik, az ígért

meglepetés - tölcséres csokoládémorzás fagyalt - reményében azt is elfogyasztják.

Közben, mert milyen az iparos szövegelő, hirtelen ötlettel visszakanyarodom a bekezdéshez, ami legyen most tejfeles zöldpaszuly leves. Eszik, nem eszik, mást nem kapnak. Erőltetnem kell a levest, mert a mostani lusta háziasszonyok – alig háziak - nem levesesek. Pedig a férfinép szereti. De elamerikanizálódott világunkban, s mert a svéd nők egyenlőbbek a férfiakkal, inkább csak az egy tál étel a divat, ezt is inkább a férfiak kotyvasztják.

Ennyi legyen konyhai alkotómunkában a tárgyalás. A befejezés, ha van, az európai cukrárszipun kívüli, híg kávé mellé felszolgált, unalmas kevert tésztából kiporciózott sütemény. Olyan, hogy nem lehet, nem szabad utánozni. Befejezésként szeretem a meglepetéseket. Fagyalt, csokoládé, gyümölcs. Valami majszolni való. Rágódni is lehessen az alkotáson, másként csak könnyű szórakozás, mint minden összecsapott szellemi táplálék.

Reggelenként sietve beleolvasok sokféle blogba és csodálkozom, mi minden megfordul a fejekben. Megfordul és kikerül a világhálóra. Régen ebből alig került valami papírra. Talán, mert drága volt a papír, sokba kerültek a percek és sok volt az olvasó. Most rengeteg a főka, a vadászok pedig számlálhatók.

Ki tud itt főzni?- tette fel egykor keresztkérdését tanítómesterem. Költői kérdés volt, persze. Arra a kérdésre, hogy ki mit főz?, tekintettel a rengeteg szakácsra, számítógép segítségével sincs mindentudó felelet.

Kinek főzök?! Ezt nem én kérdelem.

Vasárnapjaimon egy asztalnál ülök unokáimmal. Csak annyi a dolgom, hogy magyar ízű legyen ilyenkor minden betevő falat és ízes a kimondott szó.

Elképzelem, hogy a reám akaszkodó évek terhétől lassan le kell mondanom az írásról.

Enni azután is fogunk.

Ezért mindig főzöm kell majd valamit a blogomba. És persze főzés közben jön majd meg az étvágy. Így van ez az alkotással is.

Svéd-magyar művészek Budapesten

Eugén Jenő Bocsor és felesége, **Gizella Csúzy** sikeres kiállításon mutatták be festményeiket a Budai Várban, a Magyar Kultúra Alapítvány Galériájában. Festményeiket a hideg Balti-tengeren hajón, majd autón szállították, Európát átszelve Svédországból Magyarországra.

A tárlatot Bába Szilvia, értékesítési igazgató a Magyar Kultúra Alapítvány galériájában fogadta és helyezte el. A Magyar Kultúra Alapítvány a történelmi Budai Várban a magyar-magyar párbeszédet, a kultúrák személyes találkozását szolgálja. Kupolás homlokzata, Zsolnay kerámiával díszített díszlépcsőháza ünnepélyes keretet ad minden rendezvénynek. A svéd művész házaspár is megtisztelőnek tartotta, hogy itt lehetett a kiállítása.

A művészek festményei egyébként folyamatosan láthatók a Panoráma Világklub művészeti galériájának vándor-kiállításán. Most Nyíregyházán.

Bocsor Jenővel Malmöben találkoztam először, egy régi barátunk, Péter Jóska társaságában.

/A minden szép és magyar iránt elkötelezett Péter Jóska már megismerte a Magyar Liget olvasóközönsége a Mellettünk járnak rovatból/.

Már akkor szóba került, hogy Jenő miután sikeresen bejárta a világot festményeivel, szívesen kiállítana Magyarországon. Hiszen nemcsak svéd-és világpolgár, de magyar is.

A terveket tett követte.

Bocsor Jenő Budapesten született 1933. március 17-én. Sokoldalú előtanulmányokat végzett. Képzőművészeti tanulmányai mellett ének-zongora leckéket vett. Sőt a Stockholmi Karolina Intézetben anatómiát is tanult. Festéssel 1953 óta foglalkozik. Elsősorban tájképfestőként tartják nyilván.

Magyarországot feleségével együtt 1956-ban hagyta el. Úgy gondolta: kell a nagyvilág, hogy művészi képességeiket kibontakoztathassák. El is jutottak Svédországon túl Amerikába, több európai országba. Szereztek nemzetközi nagy-díjakat, Oscar-díjat.

Csúzy Gizella, a feleség ugyancsak Budapesten született 1935-ben.

Itt végezte képző-iparművészeti tanulmányait is. Már gyermekkorától fest. Kultuszminiszteri kitüntetést is kapott. 1957-től rendszeresen kiállít Svédországban, Olaszországban, Franciaországban.

2002-ben Amerikában.

Csúzy Gizella képei: portrék, figuratív alakok, tájképek. Témái gyakran vallásos, mitológiai szimbólumok.

Gizella a festészetet nem csak műveli, de tanítja is, vannak felnőtt tanítványai. És kertjében magyar fűszernövényeket termeszt, hogy a halevő svédek megismerjék a magyar gasztronómiával.

A házaspár Dél-Svédországban, Tomelillában lakik. 10 km-re Ystad tengerparti kikötőtől. Itt van állandó kiállításuk, saját műtermük, amit minden Húsvétkor megnyitnak az érdeklődő látogatók előtt.

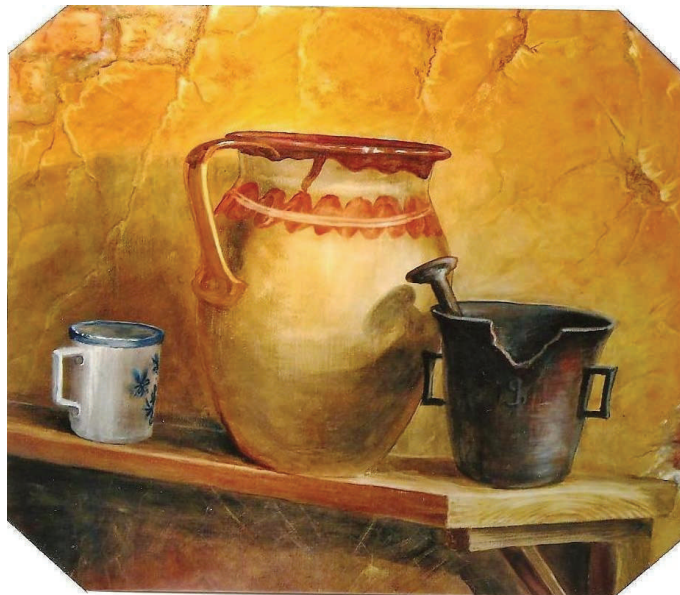
Tomelilla csendes, kis létszámú település, ideális hely az alkotó munka számára.

A házaspárnak van egy háromgyerekes leánya, aki Stockholmban él ügyvéd társával. Pedagógus, de fest is szülei példáját követve.

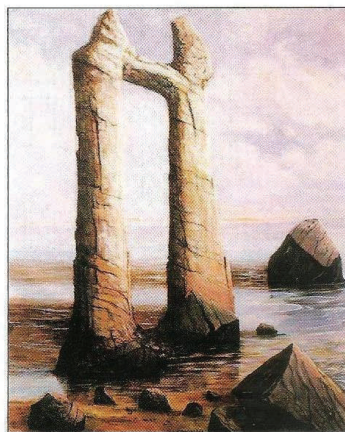
Gizi és Jenő 2011-ben is tervezik, hogy Magyarországon kiállítják műveiket. 2011-ben, amikor Magyarország vállalta a soros európai uniós elnökséget. Amikor az egész világ Magyarországra figyel.

Úgy gondolják, hogy a jellegzetes magyar értékeket felmutató Magyarországon festményeikkel, amik között több magyar témájú is van -van létjogosultságuk.

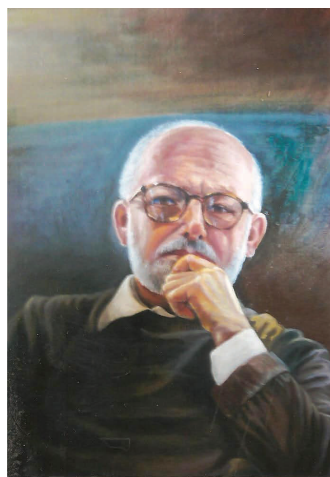
Dr. Szalontai Éva

MAGYAR CSENDELETT, olaj, 58x78 cm

LOW WATER, olaj, 65x81 cm, 2002

Beszélgetés Izrael fő állatorvosával

A nyáron Hús-és Élelmiszeripari Világtalálkozó volt Magyarországon. 33 országból, mint például Kínából, Kanadából, az USA-ból, Tájféldről, Romániából, Szlovéniából, Lengyelországból neves szakemberek, professzorok, akadémikusok tartottak előadást a Budai Várban, a Hilton szálló Konferencia-termében.

Izraelből Dr. Moshe Chaimovitz fő állatorvos tartott beszámolót. Előadásából megtudtuk, hogy személyes kötődései is vannak országunkhoz. Ugyanis édesapja Budapesten tanulta a hentes mesterséget, dédnagyanyja hortobágyi származású. Előadásának témája Izrael mezőgazdasága volt és a régi zsidó hagyományok. A főállatorvos szerint Izrael mezőgazdasága fejlett. De az öntözővíz és a termőföld hiánya miatt belterjes.

Az elsősorban kivitelre termesztett banán, grapefruit, narancs mellett kiemelhető a baromfityénésztés, illetve a világon a legmagasabb tejhozamot adó tehénésztés. A régi hagyományok között a kóservágást, a hagyományos zsidó állatvágást mutatta be. Velem együtt sok érdeklődő hallgatta az ismerjük meg egymás kultúráját elv alapján.

A 109 neves előadó között az a megtiszteltetés ért, hogy én is tarthattam előadást, angol szinkron tolmáccsal beszélhettem az Emutenyésztők országos magyar Egyesülete elnökeként. A magyarországi futómadár szaporodik, magyar takarmányon nevelkedik. Magyar vágóhídon vágják, magyar húszüzem dolgozza fel, magyar receptúra szerint, s magyar piacra kerül. A magyar paprikás emukolbász Magyar Termék Védjegyet kapott! A konferencián megállapítottuk, hogy van létjogosultsága országunkban.

A Világtalálkozón arról is beszélgette Dr. Moshe Chaimovitz főállatorvossal, hogy a magyar futómadár húsa lehetne kóser hús. Válaszában, a zsidó vallás szabályait, a kóser háromezer éves törvényeit elemezve, nem zárta ki ennek lehetőségét.

Dr. Szalontai Éva

Tóth Ildikó

olvasmány

Tot

Első gimnazista voltam, az iskolából kötelező tüdőszűrésre küldték rendre az osztályokat. A tüdőgondozóban először a röntgenterem előtti asztalnál ülő ápolónőnek bementük a nevünket, ő felírta egy listára, adott egy számot, melyet a röntgenezést végző orvosnak kellett leadjunk. Előttöm Barabás Ildikó nevű osztálytársnőm iratkozott fel, utána én következtem, mondtam a nevem: Tóth Ildikó

- Da (igen) – válaszolta az ápolónő- si mai cum? (és még hogyan)? Kérdezte. Nem értettem a kérdést, újra elmondtam a nevem:- Tóth IldikóBarabás Ildikó?

- Kérdezte az ápolónő.Nu, (nem), Tóth Ildikó - mondtam immár harmadszor, ezuttal jól kihangsúlyozva a vezetéknevemet. Már mindenki reánk kezdett figyelni, osztálytársaim értetlenül nézték az ápolónőt aki egyre mérgesebb lett és végül szinte belepirulva rámpakodott. Ma fatá, inzeleg, că tot Ildikó esti, dar spune-mi odată ce fel de Ildikó? (Te leány, én értem, hogy te szintén Ildikó vagy, de mond meg már végre milyen Ildikó vagy?) Akkor értettük meg, hogy az ápolónő az én Tóth vezetéknevemet románul, tot-nak érti melynek jelentése: ugyancsak, szintén.

Tehénbögés

Szintén első gimnazista koromban történt meg az osztályunkkal a következő eset. A román nyelvtanárnőnk beteg lett, helyettesítőnek Nagy Eleknét (Méhes György író felesége) nevezték ki. Mikor első alkalommal jött be osztályunkba a tanárnő, mivel igazi szép napos őszi idő volt, nyitva hagytuk az ablakokat, annak ellenére, hogy az utca eléggé zajos volt, lévén aznap a nagy őszi vásár a városban.

A tanárnő nagyon kedvesen bemutatkozott, elmondta hogyan képzei el a tanításunkat, és azt, hogy reméli, nem lesz probléma az osztályfegyessel. Amint egy lélegzetvételnyi szünetet tartott, egyszer csak mintegy válaszul az elmondottakra mély, szivbőljövő tehénbögés hallatszott az osztályban:

- múúúú.....! Mindnyájan megdermedtünk. A tanárnő csak hápogott: De kérem... mi volt ez?... hogy merik ezt?... Múúúúú.... hallatszott újra.

A rendező azonnal jöjjön ki a katedrához!- kiáltott ránk. Senki se mozdult, a síri csendben viszont újra felhangzott: Múúúúú.....!

A tanárnő ekkora pimaszságtól felháborodva hátat fordított az osztálynak, könnyeivel küzködve a nyitott ablakhoz ment, lehűteni dühtől kipirult arcát. Megszeppenve és félve néztünk körül az osztályban, el sem tudtuk képzelni, ki lehetett az elkövető. Mivel mindenikünk arcán csak a sértett ártatlanság tükröződött, tanácstalanul néztük a tanárnő hátát, azon gondolkozva, mi lehetett ez és hogyan magyarázzuk meg, hogy mi nem csináltunk semmit. Tanárnőnk állt mereven az ablaknál kissé kihajolva, gondolom azért, hogy ne lássuk, mennyire kihozta sodrából a mi szemtelenségünk. Ahogy lenézett az utcára, hirtelen még jobban kihajolt, majd elkezdett kacagni, de úgy, hogy alig kapott levegőt. Közben mutogatott lefele. Persze az ablakhoz tódult az egész leánysereg és megláttuk, hogy az iskola ablaka alatt egy éhes tehénke van a lámpaoszlophoz kötve, az sírta bele bánatát a világba, ezzel teljesen feldúlva osztályunk és tanárnőnk lelki békéjét.

Teázás

A Brassai, a kolozsvári volt unitárius gimnázium pedellusának felesége, mikor kedve és ideje megengedte, finom meleg citromos teát főzött és árult pár baniért a diákoknak. A szemfüles diáksereg nagy derűtségére az eseményt egy nagy táblára emigyén felírva hirdette: **VAN TEJA.**

És mivel ez akkoriban történt, mikor már az addig tiszta magyar iskolában egyre több tantárgyat tanítottak románul, a folyosókon román tanárok figyelmeztették a gyerekeket a román nyelv szorgalmasabb használatára, a diáksereg a táblát látva azonnal „vette a lapot” és így olvasták el és adták nagy hangon hírül a többieknek.

Fiúk, ván tézsá!

Aresaipe peremén

Mondd, mit tudsz a cigányokról? Poénkodhatnék azzal, hogy a válaszból megmondom, ki vagy. De nem teszem. Mert akár az jut eszedbe róluk, hogy lopnak, csálnak és nem akarnak dolgozni, akár az, hogy egy hontalan és egzotikus népcsoport, amellyel európai polgárokként osztozunk e földrészen, szinte biztos, hogy igen kevés tárgyi ismerettel rendelkezel a származásukról, a kultúrájukról, a nyelvükről. És talán akkor sem rugaszkodnék el nagyon a valóságtól, ha azt állítanám, hogy a romák nem is nagyon érdekelnék bennünket „hazaiakat”. Aresaipe, azaz Európa országai között meghatározó egyetértés uralkodik a „cigányprobléma” területén: a romák gondot jelentenek, amelyet orvosolni kell, és különben is jobb lenne, ha valahova máshova mennének.

Irka Cederberg svéd újságíró nő Földd földömd (Elátkozottnak születve. Stockholm, 2010, Leopard Förlag könyvkiadó) című könyvében probléma helyett „európai dilemmának” nevezi a romákat, és felteszi olvasóinak a retorikus kérdést: mennyi ideig hagyjuk még, hogy kontinensünk legnagyobb létszámú kisebbségének üldöztetése tovább folyt a t ó d j o n ?

A könyv a legfrissebb történelmi és nyelvészeti kutatásokat is figyelembe véve rövid áttekintést nyújt a romák származásáról, történelméről és nyelvének kialakulásáról, majd felvázolja a jelenkori helyzetüket Európa azon országaiban, ahol akár szám- s e r ü l e g , akár arányában, számottevő a roma kisebbség létszáma. Szlovákia, Csehország,

26

Magyarország, Olaszország, Görögország és Jugoszlávia (a balkán háború előtt és alatt), illetve Ko-

szovó így saját fejezetet kap, Románia azonban annyira meghatározó szerepet játszik a cigányok múltjában és jelenében egyaránt, hogy nem lehetett egyetlen címszó alá tömöríteni – a román vonatkozások átszövik a könyv teljes egészét.

Indiai bölcső

A magyar Vályi István 18. századi megfigyelései nyomán keletkezett nyelvészeti tanulmányok eredményeként ma már köztudott, hogy a romák Indiából származnak, a történészek mindmáig azonban csupán találgatták, hogy miért hagyták el óhazájukat, mint ahogy azt is, hogy ott milyen társadalmi réteghez vagy csoporthoz tartozhattak. A legújabb történelmi kutatások felfedni vélik a rejtélyt: a roma nép ezer évvel ezelőtt, a hindu hadseregben kovácsolódott nemzetté, és a roma nyelv is, alapjaiban, e hadsereg hozzávetőleg ötvenéves visszavonulása során alakult ki. Ázsiát ebben az időben muzulmán csapatok hódító hadjáratai dúlták, s amikor 1010-ben a ghaznavidák elfoglalták a mai India, illetve Pakisztán területén található Pandzsáb és Szindh tartományokat, a hatalmas hindu hadsereg visszavonulásra kényszerült, és Afganisztánon, valamint Iránon átvonulva néhány évtized alatt elért a bizánci birodalom fennhatósága alatt álló Anatóliába (ma Törökország). Egy ilyen több tízezer tagot számláló középkori hadsereg

fennállása, a hadi szerencsétől függően, olykor a száz évét is meghaladta, és a hadsereg saját, különálló társadalom má alakult: a katonák mellett családtagok, különböző szakmák – patkoló- és fegyverkovácsok, orvosok, szakácsok, szolgák – képviselői is jelen voltak, a szórakoztatásukra pedig zenészek

és színészek csatlakoztak a kísérethez. A hadseregnek ugyanakkor kialakult egy sajátos, közös nyelve is, egy ún. „lingua franca”, amelyen nemcsak a katonai jellegű, de minden másfajta kommunikáció is történt, s amely menet közben rendre gazdagodott azon országok nyelvéből átvett szavakkal, amelyeken a hadsereg áthaladt, és ahonnan új tagokat is verbuváltak. A „gádzsó”, ahogy a romák nevezik a nem hozzájuk tartozókat, például Indiában civil személyt vagy hadifoglyot jelentett, tehát olyan idegent, aki nem tartozott a katonasághoz.

Újvári Tünde

Nyári történet

A rómaiak csodája: Pont-du-Gard, egykori völgyhíd, amelyen Nimesbe vezették a vizet.

És egy kis izelítő Franciaország legépebben maradt várából, ma a turisták paradicsoma, szűk utcáit kocsival jártuk, kőbástyái alatt nagy a jövés-menés, mint régen, amikor innen indultak a kereszties vitézek messze földre. Avignon, Arles, Tarascon, Uzés, Saint-Rémy, Les Baux, Montmajour és még felsorolhatatlanul sok-sok csodás hely, amiért érdemes ide gyakrabban ellátogatni.

Provanszi séta

Marseillesbe visz ez a nagy kanyar. A kikötő környékén hiába keres az ember füstös kiskocsmát, a régi kikötő tele van vitorlásokkal. Motoros kishajókkal.

Montpellier viszont csodálatosan szép, régi és nagyon új is, mint ezek a hangtalanul suhanó és kék vilamosok.

Méltatók és méltatottak

Villámlátogatás Brüsszel központjában avagy mi köze van Bartók Bélának a pisilő emberkéhez

Tudja-e a kedves olvasó, hogy Bartók Béla szobor áll Brüsszel kellős közepén, a MALEV irodájától alig pár perces járásra? Ez az egyetlen magyar emlékmű Brüsszelben. Jelképes az is, hogy a központban kapott helyet, egy néhai magyar szobra, amely Európa fővárosát díszíti, megalkotója pedig Varga Imre, szintén magyar kortársunk. Mert ha a sors kiszámíthatatlanságából kétnapos szakmai tanácskozásra Brüsszelbe kerültem, az egyik ebédszünetben feltétlenül meg kellett nézzem a város központjában levő nevezetességeket. Gyalog a központi pályaudvartól 4-5 percre, egyszerre csak szembe találtam magam Bartók Béla bronz- és krómacéliból öntött egészalakos szobrával.

A kelet-európai rendszerváltozásokat követően a helyi városvezetés elhatározta, hogy a Place D' Espagne (Spanyol tér), ami a belga főváros egyik központi, de zárt tere, Európa tér elnevezést kapja, és ebből az alkalomból minden országból egy híresség szobrát állítják fel ott, Don Quijote és Sancho Panza szobrával szemben. Így került sor 1995-ben a Bartók-szobor avatására. Varga Imre szobra (Belgiumban, Franciaországban, Lengyelországban, Németországban, Norvégiában és Izraelben is állnak szobrai), Magyarország ajándéka-ként érkezett és hosszú hónapokig tartott, amíg a város minden érdektáborra áldását adta arra, hogy a Gare Centrale-lal szemben frissen épített Meridian Hotel udvarán felállítsák. A szobor avatásán a magyar és a belga városatyák mellett ott voltak a helyi Zeneakadémia és a Művészetek Palotája (Palais des Beaux Arts) képviselői is, akik maguk is hozzásegítettek ahhoz, hogy valóban Bartók bronzalakja reprezentálja itt Magyarországot. Ilyen emlékművet több más ország is megpróbált azóta Brüsszelnek ajándékozni, de az elfogadtatás eddig csak a magyaroknak sikerült.

Ki volt Bartók Béla és mit alkotott?

A 20. század egyik legnagyobb zeneszerzője Szuhafoői **Bartók Béla** (Nagyszentmiklós, ma Románia 1881. március 25. – New York, 1945. szeptember 26.) művészete és tudományos teljesítménye nemcsak a magyar és az európai zene-történet, hanem az egyetemes kultúra szempontjából is korszakalkotó jelentőségű. Zongoraművész, népzenekutató, a közép-kelet európai népzene nagy gyűjtője, a budapesti Zeneakadémia tanára.

Kezdetben a klasszicista és a romantikus zene jellegzeteségeit sajátította el, ami nem véletlen, hiszen környezetében a zene ezen irányjaival találkozhatott. Később – az

gyar nemzettudat hatására – zenéjét hazafiasságának kifejezésére használta. Ebben az időben ismerkedett meg Richard Strauss merészen új zenéjével, ami nagy hatással volt pályafutásának korai szakaszára. E hatások szép eredményei többek közt a *Pósa-dalok* 1902-ben, illetve a *Kossuth-szimfónia* 1903-ban (az utóbbi esetében ugyan a mérleg a hazafias érzés felé billen, de Strauss programzenéjének hatása egyértelműen kimutatható rajta). Ugyancsak Strauss virtuóz hangszerelési technikáját használta az *I. szvitben* (1905) is. Mikor túljutott Strauss hatásán, Liszt Ferencre, neki is a kései, akkor még alig ismert és még kevésbé méltányolt műveire figyelt fel, és tudatosan vállalta ennek a hagyománynak folytatását.

A közép-kelet európai népek folklórkutatásai következményeként a népzenei nyelv teljesen beleépült zenéjébe, és nem csak azokba, amelyekben kifejezetten a népzene van előtérben (értsd: népdalfeldolgozások stb.) Az 1920-as években újabb hatások érték művészetét, időben több egymástól századra levő, stiliztikailag is homlokegyenest elmentmondó stílusok: egyfelől Arnold Schönberg és Igor Stravinsky újításaival (atonalitás, dodekafónia stb.), másfelől fokozott érdeklődéssel tanulmányozta és interpretálta a francia és olasz barokk zongoramuzsikát (sok darabot átdolgozott modern zongorára, illetve mindegyik darabot ellátta ujjrenddel, előadási jelekkel). Bartók úgy jellemezte ezt az időszakot, hogy fejlődése következetesen egy irányban haladt, és 1926-tól kezdve művei kontrapunktikusabbak, ugyanakkor pedig egyszerűbbek lettek.

Bartók gondolkodásmódja egyre inkább a humanista törekvésekkel lett rokon, erre szép példa a *Cantata Profana* „csak tiszta forrásból” merítése. Másik lehetőségét a falusi nép és a természet közelségétől remélte, azonban a politikai problémák egyre sűrűsödtek, kitört a második világháború; ennek ellenére Bartók egyáltalán nem szakadt el humanista eszméitől, sőt még jobban felerősödött benne. A lét elviselhetetlenné vált itthon és az emigrációban is. Kései művei, a

II. hegedűverseny, a *Zenekari Concerto* és a III. zongora-verseny alkotója előtt már megvilágosodott az ember jövőjének reményteljes távlata, amelyet csodálatosan karcsú és nemes dallamosságával, formáinak klasszikus arányai-
val és egy Johann Sebastian Bach mélységes hitével járt be. Zeneszerzőink az 1955–1956-os kultúrpolitikai fordulat után, tehát legalább tízéves késéssel, fedezték fel maguknak, műveikben is nyíltan vállalva, Bartókot.

Manneken Pis kiejtése *manöken pisz* - a pisilő emberke

Brüsszel egyik jelképe, műemlék: a holland nyelv brabanti nyelvjárásában *pisilő emberke*. Az 58 cm magas bronz szökőkút-szobor egy, a kút medencéjébe vizelő kisfiút ábrázol. Korábban bizonyos alkalmakkor a szobrot jelmezbe öltöztették. Manapság a város eseményeit követve változatos öltözékben feszít természetesen úgy, hogy mindennapi feladatát elvégezhesse. A szobrot több legenda övezi, közülük a leghíresebb a III. Gottfried leuveni hercegről szóló. 1142-ben a két éves főnemes csapatai grimbergeni főurak Berthoud nevű szövetsége serege ellen harcoltak Ransbeke mellett (most Neder-over-Heembeek). A gyermek herceget a katonák egy kosárba tették és felfüggesztették egy fára, hogy bátorítást nyerjenek tőle. A fáról a fiú levizelte az ellenséges katonákat, akik történetesen el is vesztették a csatát.

Egy másik történet szerint a 14. században idegen sereg ostromolta Brüsszelt. A város már jó ideje tartotta magát. A támadók kitervelték, hogy robbanószerkeket helyeznek a városfalak alá, egy Juliaanske nevű brüsszeli kisfiú viszont véletlenül észrevette őket. Levizelte a gyújtózsínort, így megmentette a várost.

Hasonló szobrok más belga városokban

Geraardsbergenben, Hasseltben és Gentben is vannak, valamint az észak-franciaországi Broxeele faluban, melynek neve azonos eredetű Brüsszelével. Folyamatos vita tárgya, hogy melyik Manneken Pis a régebbi – a brüsszeli vagy a geraardsbergeni.

Bartók Béla mindig is nagyon népszerű volt Belgiumban. Az európai napisajtó is beszámol a jó magyar kapcsolatokat ápoló brüsszeli Művészetek Palotájában (Palais des Beaux Arts - "a brüsszeli MŰPA") működő Bozar koncert- és kiállító terem műsorairól. Annak idején pont a Palais des Beaux Arts igazgatója, mielőtt még a művész 1940-ben végleg Amerikába távozott volna, számos alkalommal hívta Bartókot Brüsszelbe. A jövőre soros magyar szépművészeti EU-s elnökség tiszteletére a sort a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar nyitja majd meg januárban méghozzá Bartók Cantata profanájával, amely még nem hangzott el Belgiumban. Bartók ezt a művét eredetileg románul írta, s lehet, hogy ezt a változatot adják elő a filharmonikusok ösbemutatóként, kapcsolódva a magyar elnökség alatt meghirdetendő Duna-stratégiához. A városi múzeum pedig kölcsönadja a magyaroktól korábban ajándékba kapott ruhákat: a kisfiú 2011. január harmadikán

huszárnak, március hetedikén matyó legénykének öltözik, május másodikán alföldi subában, míg június hetedikén egy másik huszár ruhában lesz látható.

Dr. Békássy N. Albert

Találkozásaim

Neufeld Róbert rovata

Az aranylábú fiú

Jó meleg nyár volt az ötvenötös, kiment a focicsapat néhány tagja a Palára, vagyis a margitszigeti Palatinus strandra. Mi pestiek így hívtuk azt a legtöbbször túlsúfolt de mégis annyira imádott strandot. A Palán volt hullámfürdő, ami a létesítmény egyik legkedveltebb attrakciója volt, mert hiszen a magyarnak többnyire csak a Magyar Tenger, a Balaton hullámai jutottak részül, olyan maximálisan félméteres hullámok. Ezért minden ottaninál nagyobb hullám, mint Odisszeuszt egykor a Szirének, izgalmas élményként csábított pesti strandolókat a „Palára”. Hullám volt ugyan a Gellérten is, na de hát oda csak a felső tízezer csemetéi mentek el. Mi egyszerű, hétkerületi, a Grassalkowits és Hernád utca focistái nem. Nekünk a Szecska, a Széchenyi fürdő, na meg a Pala medencéi nyújtottak pillanatnyi hús menhelyet a nyári kánikulák csúcspontjában, különösen a Palatinus, az óránként tíz percig tartó hullámaival, amelyeknek beharangozója, a mindent túlharsogó kürt, ezrekből csalt ki óránként az indiánok vad seregének beillő csatakiáltást: Jön a hullám. A Palatinus legnagyobb része gyepesített volt, itt-ott egy-egy csenevész fűcskával megtűzdelve, amelyeknek árnyékában egy talpalatnyi helyet nem lehetett találni, ha az ember reggel kilenc után érkezett. Na de ez számunkra nem jelentett semmit, mert mi harcos fiatalok nem bántuk, ha leégünk egy kicsit. Ahol fák nem voltak, ott lehetett találni egy-egy bélyegnél valamivel nagyobb szabad területet. Ha az embernek szerencséje volt. Nos ezen a délelőttön találtunk is egy ilyent, és ezt azonnal ki is sajátítottuk, az obligát lábteniszeccs számára. Lábteniszezni minden focista bármikor kész, és amíg a fele csapat gyorsan megmártotta magát a Nagymedencében, a másik fele már el is kezdte a játékot. Aztán váltottunk. Ez így ment vagy egy óra hosszat, amikor is észrevettük, hogy tőlünk egy kicsit odébb szintén lábteniszeznek. Méghozzá nagyon technikásan. Gyerünk oda! Hátha megmérkőznek velünk. Abbahagytuk a játékot, és odamentünk. De nemcsak odamentünk, mindjárt le is cövekeltünk. Mert azok a focisták nem voltak akárcik. Ott az Aranycsapat négy tagja, négy Aranylábú fiú labdázott, a Kocsis Sanyi, a Sándor, a Tichy meg Puskás Öcsi. Nahát! Őket, a Négy Nagyot előttünk sokan mások is felfedezték már, így nemigen volt hely leülni. Na de mindegy, nekünk a látvány állva is ünnepnek számított. Álltunk és gyönyörködtünk. Egy Kocsis-féle lecsapásnál nagyot pattant a labda, egyenesen a mellemnek. A Puskás jött ki érte, de én is tettem egy pár lépést feléje, és szerényen mosolyogva, szinte félénken, átadtam neki a labdát. Átvette és bólintott felém. Velem madarat lehetett volna fogatni, hetekig mondogattam, hol ennek, hol annak, hogy én bizony majdnem lábteniszeztem magával Puskás Öcsivel. Aztán elmentek az évek, az emlék megmaradt de persze lassan elhalványult, annak a rendje, módja szerint. 1973 januárjában Athénban jártam üzleti ügyben. Éppen egy tárgyalást fejeztünk be az illető cégnél, amikor a tulaj-

donos titkárnője látogatót jelentett be. Én már mentem volna de a tulajdonos intett, hogy maradjak. A titkárnő két férfit kalauzolt be az irodába. A partner üdvözölte őket és bemutatott nekik. Hozzátette, hogy én magyar vagyok, mire az egyik úr, bizonyos Nicos Sofianopoulos megveregette a vállamat és titokzatosan mosolyogva kijelentette, hogy okvetlenül el kell menjek veled valahová, ahol valami meglepetés vár. Hogy hová akar elvinni, hogy mivel akar meglepni, azt nem mondta de mind a három görög úr somolygott, ezért abból indultam ki, hogy a javaslat mögött valami kellemesebb meglepetés rejtőzhet. Más dolgom éppen akkor úgysem volt, ezért megköszöntem az ajánlatot. Az urak rövid, görögül lefolytatott megbeszélése után Sofianopoulos és én kocsiba ültünk. Valahogy átvérgődtünk az athéni forgalom szörnyűségein, miközben én váltig törtem a fejemet, hogy hová is igyekezhettünk, mi lehet az a meglepetés, ami rám vár. Na de a zökörös út végén aztán mégis kezdtem sejteni valamit, mert a kocsí a Panathinaikos stadion parkírozójában állt meg. Bemertünk egy kis ajtón, át a lelátó alatt, ki a pályára. Ott, a pályán szélén egy sor széken ült a csapat igazgatósága, miközben a pályán huszonkét játékos zavarta a labdát. A mezőny kellős közepén ismert személyt fedeztem fel. Sötétkék tréningruhában, kezeit a háta mögött összekulcsolva, kicsit előregyönyvedve, kissé pocakosan, hazámfia Puskás Ferenc állt és hangos beszélőséggel vezényelte a játékot. Nem tudom milyen nyelven, de gondoltam ha már spanyolul megtanult, biztosan megtanult egy kicsit görögül is, hogy a játékosok megértsék, na meg persze az igazgatóság is. Az edzés hamarosan véget ért. Puskás, talán, mert a szokás így írta elő, nem az öltözőbe indult, hanem odajött üdvözölni az igazgatókat. Az egyik felállt, eléje ment és kezét fogott velem. Mondott neki valamit görögül, Puskás valamit válaszolt és már ment is volna. De akkor az én görögöm, Sofianopoulos szólott nekem. Várjon, mondta angolul, hogy én is megértem, bemutatok egy földijét. És odavezetett Öcsi elé, aki mosolyogva fogadott, és amint kezét ráztunk, be is mutatkozott. Én erre elnevettem magam, és valami olyat mondtam, hogy „jaj, hát önnek aztán nemigen kell bemutatkozni”. Mire ő is elnevette magát. Talán két vagy három percig beszélgettünk aztán. Én persze nem tudtam megállni, hogy ne említsem meg a temérdek élményt, amelyet játékaival szerzett nekem és millióknak egy-egy válogatott mérkőzés során. Elmondtam, hogy én is a zúgolódók között voltam, amikor az ötvennégyes világbajnokságon a német hátvéd Liebrich olyan csúnyán lerúgta. Erre kis kesernyés mosollyal kontrázott rá. Igen, mondta. Arra nem lehet nem visszaemlékezni. Megkérdeztem, hogy érzi magát Görögországban. Jól, mondta. A csapatnak jól megy, ő tehát mint edző ilyenkor csak jól érezheti magát. Magamról csak annyit mondtam, hogy Svédországban élek a Forradalom óta, és hát erre elkomolyodva rábólintott. Ő is a Forradalom után maradt külföldön, így pontosan tudta miről beszélek. Kicsit félszegen nevetve elmondtam neki, hogy sok évvel azelőtt láttam őt a Palatinus strandon is, ahol a Kocsis Sanyival meg néhány másik válogatottal lábteniszezett. Mondtam azt is, hogy akkor ott egy eltévedt labdát pont én adtam vissza neki. Erre megint elnevette magát. Túl sok emberrel találkoztam én már az évek során, hogy mindenkire emlékezni tudjak, volt a válasza. És már ment is volna. Nyújtotta a kezét búcsúként de görög „mentorom” hirtelen elővett egy fényképezőgépet és mielőtt Öcsi távo-

zott volna, lekapott minket. A kép még mindig megvan. Nemrég elmondtam ugyanezt a sztorit valakinek és meg is mutattam neki. Az Aranylábú fiúk egyike meg én, ott állunk a pálya szélén és mosolyogva nézünk a lencsébe. Őcsi már végleg elment. Milliók emlékeznek rá szeretettel, és egy nagy játékos felé érzett tisztelettel. Én, ezen a nem várt rövid találkozón keresztül azok közé a szerencsések közé sorolhatom magamat, akik személyesen fejezheték ki iránta érzett megbecsülésüket. Én, a volt hétkerületi kis focista a Hernád utcából, e téren ennél nagyobb jutalmat nem is kaphattam volna.

Amikor a díva nekem énekelt

Erről a számomra értékes, rövid találkozóról írhatnék mássik, zenei rovatomban is, hiszen a mondanivaló, leszámítva azt a bizonyos részt, ami a történet végén a csattanót képezi, talán inkább zenei jellegű. De mégis ezt a rovatot választottam, mert ez a kis történet mégiscsak egy találkozóról szól, méghozzá nem is akárkivel megtörtént találkozóról. Valamikor a nyolcvanas évek vége felé Párizsban jártam. Nem ez volt az egyetlen látogatásom Európának az irodalomból legjobban ismert városában, a nagy szerelmek, a pompás bulvárok és paloták, a Tour d'Eiffel, a Lovre, a Szajna és a Notre Dame városában, de ez volt az első. Az ott eltöltött néhány nap természetesen a kultúra jegyében folyt le. Múzeumlátogatások, böngészés a bukinsták Szajna parti bódéiban, a Sacre Coeur és az Invalidek dómjának megtekintése, na meg próbakóstolók a hírneves Francia Konyha ínyencségeiből is benne voltak. Egy séta a Père Lachaise temetőben sem maradt ki, ahol a többi nagyság között Oscar Wilde, Moliere, Maria Callas, Edit Piaf és Bellini sírját is megtalálja a látogató, annak a térképnek segítségével, amelyet belépéskor nyomnak a kezébe. Térkép nélkül akár egy egész napot is eltölthet a hatalmas temetőben, a Nagyok síremlékeit mégsem találja meg. No de mindez „csak” háttér. A kulturális csemegézéshez” kellett legalább egy opera- vagy koncertlátogatás is, hogy a program teljes legyen. Már-mint olyan teljes, ahogyan azt néhány nap alatt el lehet érni. Mert néhány nap sem Párizsra nem elég sem akármelyik másik Európai Metropol megtekintésére. De maradjunk a témánál. Az operába nem kaptam jegyet, de a kedves pénztáros kisasszony felvilágosított, hogy van éppen a városban egy híresség, aki azon az estén a Pleyel teremben lép fel. Méghozzá nem is akárci, hanem a nagyhírű katalán szoprán, Montserrat Caballé. Menjek el oda, mondta, és próbáljak ott jegyet kapni. És ha minden elkelt volna, tette hozzá szomorkás de biztató mosollyal, legyek ott az előadás kezdete előtt is, mert lehet, hogy lesz valaki aki nem tud eljönni és ott árulja a jegyét a pénztár előtt. Hát ezt szépen megköszöntem és elzarándokoltam a Diodalív közelében lévő hangversenyteremhez. A jegyek az aznap esti előadásra már elkelték, de a másnap estire még volt jegy. Nem volt kedvem megvárni az estét és esetleg venni egy jegyet valakitől. Vettem a másnapi előadásra egy jegyet, ami részemről szerencsésnek is volt mondható, mert a programlapok szerint azon a második estén énekel majd a nagy sztár operaáriákat is, amíg az előző esti program csak dalokat tartalmaz. Az énekesnőt számos lemezen meghallgattam már, de látni még nem láttam. És hát ezt éreztem legnagyobb vonzóerőnek, egy ilyen nagyságot élő egyenesben látni és hallani. Ha már Callast, Tebaldit és

Nilssont megnézni nem sikerült, most legalább kicsit behozom a restanciát. Gondoltam elégedetten, és majdnem megveregettem a saját vállamat, mondván magamnak, hogy szerencsés flótás vagyok. Az énekesnő, teljes nevén Maria de Montserrat Viviana Concepción Caballé, Barcelonában született. 1956-ban debütált Mimi szerepében, Puccini, Bohémélet című operájában, mégpedig a svájci, Baselben. Aztán egyhamar jöttek sorra az egyre nagyobb színpadok, egyre nagyobb szerepek. Hamarosan ő lett az egyik legfényesebb csillag az operák menyboltján, minden nevesebb operaház szerződtette, évekre előre be lett táblázva, imádók százezrei hódoltak be neki. Nos ezt a sztárt fogom ma este látni és hallani, gondoltam, amint a díszes előcsarnokban sétálgattam fel és alá, várva az előadás kezdetét jelző csengetést. Aztán végigélveztem az előadást, együtt tapsoltam meg minden számot a körülbelül hatszáz másik zenebaráttal, méghozzá állva egyik-másik darab után, annak ellenére, hogy egészen más számokat énekelt, mint amelyek a programfüzetben voltak feltüntetve. Ezt mi, a közönség, előre nem tudta. Hogy így lesz, azt a terem intendánsa jelentette be kicsit szégyenkezve a még fel nem húzott függöny előtt, mielőtt az előadás megkezdődött volna. Elmondta, szerencsére nem csak franciául, hogy két kis baleset történt aznap délután. Az egyik, hogy a ma esti műsor kottái nem érkeztek meg időben a szállodába, a másik, hogy az eminens zongorista, a dívát kísérő maestro Aldo Ciccolini jobb kezének kisujját sérülés érte, így csak olyan darabokat tud kísérni amelyeknél a sérült ujját kímélni tudja. Az intendáns kérte a közönség elnézését, majd kis főhajtással eltávozott. Távozását nagy taps kísérte, de messziről sem akkora tapsvihar, mint amilyen a színpadra kilépő dívát és a bekötözött kisujját a közönség felé feltartó mestrot fogadta. A rögtönzött, főképpen francia és spanyol dalokból és a speciális, spanyol operetekből, a zarzuelákból kiemelt darabokból álló műsor nagyszerű volt. Caballé és a sérült de lelkes maestro három ráadást is adott, a végén közönség alig akarta őket a színpadról leengedni. De aztán mégis csak lemehtek. Akkor láttam, hogy egy sor néző nem a kijárat ajtó felé igyekszik, hanem egy színpad melletti, kis ajtón megy ki. Rögtön sejtettem, hogy azok csak az obligát autogramvadászok serege lehet, akik most a díva öltözőjébe igyekeznek. Hagyomány ugyebár, hogy egy-egy ilyesfajta hangverseny után az előadóművész hajlandó dedikálni egy programlapot, vagy hanglemeztokot, vagy könyvet, amelyet a néző tesz eléje. Az én Mini lányom akkor még a maga énekesnői pályájának elején tartott, és habár nem operaszakra járt, tudta jól, hogy ki Montserrat Caballé. Na gondoltam, időből kitelik, én is beállok a sorba, hátha fog a lányom örülni egy ilyen nagy sztár aláírásának. A hosszú sor lassan haladt, mert minden sorba állónak akadt néhány szava a Sztárhoz. De ez nem zavart, mert érdekesnek, izgalmasnak találtam az egészet. Az előttem állók közül a legtöbben franciául szólították meg az énekesnőt, és köszönték meg a csodálatos előadást, de volt aki angolul szólt hozzá. Néhányan rákérdeztek a maestro állapotára is és a válaszokból úgy tűnt, hogy komolyabb bajról nincsen szó. Mire már csak egy páran voltak előttem, kezdtem töprengeni, hogy melyik nyelvhez is nyúljak amikor sorra kerülök. Franciául nem tudok de hát egy pár másik nyelven azért ki tudom magam fejezni. Gondoltam, ha magyarul szólalok meg, nemigen fogja megérteni, szintűgy ha svédül üdvözlöm. Maradt tehát az

olvasmány

angol, a német vagy az olasz. Amint lassan rám került a sor, a feszültség is növekedett bennem. Mert ez mégiscsak egy különleges, életemben talán soha vissza nem térő alkalom volt, egy ilyen zenei nagysággal szemben találni magamat. Üsse kavics! Ő olaszul énekel, hát akkor tud is olaszul. És hát akkor legyen Párizsban egy magyar, aki őt az opera nyelvén szólítja meg. Így is lett. Miközben az előttem lévő hölgynek mondott valamit franciául, és írta a nevét az eléje tett könyv borítólapjára, kicsit kíváncsian kikukucskáltam a hölgy háta mögül. A diva egy kis fotelben ült, kis asztalka állt mellette, rajta egy pohár kristályvíz. Arcán fáradt mosollyal dedikálta a könyvet, aztán mosolyogva visszaadta. A hölgy megköszönte, eltávozott, én tettem egy lépést előre és megálltam. Engem is ugyanazzal a fáradt mosollyal fogadott mint a hölgyet az imént. Nézett rám, várta, hogy mi lesz de én hirtelen annyira megilletődtem, hogy egy pillanatig szóhoz sem jutottam. De aztán sikerült megemberelnem magam. Cara signora. Una parola sola, mondtam halkán de érthetően, fejemet meghajtvva feléje. Meglepetésemre felkacagott és halkán dúdolni kezdett. A dallamot azonnal felismertem. Donizetti, Szerelmi bájjalában az egyik kettős így kezdődik, és akkor jutott eszembe, hogy a szöveg pont ezekkel a szavakkal kezdődik. Megint elnevette magát de akkor már én is nevettem és velem együtt a mögöttem állók is. Sietve elmondtam még, hogy a kislányom is énekesnőnek készül, az ő számára kérem a dedikációt. Hogy hívják a kislányát? Mini, mondtam. Bólintott, és aztán nemcsak a saját nevét írta rá a füzetre hanem egy pár bátorító szót is a lányomnak. Amikor átnyújtotta a füzetet, megint elmosolyodott. Buona fortuna alla vostra figlia - mondta, sok szerencsét a kislányának. Mikor a füzetet otthon Mini lányomnak átadtam, nagy cuppanós pusztit kaptam érte. Aztán sokáig feledésbe merült a dolog, de egy pár évvel ezelőtt valahogy mégis eszembe jutott, és megkérdeztem tőle, hogy megvan e még a füzet. Majd utána nézek apu, mondta kedvesen. A válasza még ma is várok. C'est la vie.

Vele is találkoztam

Igen, vele is, márpedig a jelenlegi magyar színjátszás egyik legnagyobbjával, Szacs vay Lászlóval. Hogy vannak akik nem ismerik? Lehet. Sőt biztos, hogy vannak. Sokan. Mert színházba menni, ahol Őt látni lehet, az luxus. Ezt nem pénzben értem, mert manapság két- vagy háromezer forintot kiadni egy pesti színházjegyért, nem a világ. Na persze vannak, akinek ha az összeg nem is a világ de kell a betevő falatra. De vannak sokan, akik nyugodtan kifizethetnék az összeget, és mégsem kellene lemondaniuk, se az ebédről sem a vacsoráról. És mégsem fizetik ki, mégsem mennek el. Sem a Nemzetibe, sem a Táliába, sem a Katonába. Ezért ők Szacs vay Lászlóval és művésztársaival nem találkoznak. Nos velem más a helyzet, mert én láttam Őt. De ezzel nem is mondtam túl sokat, mert Ő nemcsak a kiváló színész ott a színpadon, Ő szívbeli, jó barátom is. Az egész 1983-ban kezdődött. Akkor jött el, Benedek Miklóssal, Császár Angélával és a kiváló zongoristával, Orosz Istvánnal ide Svédországba, hogy minket, itteni magyarokat elszórakoztasson azzal a világot bejárta, és Hazánkban példátlan sikert arató Budapest Orfeum-mal. Laci és a többiek mind elmondhatták akkor magukról mind hajdanán Július Cézár, Veni, vidi vici. Mert jöttek, láttak és győztek, ezzel határtalan örömet okozva nekünk itt, akik csak

kisebb-nagyobb, botcsinálta előadatermeket tudtunk nekik szerezni. De ők ezzel nem törődtek, ők mégis a legjobbat adták. Laci, aztán már csak így hívtam, igazi barátom lett. A többiekkel is volt még egy ideig kapcsolatom, Micuval és Angélával pár éve még találkoztam is egyszer-számomra de barátság velük úgy mint Lacival mégsem alakult ki. Vele viszont az évek során egy igazi mély, kölcsönös megértés és respektus által táplált barátság nőtte ki magát. Nem is tudom hány alkalommal "csöveztem" náluk egy-egy pesti látogatásom során, csak azt tudom, hogy akármikor elmegyek az Óhazába, mindig náluk kötök ki, Nála, Claudianál és „fiuknál” aki jelenleg a Báró névre hallgat, aki Laci igazi kutyaszermélt Somát, a magyar vizslák zászlóvivőjét váltotta fel, amikor Soma már nem bírta tovább. Laci a barátom. Laci, akit ha Bárót sétálni visszük, mindenki csak "Művész úr"-ként üdvözlöl az utcán, és én olyankor egy kicsit jobban kihúzó magam ott mellette, hiszen az illető esetleg rám is vet egy röpke pillantást, esetleg átvillan az agyán, hogy "vajon ki lehet ez a szerencse fia, aki Szacs vay Lászlóval sétálhat?" Laci a barátom. Laci, aki a család szentélyének konyhájában egyszer csak elém tesz egy tányért a „sajátkezűleg” elkészített, és a Művészek szakácskönyvében is megtalálható Tökös Lecsójából, ami nekem különösen jó étvágyat ad. Laci a barátom. Laci, aki a Katona pénztáránál időnként eltetet egy jegyet a számomra, amit aztán ha elkérek, a kisasszony kicsit kedvesebben mosolyogva nyújt át. Egyszer eljött hozzám ide, Stockholmba. Fapadossal, mint bármelyikünk, mert Ő azzal is beéri, nem ül magas lóra csak azért, mert Ő a Haza kincseinek egyike. Bejártuk a várost, megnéztük a nevezetességeket, és habár már járt itt, számára sok minden mégis újdonság volt, mert nyolcvanháromban hosszabb stockholmi sétákra nem maradt idő. Hát ezúttal maradt. Sőt még arra is, hogy kilencvenéves Anyámat is meglátogassuk. És aztán dumcsiztunk is, de sokat. Vagyis inkább Ő dumcsizott. Mesélt. Kint az erkélyen, egy doboz jól behűtött sörrel a kezében, az örök cigivel a szája sarkában, mesélt. A régi időkről, Major, Sinkovits, Gobbi és Töröcsik idejéről. A Revizor idejéről, meg a Csapd le, csacsi idejéről. Meg a TV-felvételekről és a Nagy csapatról. Én meg hallgattam. Órák hosszat, néha-néha egy-egy kérdést megkockáztatva. Elmentünk Tångagárdére is, mert akartam, hogy a mai itteniekkel is találkozzon. Körülrajongták és megtapsolták. Elmondta néhány versemet a magával hozott CD-n és ezt egy Kosztolányi verssel tetézte, amit gimnazista korában egyik matematika vizsgán mondott el ahelyett, hogy a tétel másodfokú egyenletét oldotta volna meg. Átengedtek, árulta el szerényen mosolyogva, mire a tångagárdeiektől megint nagy tapsot kapott. Az imént hosszú cikket küldött róla egyik barátom, de lehetne interjúnak is mondani. Az ösztökélt megírni ezt a rövid kis valamit egy értékes találkozómról. A Magyar Nemzetben jelent meg a minap, nagy fényképpel együtt. Többek között ezt mondja: "Boldogság volt, amikor a Nemzetiben Kálmán György vagy Sinkovits Imre a folyosón visszaköszönt, ma meg már annak kell örülni, ha a fiatalok visszabiccenek". És ez a visszabiccetés kedves olvasó, a Nemzet egyik kincsének szól. És hát akkor mit várjunk mi többiek?

A próféta szakállára! Nem te vagy az Abdul?

Itt ülök nyugiban a Svenssonék éléskamrájában, úgy este fél hét felé, amikor a háziak már befejezték az estebéket. A család már elhelyezkedett a kedvenc IKEA-kereveten, a kávéstermosz ott áll az asztalon, a ház ura unottan böngészi a TV-műsort, miközben kedves neje egy nagy csutakkal a macskát keféli élvezettel. Szóval, a Svenssonéknál minden rendben és

ezt önök is tudják jól, nemcsak én aki már régen figyelem őket az egérlyukból itt a sarokban. És ilyenkor, amikor az est békéje már elfedte a családot és a macska is inkább a keféet mint az egérvadászatot értékeli, akkor mi ketten, én és a barátom Gamal a sánta patkány, besurranunk az éléskamrába egy kicsit szétnézni a jobbnál jobb falatok között. És hát az ott látottak ritkán okoznak csalódást.

Svenssonéknál a spájzban mindig rend van. Vannak polcok ahol csak sajtok vannak, vannak polcok, ahol csak felvágottak és kolbászok, és vannak polcok lekvárnak, lisztnek, kenyérnek, cukornak és így tovább. Még az ecetnek és az olajnak is külön polca van. Mit szólnak önök ehhez? Rend a lelke mindennek, nemdebár?

Nekem mindig szerencsém volt, mert én mindig a Svenssonéknál laktam. És amikor ők ideköltöztek, én is velük jöttem. Egy darabig nem volt valami jó dolgom. A régi lakó hűtőszekrénye itt maradt egy pár hónapig és nekem csak a kukaledobó állt a rendelkezésemre, ahol sok idegen patkányfélével kellett megosztanom a penetráns szagú, de sokszor mégis jóízű kosztot. Aztán a régi szekrényt kidobták és a sok jó csemegét, az ebédek és vacsorák maradékait, na meg az újonnan vásárolt finomságokat, mind erre az áldott helyre tették be. Visszaállt a rend, a régi baráti kapcsolat én és a Svenssonék között mindmáig töretlenül fennáll.

Csak egy problémám van. Azazhogy nekem és szívbeli jóbarátomnak Gamalnak, ennek a kitünő, önzetlen mezei egérnek, aki megúnta kint a gyökereket és a tobozokat rágszálalni, és beköltözött a városba. Itt találtunk aztán egymásra a lefolyó egyik könyökcsövében pár hónapja és azóta is elválaszthatatlan barátok vagyunk. Szóval van egy problémánk, mégpedig ezek az új, messziről és hivatalosan idezármazott idegenek. Ezek a senkiháziak, akik azt hiszik az egész spájz az övék. Egész egészésem háborog, amikor elnézem, hogy egy-egy ilyen jöttment csak úgy bejön az én sajátfogulag kivájt egérlyukamon, ami nekem melleleg két fogamba került amíg elkészült, és nekiesik az emmentáli sajtnak, amit én magamnak és Gamalnak tettem félre. Hát hallottak már ilyet? És most nehogy azt higgyék, hogy az irigység beszél belőlem. Dehogya is! Nem sajnálom én tőlük a falatot, nekem csak az nem tetszik, ahogy viselkednek. Mi, a régiiek, mi akik szépen beilleszkedtünk, mi, akik már a háziak nyelvén is tudunk beszélni, mi tudjuk mi az illem. Na de ezek!?

Például tegnap. Gamal és én itt ülünk a második polcon, éppen egy kolbászvéget rágszálunk és vitatjuk ezt a hülyeséget, amit ez a dán újság csinált, amikor lehozta a Próféta ábrázoló gyűnyrajzokat. Nos éppen akkor surran be ez a Juszuf, ez a félszemű egér a szemétdombról, ez a senki, aki még köszönni sem tud. Besurran és ráveti magát egy darab elsőrangú, csak egy kicsit penészes májra. Egy-kettő-három és máris félig belerágtta magát. Csámcsog, a farkát csóválja, nem törődik senkivel és semmivel. Aztán jóllakva nagyot böffent, beletörli a pofáját a polc szélébe és már menne is. Felháborító! Te Juszuf! Hát el se köszöntél, kiáltok utána. Meg se fordul, csak mászik lefelé és eltűnik az én egérlukamon keresztül. Hát nem szégyenli magát? Miért nem tud ez magának lukat rágni? Ez a luk az enyém! Tágas, a szélei le vannak kerekítve, a falai simák. Oda nem ragad egy csomó ételmaradék. Oda nem csálnak macskát a szagok. Nem ám! És most az ilyen Juszuf-félék flangálnak át rajta, mintha az övéké lenne az egész. Borzalmas!

Nem is tudom mit csináljak. Panaszkodjak? De hol? A Svenssonéknál? Vagy a szomszéd spájzban Rashidnál, a ronda, szürke patkánynál, aki ott tanyázik? Ugyan. Kár a szufláért. A multkor már megpróbáltam. Tudják mit mondott? Hogy legyen hálás, amiért olyan jó sorom van Svenssonéknál. Hogy tulajdonképpen nem a saját sajtot és kolbászomat eszem, hanem az övékét, ne legyen tehát olyan kényes. Hát ilyet kell halljon a tökéletesen beilleszkedett egér egy hasonszőrűtől? Akitől legalább egy kis lojalitást várhatna? Nahát,mondhatom, ez a Rashid is egy primitív senki, és ezt gondolom önök megértik. Ha valaki, akkor

pont önök megértik, tudom. Na mindegy. A szegény egérnek sokat kell kiállni, hát majd ezt is kiállom valahogy. Csak azok a beduin patkányok ne jönnének. Azokat végképp nem bírom, mert azok még a jó szót sem értik, csak követelnek és kijátszanak mindenkit. Tudják hol lehet belógni, hol lehet lopni, hol lehet elvenni azt amit más nagy nehezen megszerzett. Beleértve a szebbik nemet, akinél aztán úgy teszik a szépet mint senki más. Igen. Teszik a szépet, és abból aztán nagy szerelem is lehet, na meg egy csomó új éhes egér meg patkány, akiknek a pofáját aztán tömni kell. Néha már az idegeimre megy a dolog.

Juj, várjanak csak egy kicsit! Éppen most látom, hogy az egyik ilyen sivatagfutó farol be a lyukon. Igen, ez Abdul, a sánta Casanova. Hogy ennek hány viszonya van!? Nem is értem. Sánta de úgy meghágja akármelyik nőstényt mint egy csödör. Most már itt van bent, itt mellettem túrja be magát a tegnapi cipóba. Hát igen. Reggel egy csomó parizert vágott be, és most kell rá egy kis kenyér. Csámcsog mint egy krokodil. De ni-ni! Most jön be az egyik szeretője. Biztos őt keresi. Na ez jó lesz, mert az Abdulnak csak a fara látszik ki a cipóból. Azt talán meg sem ismeri. Ha...ha...ha...! Ebből jó buli lehet! Már mászik is felfelé a gyönyörűség. Ha...ha...ha...! Alig tudom a röhögést visszatartani!

De mi ez? Te jó isten, mi történik? Valaki átölel hátulról! Valaki a nedves orrával a fülembe turkál és szuszog mint egy víziló! Segítségek! Gamal! Mi történnik?

- A próféta szakállára! Nem te vagy az Abdul?

- Dehogya vagyok Abdul! Menj a fenébe te némbor! Lerázom magamról az Abdul szeretőjét és ott hagyom az egész spájzot. Behúzódom az odumba és megpróbálom lepucolni magamat. Borzasztó, hogy egy rendes, szolid egeret így molesztálnak. Hová jutottunk? És mi lesz még ebből? Én azt mondom, ki az erdőbe vagy a sivatagba mindegyikkel! Ezt akarom én is meg Gamal is. Igen! Ezt akarjuk! Csak ne volnának ugyanaz a fajta, mint mi magunk. Ugyanaz a szín, ugyanaz a forma, ugyanaz a pofa, ugyanaz a farok, ugyanazok a gének. Ha nem így lenne, még tudnék is talán tenni valamit az ügyben. De így!? Így mégis a legjobb ha hagyom őket a francba. Tőlem maradhatnak, csak engem hagyjanak békén. Engem meg Gamalt. Igen. Mert végül is mi voltunk itt előbb. Nem igaz?

Találkozás a Mesterrel

Mint az irodalmat méltánylók egyike, nagyot ugrottam örömben, amikor meghallottam, hogy a Svéd Akadémia Kertész Imrének ítélte a 2002-es évi irodalmi Nobel-díjat. Micsoda dicsőség gondoltam, és rövest én-centrikus hullám fogott el. Juj! Hiszen akkor itt az alkalom, hogy kezet rázhassak egy Nobel-díjjal! Mert a Követség bizonyára díszes fogadást rendez a tiszteletére, és hát csak meghívnak engem is! Hát persze, persze. Na de mi lesz, ha mégsem? Erre a gondolatra már nem ugrottam semekkorát sem.

A televízió kitett magáért, és nivós interjú készített Kertész Imrével. Ez még a díjkiosztás előtt volt néhány nappal. Büszkeségtől feszülő kebellem és picinyke jóindulatú irigységgel néztem a Mestert, élvezettel

olvasmány

hallgattam tiszta, szabatos magyar beszédét. Úgy beszélt, ahogy én már sohasem fogok. Hja kérem, 46 év idegenben... Másnap, mert úgy látszik valaki szemmel tart onnan főnről, és valaki a Követségről is, a postás jegyet hozott az Akadémiára, ahol Ünnepeztünk a hagyomány előírta Nobel-beszédét tartotta, majdnem háromnegyed órán keresztül, megint csak gyönyörű, szabatos magyar nyelvezettel. Akik hallgatták - voltunk vagy kétszázan - nem tudták levenni róla a szemüket. Egy más, egy magasabb szféra zenéje csengett ki szavaiból, és hát nálunk így nem beszél senki az anyanyelvünket. Ez egy kicsit elgondolkoztatott. Mielőtt ez a nagy megtiszteltetés érte, író volt csupán, "egyszerű" író, jó tollú író, a tollforgatók felső tízezeréhez tartozó, de csak egy író, aligha több. Akkor. És most hirtelen több lett. Sokkal több. Nobel-díjas. Olyan valaki lett, akiből évente csak egyet szül a világ.

Beszéde után nem mentem oda hozzá gratulálni. Maga a gondolat is feszélyeztetett, na meg aztán amúgy is tolongott már körülötte a sok gratuláló. Ha eggyel kevesebben vannak észre sem veszi – gondoltam. Kimaradtam a sorból. Megtehettem, mert aznap délelőtt a postás már meghozta a Követség aranycímeres meghívóját. Gondolatban megköszöntem a Nagykövet úrnak, hogy gondolt rám és miközben a Mester eltűnt a gratulálók rohamosan növekvő tömegében, én már azon gondolkodtam, miként is fogom őt üdvözölni ott a Követségen. Mert ott aztán kell majd, mert ha azt kihagyom, nemigen lesz lehetőségem valaha is még egy magyar Nobel-díjjal kezdet fogni! Aztán az is eszembe jutott, hogy illene neki valami ajándékot is átadni. De mit? *Ahol a földek sírtak* című svédül írt könyvem egy példányát? Vagy a *Hitelvitel ma*, címűből egyet? Á! Svédül nem tud, az biztos, hát akkor meg minek? Elővettem egy darab papírt és miután szétrágtam a toll végét, mégis beírtam könyvembe az ajánlást. Aztán elfogott a kétely. Szóval ez lesz az ajándék? Egy svéd nyelven írt könyv? Hát nagyon jó, azt mondhatom. Az első magyar Nobel-díjas közelébe kerülve, az elmakogott gratuláción kívül, ajándékként egy olyan könyvet nyújtok át neki, amelynek még a címét sem érti.

Bekapcsoltam a tévét. Mindig bekapcsolom, ha gondolkozni akarok. Észrevettem, hogy a készülékből áradó süket duma legtöbbször eltorlaszolja agyannak bizonyos idegpályáit, így azok, amelyek nyitva maradnak, sokszor meglepően jó gondolatokat szülnék. Így történt most is. Miközben a negyvenharmadik nyilvános vita folyt arról, hogy vajon helyes lenne az országnak belépni az Unió monetáris rendszerébe vagy sem, eszembe jutott, hogy a princetoni egyetem számos hagyománya között van egy, ami nekem nagyon tetszik. Ezt különben egy nagyszerű filmen is megörökítették, amely a szintén Nobel-díjas fizikus, John Nash életéről szól. Szóval, ha a Princetoni Egyetemen valamelyik tanárt nagyobb dicséret éri és ezzel az intézet hírnevét öregbíti, a kollégák nagyrabecsülésük jeléül neki ajándékozzák kedvenc tollukat. Oda lépnek az asztalához, főhajtással gratulálnak neki, és eléje teszik kedvenc írószerszámukat. Mi lenne, gondoltam, hogyha én is hasonlóképpen mutatnám ki elismerésemet a Mesternek? Hiszen van egy kedvenc tollam. És nem is akármilyen. Egy Mont Blanc töltőtoll, az első, amit itt vettem, még valamikor a hatvanas évek elején. Azóta a filcpennák és a golyóstollak kiszorították a régi patinás kedvencet, de én azért néha megtöltöttem a régi patinás kedvencet, de én azért hogy lássam, működik-e. Egy töltőtoll. Na, azért mégis csak több mint egy ismeretlen nyelven írt könyv! Igen, de mit mondjak hozzá, amikor átadom? Gyorsan elhadarni valamilyen gratulációt és aztán eltűnni a

sokaságban, ezzel még megbirkóznék valahogy, de magyarázni, beszédet tartani? Egy Nobel-díjasnak!? Én?! Mesélni neki Princetonról meg tollakról, meg hagyományokról? Miközben, aki hallja, azt gondolja rólam, hogy nagyzási mániában szenvedek, vagy sétálni jár az eszem? És mi lesz, ha elakadok? Mi lesz, ha elfelejtem a mondókámat, mint valaha az általános iskolában, amikor felelni hívtak ki? Előtte nem lódíthatok ártatlan szemekkel „Tanár úr, én készültem”, mert Ő, aki átlát az emberiség összes szitáján, át fog látni rajtam is mint egy lyukas szitán és meg is lesz rólam a véleménye. Sőt, meg az is előfordulhat, hogy a díjkiosztásra, a díszes vacsorára és az elnyert díj hatalmas összegére is rossz szájjal emlékszik majd. Énmiattam! Azért, mert én ott a Követségen makogtam neki tollakról, meg neves kollégákról és a Princetoni egyetemről. Már láttam is lelki szemeim előtt, amint ott állok előtte kétrét görnyedve, miközben kitör a nyavalya, kiver a hideg veríték, szívem százhuszat rúg percenként és kinyögöm: „Mester, én készültem”! És akkor mi lesz? Nem merek majd a tükörbe nézni, az unokáimnak sem merek a találkozórol mesélni, soha könyvet, tollat a kezembe venni nem fogok tudni anélkül, hogy ismét ki ne rázna a hideg! Hát milyen életem lesz nekem akkor? Olyan, mint Jónásé volt, miközben a sivatagban Ninive pusztulását várta? Nem. Akkor már jobb volna kikeresztelkedni, csuhát öltetni, kolostorba vonulni, vagy valami más, még keményebb módon vezekelni. Például a televízió elé kötötteni magam, amikor a Robinson sorozat vagy a Bingo lottó megy, hadd szenvedjem át minden poklok kínját. Mitévő legyek? Bánk áriájának egyik sora jutott eszembe, „...s míg itt töprenkedem, Hazám borítja szemfödél...” Pont így érzem magam én is! Na, de mind egy. „A kocka el van vetve!” Aki mer, az nyer! Madarat tolláról, Iránt ajatolláról! Engem meg az én tollamról. Ha...ha...ha... Kezdtem magam jobban érezni.

A végén minden jól ment. Világcsoda történt! Nem akadtam el, nem kellett makogva bocsánatot kérnem. A Mester mosolyogva fogadta szavaimat, elismerően bölintott, amikor a szép hagyományról szoltam egy pár szót, és ajándékot is szívesen fogadta. Kitüntető kézfogása után mély lélegzetet vetem, homlokomról lopva letörültem a verejtéket és beálltam a másik sorba, hogy a bőséggel terített, magyaros svédasztal ingyencégeiből megjutalmazzam magamat.

És miközben tényéromat elláttam a jobbnál jobb falatokkal, beláttam egy nagy igazságot. Mármint, hogy van, akit Nobel-díjjal jutalmaznak, és van akinek Pick szalámmal, kaszinótojással és túrós bélessel kell beérniük. C'est la vie.

Folytatás a 13. oldalról

11.

Az, hogy karácsonyt ünnepel az ember vagy egy kellemes „baráti vacsorán” vesz részt, hogy tölklámpást gyújt vagy mécesest, attól függ, hol van földrajzilag és milyen kultúrát hordozó emberek veszik körül? Minden ünnepre rá kell hangolódnom, ahhoz, hogy átérezzem. Karácsony előtt hiába látok karácsonyi égőket, rénszarvasokat és télapókat lépten-nyomon, a „karácsonyérzés” a család közelségében alakul ki. Így amikor tavaly Portugáliában töltöttem a karácsonyt egy barátnőm családjával, kellemes baráti vacsorán vettem részt, nem pedig egy karácsonyi ünneplésen. Idegen kultúra hatásaként, hogy úgy élek át, más perspektívából egy-egy ünnepet, hogy a megszokott érzés és tradíció helyét valami más veszi át. Lundban a legközelebbi barátaim amerikaiak. Már egy hónappal Halloween előtt a jelmezekről beszélgetünk. Évek óta otthon is divat a Halloweenet így hol jelmezben, hol a nélkül, én is részt vettem az ünneplésben. Sosem tekintettem azonban izgalommal teli várakozással a napra. Nem terveztem a jelmezemet és nem fektettem plusz energiát az előkészületekbe. Halloween csak egy újabb ürügy volt egy baráti találkozóra. Idén barátaim lelkes készülődése és az ezzel előre megalapozott hangulat, az első igazi, tartalommal teli Halloweenet jelentette számomra. Viszont Mindenszentek "kimaradt" az idei kalendáriumból. Minden ünnep kultúra és környezetfüggő tehát? Távol Magyarországtól, máshogy ünneplünk és mást? Csodálatos dolog a kulturális adaptáció, hiszen úgy ismerünk meg egy kultúrát igazán, hogy részt veszünk benne. De a tölklámpás mellett jó, ha meggyújtjuk a mécesest, hacsak gondolatban is, emlékeztetőül gyökereinkre és arra, amit úgy hívnak OTTHON.

12.

Az érzéseim néha úgy változnak, mint az időjárás és legtöbbször az időjárásnak köszönhetően. Reggeli kávémat kortyolgatva, elszörnyedve néztem a zuhogó esőt, azzal a tudattal, hogy tíz perc múlva ki kell mennem ebben az időben. Amikor erre sor került, szerencsére már nem esett és nem sokkal később még a nap is kisütött. Majd pár órával később, amikor kiléptem a tornateremből úgy zuhogott, hogy pár perc alatt bőrig áztam. Hiába volt rajtam esőkabát, a hajam egy részéből, a nadrágomból, és a csizmámból is csöpögött a víz. Szitkozódva haladtam egyik barátnőm lakása felé, ahol délutáni sütis összejövetelre voltam hivatalos. Utáltam az országot és magamat, hogy egyáltalán eszembe jutott északra jönni. Hogy az ellenséges érzéseket csillapítsam, próbáltam visszaemlékezni a „régis szép időkre”. Csupán pár héttel ezelőtt volt, hogy vasárnap délutáni kis pikniket rendeztünk a napsütéses szabadban. Vittünk sütit, snacket és egy elhagyatott traktor abroncson ücsörögtünk. Nem is értem, hogy lehet ilyen sok, óriási park egy „mini” városban. Gyönyörű szép, dombos táj, zöld füves legelőkkel és bárányok. Öt percre a központtól, egy új világ tárul fel az ember szeme előtt. Itt pár percnyire van, ami máshol több órányi autóútra. Szeretem, hogy a természet ilyen közel van és a természet ősszel is gyönyörű. Lenyűgöző látványt nyújtanak a narancssárga és sárga levélszőnyeggel borított utcák és a piros több száz éves épületek napról napra más színben pompázó borostyán köntöse. A svéd

élményekhez hozzá tartoznak annak kellemetlen oldalai is. A szeretet az elfogadásról szól, legyen az személy vagy ország. Ha szeretem a napos és az őszi levelekbe burkolt Svédországot, nem utasíthatom el esős és komor napjaim sem.

13.

Vajon mások társasága az, ami komfortérzést biztosít, ha külföldön vagyok? Vagy az, hogy igyekszem olyan tevékenységeket becsempészni mindennapjaimba, amik az otthoni életem szerves részei voltak? Talán egy kicsit mindkettő. Amikor a komfortzónámat feszegetem és egy új kultúrába költözöm egy konstans diszkomfort érzés hatja át napjaimat. Még akkor is, amikor pozitív élményeim vannak, új, izgalmas dolgokat tapasztalok, az idegenérzés vándorként mellém szegődik az úton. Jól bevált ellenszerem a tarisznás vándor ellen, hogy nap, mint nap halmozom a biztonságot adó tevékenységeket. Az ügyeletes orvosság a nassolás. Az állandó megoldás pedig az, ha minden energiámat lekötöm, testileg és lelkileg. A barátaimmal töltött idő itt lényegesen több, mint otthon, folyamatos találkozók, beszélgetések, közös filmezés és sütés-főzések vannak napirenden. Azonban este, amikor minden elcsendesedik, a vándor ül le mellém, kiteríti tarisznáját és felém nyújtja szalonnáját. Az utóbbi hetekben viszont, egyre ritkábban hív meg vacsorázni. Hosszú várakozás után, megvettem szemeszterjegyemet a konditerembe. Itt még nem minden nap, de egyre többször megyek tornázni és ez is egyfajta közösségi élménnyé alakult. Otthon magányos konditerembe járó voltam, itt ehhez is találtam társakat. Van egy kedves kis templomközösség, svéd és nemzetközi tagokkal, ami a szellemi közösség iránt érzett vágyam egy másik oldalát elégíti ki. Az otthoni és itteni énem egyre közelebb van egymáshoz. A létezés Lundban lassan természetessé

Lundi diákok az egyetem előtt

Egy álom beteljesülése

Találkozás Teller Edével

Egy máig érdekes régi beszélgetés

„Én azzal a hittel nőtem föl, hogy az igazság egyszerű, csak meg köll találni” - **Teller Ede**

Bemutatók:

Magamról (Madarassy Enikő J. M.) talán annyit, hogy erdélyi származású vagyok. Tanulmányaimat Kolozsváron a Babes-Bolyai Tudományegyetemen végeztem, fizika szakon. Pályámat Érmihályfalván kezdtem majd Nagyváradon folytattam mint matematika és fizika szakos tanárnő. Pedagógusi karrieremet később Magyarországon, Budapesten és Svédországban, Rönningén folytattam. Svédországba 1992-ben telepedtem le ahol alkalmam volt a Stockholmi Egyetemen is dolgozni a „Vetenskapslaboratorium-ban”. 2003 és 2008 között a Newcastle Egyetemen (Anglia) doktoráltam a Bose-Einstein Kondenzáció témakörben majd postdokként Stockholmban a Norditanál dolgoztam.

Előzmények:

Már diákkoromban érdekelték a nagy szellemi elmék életéről és munkásságáról szóló tanulmányok és irodalmi alkotások, többek között Teller Ede életpályája is. A 90-es évek elején, Budapesten egy általa tartott előadás-sorozat kapcsán arra az elhatározásra jutottam, hogy személyesen is szeretném megismerni és szeretnék elbeszélgetni a lebilincselő személyiségű, roppant intuitív előadómódú és sajátos logikájú „élő legendával”, aki nagy hatást gyakorolt rám.

Teller Ede abban az időben a XX. század első felében feltűnt nagy magyar tudósgeneráció utolsó élő tagja volt. Sajnos, 2003 szeptember 9-én eltávozott közülünk életének 95. évében. Kitiüntetései között szerepelnek: Albert Einstein Díj, Enrico Fermi Díj, Nemzeti Tudományos Érdemérem, az Elnöki Szabadság Érdemrend, valamint a Magyar Köztársaság Érdemrendjének Középkeresztje a Csillaggal Kitiüntetés. 2001-ben elsőként kapta meg az akkor újra bevezetett Corvin-Lánc Kitiüntetést.

Egy személyes meghívót követően férjemmel, Lukács Péterrel meglátogattuk őt 2002 januárjában a Palo Alto-i rezidenciáján és egy interjút készítettünk vele. Beszélgetésünk közvetlen volt és meghitt hangulatban zajlott le.

Íme, ízelítő Ede bácsi életéből és a vele való beszélgetésből:

Teller Ede egész életét a valóság megismerése és az igazság keresése jellemezte, mely egy küzdelmes és heves vitákkal tele tüzdelt, de termékeny életpálya volt. Teller ezt így fogalmazta meg: „Én azzal a hittel nőtem föl, hogy az igazság egyszerű, csak meg köll találni” – és ezt az egyszerű igazságot kereste egész életén át. Teller nagysága tudós kollegáira és kora társadalmára gyakorolt hatása alapján értékelhető.

Beszélgetésünk során mintegy fél óra alatt csodálatos tömörséggel felvázolta egész életpályáját, gyerekkorától kezdve majdnem napjainkig, melyből megismertük életfilozófiáját. A beszélgetés nyomán egy eredményekben gazdag, de küzdelmekkel és megpróbáltatásokkal tarkított élet tárult fel előttünk. Teller professzor a beszélgetést a szülei felidézésével kezdte. Elmondta, hogy jellemének kialakításában és pályaválasztásában milyen fontos szerepet játszott a szülői támogatás. Határozott, kitartó jellemét, nagy munkabíró képességét, logikus gondolkodását és vitatkozó készségét, úgy-

véd édesapjától kapta örökségül, míg művészi hajlamát, ez alatt a költészet és a klasszikus zene iránti rajongását érti, törékeny, a művészeteket kedvelő édesanyjától örökölte. Ahogy Teller fogalmazott:

„Az embernek két pólusa van, az agya és a szíve és mind a kettőt ki kell fejleszteni”.

Édesanyjának, Deutsch Ilonának az volt az álma, hogy fia híres zongorista legyen. Zene iránti szeretete egész életén végigkísérte. Ha munkája során kimerült, a zene és a költészet jelentette számára a felüdülést.

Elmesélte, hogy miért szeretett bele a számok világába már hat éves korában. Szülei már ekkor felfigyeltek a matematika iránti érdeklődésére és tudatosan igyekeztek kialakítani, fejleszteni ilyen irányú képességeit. Középiskolai tanulmányait a Kármán Mór által alapított mintagimnáziumban végezte. A matematika órákat eléggé unalmasnak találta mert a leadott anyag számára már ismert volt és ha egy egyszerűbb megoldást javasolt, akkor volt tanára rárvallt: „Hallgasson Teller, tudom, hogy egy zseni, de én nem szeretem a zseniket”.

A matematika vezérfonalát követve eljutottunk Neumann Jánoshoz, akit hihetetlenül okos embernek tartott, kiváló memóriája és gyors gondolkodása miatt. Neki köszönhetjük a számítógép létrejöttét és ő volt az, aki szinte mindenhez értett. Nagy szeretettel emlékezett meg jó barátjáról, aki mind korban mind gondolkodásmódban talán a legközelebb állt hozzá. Egy időben sokat dolgozott együtt Neumannal, sokat segített neki a matematika területén.

Elmesélte barátja tragikus küzdelmét a rákkal szemben, ami azt támadta meg, ami a legfontosabb volt a számára, az agyát. Azokban az időkben gyakran látogatta meg a kórházi kezelést igénylő cimborát, aki még akkor is meg akarta mutatni neki, hogy még tud.

Az oktatás témához jutva megpróbáltuk megfejtetni a „jó tanár” titkát. Teller szerint, ha a tanár szereti a dolgát és a tantárgy érdeklí akkor azt át is tudja adni. Talán ezzel magyarázható a Göttingeni, majd később a Koppenhágai Iskolák titka. Arra a kérdésre pedig, hogy mitől sikeres és tehetséges egy tudós, a következőket válaszolta: „Attól, hogy a tudományt szereti, attól, hogy új dolgokról hajlandó gondolkodni. Egy tudós alaptermészete a kíváncsiság, amiből új dolgok fakadnak. A kutatás magában se nem jó, se nem rossz, minden attól függ, hogyan használják azt fel. A tudomány világában az új gondolatot elfogadni mindig nehéz, de néha nagyon szükséges. A tudomány minőségi változását, forradalmasítását azok fogják véghezvinni, akik mernek másképpen gondolkodni. A tudósnövendékek általában a mestereik tudását, tapasztalatait folytatják, ami néha hátrányt is jelenthet”.

A tudósok közül, akik szóba kerültek a nagy dán tudóst, Niels Bohrt említeném meg. Köztudott róla, hogy szerinte a tapasztalt ember az, aki a saját tanulságos tapasztalatai alapján ismeri meg a saját területén előforduló hibákat s ezáltal válik jó szakemberré. Teller a közmegebecsülésnek örvendő dán tudóst zseniális embernek tartotta. Vele kapcsolatban a következőket mesélte: egy alkalommal Bohrnak kifejtette, hogy mihelyt egy újabb gondolat merül fel, a régebbi gondolatot hibásnak találja, tehát a még régebbi gondolatot el kell vetnie. Ennek Bohr energikusan ellentmondott. Szerinte a tudomány egy ágát csak akkor érthetjük meg, hogyha megismerkedünk valamennyi hibával, ami ehhez az ághoz vezet. Ő ugyan a hibákat elvetette, de nagyon szerette elemezni őket.

Utolsó kérdésem arra vonatkozott, hogy van-e valami olyan dolog, amit el szeretett volna mesélni, de nem kérdezték meg tőle s így soha nem jutott rá alkalma. Megtudtam tőle, hogy bármiről nagyon szívesen mesél, de ha alkalma van rá, szívesen hallgat zenét vagy verset.

Végezetül Teller professzor felolvasta a tizenhat évesen írt versét, ami igen nagy megtiszteltetés volt számomra. Az alábbiakban közölt verse arról tanúskodik, hogy a költészet terén is volt tehetsége:

Egy alkalommal Bohr az oxigén molekulát hibásan értelmezte, amit Teller óvatosan tudára szeretett volna adni. Ezért kifejtette neki, hogy az oxigén molekulát leírni túlzás olyan formában, ahogy ő tette. Bohr ezt megértette és nagyon dühösen nézett rá, legalább is dühösnek látszott majd így válaszolt: „Teller azt mondja nekem, hogy túlzok. Teller nem szereti, hogy túlzok. Hát én, ha nem tudnék túlozni akkor nem tudnék gondolkodni. Ha én azt mondom, hogy Teller csak százszor tud többet az oxigénmolekuláról mint én, az túlzás, mert csak 92-szer tud többet mint én”. Hát ez volt Bohr, egy egészen különleges ember!

Hosszú élete során személyes kapcsolatba került sok neves tudóssal, jelentős politikussal, többek közt az Egyesült Államok elnökeivel is. A politikusok közül számára a legkellemesebb találkozó Truman elnökkel folytatott beszélgetése volt, amikor az 70. születésnapját ünnepelte. Truman ekkor már túl volt az elnöki mandátumán és a kedélyes beszélgetés során az elnöki tevékenységéhez kapcsolódó humoros történeteit mesélte el neki. Tellelrel (Ede bácsival) folytatva beszélgetésünket kitértünk más témákra is mint például a sokdimenziós tér és a matéria, valamint a rezgés és a tér fogalmára is, ami engem személy szerint nagyon érdekelt.

Arra a kérdésemre, hogy ő hogyan viszonyul a hidrogénbomba atyja titulushoz, a következőt válaszolta: „A háború, a bizonytalanság, majd később a Szovjetunió lehetőségei rákényszerítettek egyes tudósokat egy olyan magatartásra, amit csak szükség esetén tettek volna meg. Azért dolgoztam rajta nagyon sokat, mert azt hiszem, hogy anélkül amit én csináltam ha azt az oroszok csinálták volna meg előbb, azt nem tartottam volna nagyon kellemes elképzelésnek. Azért dolgoztam rajta, mert emiatt azt szükségesnek találtam. Az európai háttéréből következik, hogy az orosz kommunizmust nem nagyon szerettem. Nem azért dolgoztam rajta, mert érdekesnek találtam. Azért voltam én eredményes, mert nem riadtam vissza attól, hogy ezt meg kell csinálni. Nagyon sok tudós félt a hidrogénbombától”. Teller ugyanakkor kihangsúlyozta, hogy ez a cím nem csak az ő érdeme, mivel többen dolgoztak a hidrogénbomba tervén.

Vers cím nélkül

*Keresni, vární, semmit sem akarni,
Szeretni, vágní, egyedül maradni.
Nézni a világot becsukott szemekkel,
Látní azt, amit még nem látott meg ember.
Gyönyörködni titkos, mély harmóniákban,
Emlékezni arra, mit sohasem láttam.
Szeretni, imádni a szent tisztaságot,
A szelet, a felhőt, a havat, az álmot.
Tenni a helyeset, nem kis örömpéznért,
Nem a túlvilági örök üdvösségért.
Tudni, hogy nincsen cél, tudni, hogy nincs Isten,
Félni, hogy talán még igazság sincsen.
Tudni: az ész rövid, az akarat gyenge,
Hogy rá vagyok bízva a vak véletlenre.
És makacs reménnyel mégis, mégis hinni,
Hogy amit csinálók, az nem lehet semmi.
És örülni tudni a nagy megnyugvásnak,
A fájdalomat, örömet gyógyító halálnak.*

A Teller Ede által felolvasott saját vers folytatásaként beszélgetésünket azzal zártuk, hogy körülbelül egy órán keresztül verseket olvastam fel a magyar versirodalom gyöngyszemeiből, amit Teller professzor nagyon hálásan fogadott.

Madarassy Enikő J. M.

Bibliográfia:

- E. J. M. Lukács (Madarassy), "Egy erdélyi fizikus látogatása Teller Edénél", 2003, FIRKA, Románia)
- E. J. M. Lukács (Madarassy), "Beszámoló egy Teller Edénél tett látogatásról", 2005, Új Horizont XXXIII. 1., Magyarország)
- E. J. M. Lukács (Madarassy), "Möte med Edward Teller" (Találkozás Teller Edével), 2003, FYSIKAKTUELLT, 1/8:18–19, Svédország)
- E. J. M. Madarassy, "An Interview with Edward Teller" (Egy interjú Edward Tellelrel) (2007, The Postgraduate Magazine 2007/1, Newcastle University, Anglia.)
- E. J. M. Madarassy, *I grew up with the belief that the truth is simple, one must only find it – Edward Teller*, (Én azzal a tudattal nőttem fel, hogy az igazság egyszerű csak meg kell találni) (2007, Transactions on Computers and Software Engineering, No. 1, Vol. 1, Finnország)

MAGYAROK TÖRTÉNETE - 15

Mit eszik ezen a nyáron Mátyás király kolozsvári lova?

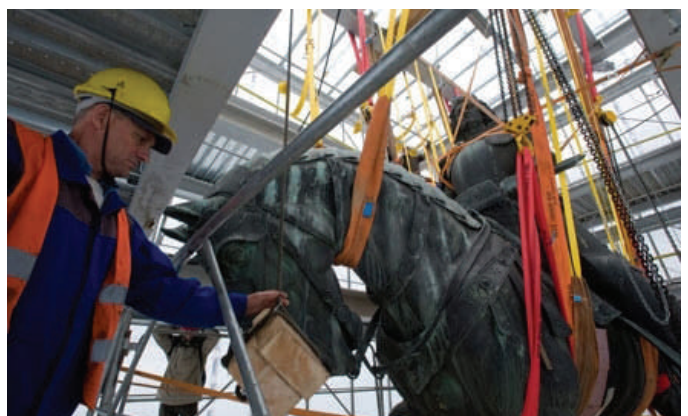
Ezzel a címmel ígértük sorozatunk folytatását, s a kolozsvári emlékmű valóban olyan történelmi, hogy érdemes mostani restaurálásáról is szót ejtenünk. A Wikipédiában sok mindent megtudhatunk erről az európai híri emlékműről. Kolozsvár városának régóta dédelgetett terve volt, hogy nagy szülöttének, Mátyás királynak maradandó emléket állítson. 1882 májusában szoborbizottságot alakítottak és a főtér átalakításával párhuzamosan, a szobor helyét kijelölték. Országos gyűjtés folyt, a kiírt pályázaton, Fadrusz János, Bezerédi Gyula és Róna József munkáit találták nagyon jónak. A múlt század első felében Mátyás király szülőházában bárki megtekinthette a pályázatra érkezett kicsinyített szoborterveket. Kivitelezési megbízást Fadrusz Jánosnak kapott. A szoborcsoport háromszöget alkot, a háttérben lévő templomhoz igazodik, a csúcspontján a király babérkoszorús feje erőt és büszkeség sugall, amint egy vár bástyájáról végigtekint győztes seregén. Kardját maga előtt keresztben fektetve tartja, mint aki most jött meg a dicsőséges csatából. A művész a szoborbizottsághoz írt leveléből olvashatjuk: „A kolozsvári Mátyás szoborban Magyarország fénykorát ábrázolom, amikor a magyar rettegve tisztelt és csodált nemzet volt Európa népei között. Ha a magyar ember szíve elborul és vigasztalást keres a régmúlt idők fényében és nagyságában, akkor e dicsőségteljes, pazar és világhírhíres korszakba bolyong vissza és ott találja azt a csodás alakot, a magyar nép királyát, Hunyadi Mátyást, aki egyszerű ember tudott lenni az egyszerű emberekkel, de az akkori kor fejedelmei között olyan volt, mint sas a verebek között”. Az emlékmű mellékalakjai a fekete sereg vezérei, balról Magyar Balázs és Kinizsi Pál, jobbról Báthory István (erdélyi vajda) és Szapolyai István. A mellékalakok megdöntött zászlórúdjai a szobor háromszögének szarait képezik és összekapcsolják őket a főalakkal. Az uralkodó előtti hódolatot Kinizsi Pál kiáltó, zászlót tartó alakja fejez ki legjobban. Mellette Magyar Balázs szétvetett lábakkal felnéz a királyra. Szapolyai János karját széttárva szemléli a győzelmi zászlókat, míg Báthory István jobb kezében felemeli, baljában meghajítja a zászlót. A királyon és három mellékalakon is vérték hangsúlyozzák, hogy a győztes csata nemrég ért véget, csak Szapolyai visel, harci öltözék helyett, vállra vetett köpenyt. Az emlékmű talapzatát stilizált várfok adja, melyre a magyar címert vésték, felette pedig a *Mátyás király* felirat állt. A talapzatot Pákey Lajos, a város főépítésze tervezte. Az emlékmű gipszmintáját az 1900-as párizsi világiállításon bemutatták, a bírálóbizottság több száz szobor közül Grand Prix díjjal, a kiállítás aranyérmével jutalmazta. A Mátyás emlékművet nagy ünnepek közepette 1902 október 12-én avatták fel az egyetem központi épületével, a néprajzi múzeummal és az igazságügyi palotával együtt. Fadruszt elismerésekkel halmozták el, József főherceg vaskoronára renddel tüntette ki, a várostól díszpolgári címet, az egyetemtől doktori címet kapott. A szobor fölavatásától máig (bár egyre csökkenő mértékben) a románok és magyarok közötti nemzeti-etnikai gyűlölet és harc szimbolikus tárgya maradt. Az ikonográfiájával Mátyás, a hódító magyar király alakját hangsúlyozó emlékmű és a körülötte zajló többéves ünneppsorozat üzenetét a magyarországi román nemzeti értelmiség a magyarral párhuzamosan értelmezte és különösen a Mátyás előtt hódoló moldvai zászlót fogadta arculcsapásként. Az 1918-as impériumváltást követően előbb a talapzatát díszítő magyar címert távolították el, majd szimbolikus üzenetét ellensúlyozandó 1921-ban vele szemben fölállították a capitoliumi farkas szobrának másola-

tát. A szobor sorsáról kialakult vitának 1932-ben a talapzaton elhelyezett táblával vetettek véget, amelynek Nicolae Iorga által fogalmazott szövege a következő: „A csatában győzedelmes volt, csak saját nemzetétől szenvedett vereséget Baiánál, mikor a győzhetetlen Moldva ellen indult” A Moldvát jelképező zászló és a felirat ellentmondásba keveredett. Az 1940-ben, a magyar bevonulás után visszaállították a szobor 1902-es állapotát és eltávolították a capitoliumi farkast. 1945-ben a szovjet hatóságok a magyar *Mátyás király* feliratot az etnikailag semleges, latin nyelvű megfelelőjére (*Mathias rex*) cserélték. A város szélsőségesen magyar gyűlölő egykori polgármestere újabb, 1992. december 1-jén, az ismét talapzatára helyezett, a *Mathias rex* felirat alá az 1932-es táblát, a saját nemzetére támadó, de legyőzött királyról. A 2000-es években megkopott a hozzátapadó politikai tartalom és fölerősödött a várost általában jelképező funkciója. A szobor állapota folyamatosan romlott, 2006 nyarán és 2007 áprilisában a szobor talapzatáról levált egy-egy darab, így a híradások arról szóltak, hogy a restaurálás halogatása további állagromlásokhoz vezethet. Magyarország készségét nyilvánította arra, hogy anyagilag támogassa az emlékmű felújítását. A szobor restaurálására vonatkozó szerződést 2009. július 22-én írták alá, a munkák befejezési határidejét egy évvel későbbre tervezték, az újabb híradások szerint jövőre, Mátyás király 568. születésnapjára, február 23.-ra tervezik. **Mit eszik a király lova?** Kolozsi Tibor restaurátornak a szoborcsoport lovas alakjának felnyitásokor jutott eszébe, hogy megnézzék találnak-e valamilyen írásos dokumentumot vagy régi tárgyat - pénzérmét, újságpapírt – ahogyan ez régen szokásban volt, a ló vagy valamelyik másik szoborelem belsejében. A várakozással ellentétben azonban nem találtak sem írásos, sem tárgyi emléket, de gondoltak arra, hogy időkapcsolának nevezett fémhengerben írásokat, a szoborcsoport rajzát, munkálatainak technikai leírását helyezték el. Így aztán a következő restauráláskor már kevesebb gondja lesz a szakembereknek, tudják majd, hogy mit, miért és hogyan készítettek napjaink szoborjavítói. S mert úgy hírlett, akárki írhat, és cetlijét befogadja a ló bronzgyomra, én a következőket vetetem papírra:

A Regestrum Hungarorum de civitate Clusvar névlajstroma szerint családomban, az 1453-ban történt első népszámláláskor már a város lakója volt. A Fejér, a Fekete, a Fodor, a Jó, a Kövér, a Nagy, a Nagylábó, a Segges, a Szőke, a Vak, a Veres nevűek között jegyezték a Tar családát is, amelynek utolsó leszármazottja vagyok. Kisgyerekkoromban a Karolina tér sarkán laktunk. A mellettünk húzódó kicsi utcán, egy lélegzetvételnél futással naponta eljutottam Mátyás király szülőházának sarkáig, hogy az ólomkeretes ablakon át megpillanthassam az Igazságos mesébe illő csizmáit. Sétáink, főtéri korzósásaink – gyerekkortól családalapításom utánig is – a Fadrusz szobor körül mindennaposak voltak. Ez a szobor, minden mondanójával, művészi miliőjével életem része, meghatározója. Benne van írásaimban is. 1995 óta élek Svédországban. Amikor, évenként legalább egyszer, unokáimmal együtt hazatérek, első utam a Föterre vezet. Ülök a szobor alatt, és a *Meghalt Mátyás király, oda az igazság!* mondás igazát latolgatom. Kell annak lenni valahol! Hirdetnie kell ezt, még sok évszázadon át, Fadrusz világhíres alkotásának.

Eszi nem eszi ez a büszke paripa, nekem ennyire futotta:

Tar Károly, író, szerkesztő

„Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról”

A nyugati régióban Svédországban jónak mondható az anyanyelvi oktatás, de az Európai Unióban jobb is lehetne. Mert kell! Folytatjuk sorozatunkat. Nevelők, szülők tanulságos hozzászólásait reméljük és várjuk.

Őrszavak – Szóőrség

Az emberi érdeklődés legszebb és legkínzóbb szava a miért? teszi fel a kérdést Lengyel Ferenc az őrszavak honlapján, s folytatja, amiből megtudjuk, hogy minden harmadik magyar anyaországon kívül él, akik közül akadnak eltökéltek, s mert nem akarnak Tamási mondásának megfelelően járn: „aki embernek hitvány, az magyarnak alkalmatlan.”

A miértek hosszú sorába, mindenféle iskolai, tanítási, gyermeknevelési kérdés mellé vagy elé kívánczok: miért Őrszavak? Ha szóösszetétel eredetét kutatjuk, azt találjuk, elavult nyomdai kifejezés: régi könyvekben a lap aljára nyomtatott a következő lap első szavával azonos szó. Ez a szó őrzi az oldalak folyamatos egymásutánosságát. Az Őrszavak, tartalmát tekintve olyan szavak, amelyek az őrzéssel vannak kapcsolatban. A névadók, aki nagy valószínűséggel svédországiak, azt kívánták kifejezni, hogy szavaink őrzésének szükségességét viselje Őrszavak-kal jelölt kezdeményezésük, amelyet aztán felkarolt az anyaország, és hasznos honlapja címéül választott. Ezek szerint azokról a szavakról van szó, amelyek szavaink őrzését fejezik ki. Vannak ilyen szavaink? Ezt most ne kutassuk, hiszen a számunkra fontos és valóságos tartalom benne van ebben a kifejezésben. Fordítsuk meg a szórendet, fésüljük egy kicsit, választékkal vagy a nélkül, s íme, lehet belőle közérthetőbb és helyesebb: **Szavak őre, Szavaink őre, Szóőr, Szóőrő, Szóőrség.**

Ide kívánczok a csinos honlap egyik beköszöntő írásának végéről a „Jót s jól”- 19. századi tömör tanácsa, amivel azt hiszem, mindnyájan egyetérthetünk.

<http://www.nyeomszsz.org/orszavak/>

Az alapítását megelőző körlevélben, a lap tervezett funkciói között a következőket olvashatjuk:

„... a világ különböző részein élő magyar közösségekről olvashatnánk, elsősorban arról, hogyan sikerül abban a régióban megőrizni vagy megtanítani a magyar nyelvet és a zenei anyanyelvet, milyen tanítási, nevelési lehetőségek segítik az identitástudat építését, fejlesztését stb. Az illető országban folyó oktató-nevelő munka felvázolásával együtt fontosnak tartjuk, hogy ismertető írások is megje-

ljenek a régióbeli magyar közösségek életéről – jelenéről és történetéről is, illetve arra, hogy külön rovatunkban bemutathassuk a nyelv és kultúra oktatásában jelentős munkát végző pedagógusokat, tanítókat, nevelőket, táborszervezőket, azokat, akik példát mutattak az elmúlt évszázadban, és azokat is, akik ma végzik ezt a munkát.”

Ezt a szerepet szántuk, szánjuk a *Régiók* rovatnak, melyet két egységre osztottunk: a *Műhelyben* a szórványban a magyar nyelv és kultúra ápolására szolgáló, szervezett formában működő oktatási intézményekről, iskolákról tájékoztatjuk olvasóinkat, míg az *Eseményekben* a honismereti, nyelvművelő táborok, rendezvények kerülnek bemutatásra.

Bihari Szabolcs, lapunk indításának egyik lelkes kezdeményezője, Svédországból arról tájékoztatott, hogy ma a világban – Magyarországon kívül – legkevesebb 42 országban van bejegyzett magyar egyesület, olyan szervezet, melynek egyik, ha nem a fő célja a magyarságtudat, az anyanyelv és a zenei anyanyelv ápolása, őrzése. Illúzió lenne bemutatni minden szórványban működő magyar iskolát, és irodalmi, valamint zenei anyanyelvet ápoló közösséget? Természetesen ez lehetetlen vállalkozásnak tűnik, bizonyára az is, ám éppen ezért érdemes ezt a nem mindennapi feladatot föl vállalni, hogy bemutathassuk a TANÍTÓKAT, akik a világ valamelyik eldugott zugában, legtöbbször anyagi és erkölcsi támogatás nélkül dolgoznak, és hisznek kultúránk, nyelvünk életképességében. Addig is, amíg sikerül pontos térképet készíteni a világban szétszórta magyar közösségekről, íme azoknak országoknak a listája vaahol, bejegyzett magyar szervezet(ek) működnek.

Európában: Anglia, Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Izland, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna (Kijevben is van magyar szervezet, nem csak Kárpátalján). **Észak-Amerikában:** USA és Kanada. **Dél- és Közép-Amerikában:** Argentína; Brazília; Chile; Mexikó; Paraguay; Uruguay; Venezuela. **Afrikában:** Dél-afrikai Köztársaság. **Ázsiában** Hongkongban, Kazahsztánban és Izraelben. És **Ausztráliában** és **Új-Zélandon** is.

Iskolabusz?

Az erdélyi magyarok honlapján <http://www.erdelyimagyarok.com> szóvá tették, hogy van mit tanulnunk az amerikaiaktól. Az iskolabusz ötlete eredetileg Nagy Britanniából származik. 1886 környékén már Amerikában is megjelentek az iskolabuszok. Svédországban a magyar oktatókat kellene iskolától iskoláig szállítani, hogy taníthassák az anyanyelvüket ápolni óhajító gyerekeket. Minden helységben más megoldást találnak a magyarórák megtartására.

Érdemes volna az oktatóknak megosztaniuk az erről tapasztaltakat is, mert sokszor ez is gond a folyamatos anyanyelvi tanításban.

A tángägerdei táborban

Versek a karácsonyfa alá

Bengtsson Benjamin Zsolt fordításai

Kiss Jenő

Óvodában

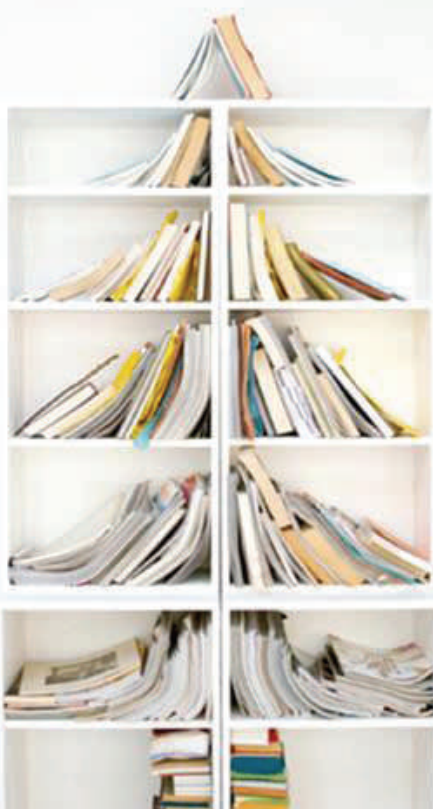
Óvodában
nagy szobában
kicsi asztal,
kicsi szék.
Óvodában
fiúk-lányok --
ők is mind-mind
kicsikék.

Évek jönnek,
nagyra nőnek
fiúk-lányok,
kicsikék,
de sosem nő
már nagyobbra
kicsi asztal,
kicsi szék.

På dagis

På dagis
i stora rummet
litet bord,
liten stol.
På dagis
finns också
liten byxa,
liten kjol.

Ären kommer
barnen små
till stora går,
men de som
alldrig stora får
litet bord,
liten stol.

Tar Károly

Ludas dal

A nagylilik északi lúd
A kislilik sem buta liba
Nagylili már mindent tud
Kisliliben sincs sok hiba

Anyuka fújja énekét
Li-lik, li-lik, li-lik, li-lik
Lánya is zengi a zenét
Li-lik, li-lik, li-lik, li-lik

Kislili: li-lik, Nagylili: li-lik
Őket ismétli lúdapa
Lilik, Lilik, Lilik, Lilik!
V-alakban gyertek haza

Gåsensång

Bläsgåsen är en nordlig gås.
Lilla gåsen är inte dum.
Den som kan är den store gås.
Lillagås har också ett hum.

Mamma sjunger sin lilla sång:
li-lik, li-lik, li-lik, li-lik!
Lill dottern sjunger samma sång:
li-lik, li-lik, li-lik, li-lik!

Lilla gås: li-lik! Stora gås: li-lik!
Och dem som härmar fadergås:
li-lik, li-lik, li-lik, li-lik, li-lik!
I v-formation ni komma till oss!

Téli mosoly

Pecsenye pirosra pirítja
két kezéd a tél

Párásat pöfékel párosan
tüzelő tüdőd

Felhőben fürdőzik fölötté
kéken kél az ég

Szemedben szikrázva szökkenő
tavasz tündököl

Vintern leende

Vintern rodnar din rygg
så rosande röd.

Ångande ångar dina
lufftfulla lungor

Blåa himmelen badar
bland bolmiga moln.

Ansiktet anspråkar
Aporterlig amor.

Steiner János

Málíka

Málíka, véleményben gazdag, toleranciában szegény öreg-lány, nagyot szusszanva helyezi magát kényelembe kedvenc foteljében. Az ablak melletti karosszékéből kis svédhoni fenyőerdőre látni. Kimutat az ablakon.

— Nézd a sok borókát, tuját, zöld fenyőt! Tiszta Hargita. Ritka vendégeim elérzékenyülnek a láttán. Azt hiszik, nosztalgiából költöztem ide, s együtt érzően kérdezik: honvágyad, drága Málíká, van-e? (A pokolba ezzel a sok sablonnal!) Az igazság az, hogy nincs. S ez az erdő szép, szép, de eltakarja a tengert. Ó, pedig be szeretném a nagy vizet látni az ablakomból! A helyett ezt az erdőt nézem, s gondolataim is szűrőszak lesznek, mint a fenyő tűlevelei. Honvágy... Tudom, mi az, hogyne tudnám. Ugyanolyan érzés, mint a többi: szerelem, gyász, harag, öröm, mind megkopik, elmúlik végül. A lélek szappanbuborékai. Ugyan hová s ki után vágyakoznék ennyi év után?

Hallgat, nézi a fákat. Sokára szólal meg újból.

— Olyan hazába nem lehet vágyakozni, ahol mindenki „azt” gondolja. Kapcsold csak be a tévét, rádiót, s hallgass végig egy beszélgetést. Teljesen mindegy, államférfiú-e a megszólaltatott, vagy „az utca embere”, híres író-e vagy még híresebb színész, mindegyikük sűrűn gondolja „azt”. Véleményének „azt gondolom” buzogányát úgy hajtja bele a világba, hogy minél nagyobb kráter maradjon utána.

Ujjaival idegesen dobol a fotel karján. Bíborpiros körme beleváj a fehér liliumos, sötétkék kárpitba.

— Ha egy lenge ruhás címlap-leányzó fogalmaz így, lemosolygom. Csipogó hang, magyartalan intonáció, a fontos közlendő pedig ez: „Én azt gondolom, hogy ő nem gondolja azt, hogy én azt gondolom.”

Dereng, hogy ezúttal nem csupán a szarkazmus beszél belőle. Említett interjúra magam is fölfigyeltem.

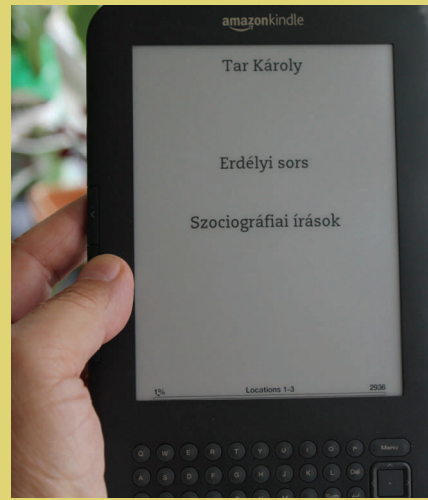
— Pedig, ugye, kezdetnének másként is egy állásfoglaló mondatot. Választék lenne bőven. Rögtön itt van például a „véleményem szerint”. Ritkábban röppen föl az ajkáról, mint ama fehér holló. Vagy miért nem halljuk gyakrabban, hogy „úgy gondolom”? De mondhatnák így is: „azt hiszem”. Sőt, az „úgy hiszem” sem lenne ellenemre. A „talán” már ki is veszett a nyelvi köztudatból. Túl szerény volt ehhez a mai arrogáns, láncetalpas világhoz.

Kezébe veszi keresztretjévényét, de látszik, nem tud figyelni rá. Gondolatait fogva tartja a téma, s öreg hangja ismét bele-reccsen a csöndbe:

— Mert hidd el, fiam, itt van a kutya eltemetve. Rossz nyelvi beidegződés is lehet, nyilván, de hogy pont az „azt gondolom” tudott gyökeret verni az „úgy hiszem”-mel szemben, annak oka van. Mai, karriert építő ember nem „hisz”, hanem „gondolkodik”. Vagy legalábbis úgy tesz. És még csak nem is „úgy” gondolkodik, ó, nem. Az „úgy” gondolkodás árnyalható, egyéni, többféleképpen értelmezhető, s ezt a luxust a modern magyar nem engedheti meg magának. Belekapaszkodik hát jó szorosan a tárgyraggal ellátott, ellentmondást nem tűrő mutató névmásba, maga elé tartja a „gondolkodom” feliratos fehér zászlót, s elindul csatát nyerni.

Mintha nem is a régi, zsörtös Máli néni lenne. Valami mély szomorúság a tekintetében.

— Honvágy? Egy ilyen kishitű, frusztrált, gyenge önbizalmú „azt gondolom”-országba? Ugyan, ugyan! Vén vagyok én már ahhoz.

Gyerünk a Neumann galaxisba

Születésnapomra kaptam egy barna kötésű, csinos e–könyvet. Félévtizede megjósoltam, hogy lesz ilyen könyv (a japánok kezdték) és ezzel nemhogy közeledne a Gutenberg-galaxis vége, hanem akár a világegyetem,

rohamosan távol, s közben lassacskán elkövetkezik a papírkönyvek alkonya. Ez is csak olyan váltás, mint amikor eleink áttértek az agyagtáblákról a pergament tekercsre, a krónikairástól fennebb léptek a nyomtatásig, a litográfiát felváltotta az ólombetűs nyomtatást, a síknyomást a körforgóval való nyomtatás.

Nagy meglepetés lehetett, amikor a selyempapírra nyomtatott biblia elfért a zsebben. Most pedig az a meglepő, hogy a zsebbe simuló lapos szerkentyűben akár háromezer könyvet is tárolni lehet. A négy gigabájtnyi erősségű gépben és a géphez csatlakoztatható tárolókban zsebembe férne egykori, két és félezer kötetes könyvtáram.

Tapogatózom, olvasgatom az Amazonkindle nevű gép angol nyelvű ismertetőjét, kattintgatom a jobb megértés végett a Google Chrome fordító programját. S miközben olyan érzésem támad, hogy okosodom, önkéntelenül ráz a röhögés.

Íme, két kis részlet az ismertető *Záró gondolatok* című fejezetéből.

„...az Amazon végül elérte az ár, ahol az átlagos fogyasztó és szeretője könyvek képes lenne megvásárolni a Kindle, anélkül, hogy üljön le, és átgondolni a havi költségkeretét, vagy várja a karácsonyt, vagy egy születésnap roll körül. A készülék szuperhordozható, úgy érzi, nagy a kezét, és kellemes a szemnek.”

„Ezek a készülékek nagy eBook olvasó ügyfelek végző csodálatosan, a fenébe, akkor is letölthető a Kindle alkalmazás a IPAD. Az egyetlen ok, amiért érdemes egy Kindle ha a tulajdonos egy tableta vagy pala készülék, ha túl nehéz, nehézkes, vagy kemény a szemed. Egyébként, csak maradj mit tudsz.”

Miközben diadalmas érzések környékeznek, mert újra megbizonyosodtam arról, hogy az emberi agynál nincs tökéletesebb, klapot emelek az e-könyvek kigondolói előtt. Ezen túl összes könyveimet magammal vihetem. Lesz mit olvasnom. És jól teszi mindenki, ha maga írja olvasnivalóit. A sajátjánál nemigen talál jobbat.

Nekem szerencsém volt. A Magyar Elektronikus Könyvtár tizenöt éves fennállását tizenöt kortárs könyv digitalizálásával ünnepelte. Szív Ernő (Darvasi László) *A vonal alatt* című könyve még az Elekes Frici könyveinél is olvasmányosabb. Mondatai, akár az óriás légibuszok motorjai, könnyedén emelik az olvasó kedvét a hétköznapi koszos felhői fölé, miközben történeteivel azonosulva, földön járhat.

De nemcsak ilyen írásokat rakosgatok könyvembe, hanem olyanokat, amelyeket eredetiben szükséges olvasni, és mellé szótárakat is teszek, enciklopédiákat és nyelvkönyveket.

Mától fogva én leszek az egykönyves író. Az, akitől tartózkodni szoktak a kritikusok. Merthogy egy könyvet bárki megírhat. És én leszek az olvasó, aki zsebemben hordja könyvtárát. Talán arra is rájövök, hogy olvasni sokkal jobb, és egyre könnyebb lesz, mint írni.

TK.

Növényterápia

Régen az ember természetes közegben, fák, virágok közeliségében élt. Ez a közeg a maga állandó változásával a növények forma- és szín gazdagságával új hatások forrása volt. A ma épített lakótömbökben hiába keressük a kapcsolatot a természettel. Pedig az ember és a növényzet elválaszthatatlan egymástól, hiszen mindig is együtt éltek.

A harmonikus emberi élet egyik feltétele továbbra is a növények jelenléte és ahol a növények jól érzik magukat, ott az ember is egészséges körülmények között élhet.

A lakásban lévő növények az ember egészségére, hangulataira is hatnak. Sőt még a biológiai közérzetünket is befolyásolják; a párologtatással, tisztítással, a kibocsátott oxigénnel a szoba levegőjét kedvezőbbé teszik.

Ezzel kapcsolatban az Amerikai Űrkutatási Hivatal (NASA) és az Amerikai Kertépítők Szövetsége (ALCA) több évi kutatási eredménye, hogy az egyszerű szobanövények értékes fegyvernek bizonyulhatnak a fokozódó beltéri légszennyezés ellen. Tucatnyi népszerű dísznövényfajta vizsgáltak, hogy megállapítsák, milyen eredménnyel képesek eltávolítani a légszennyezésben szerepet játszó főbb anyagokat. A kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a növények igen hatékonyan tisztogatnak, ezért a jövőben az úrállomások fedélzetére is helyeznek el belőlük.

Az 1980-as évek eleje óta izgatja a kutatókat a belső tér levegőjének összetétele, különösen mióta azonosították az úgynevezett Sick Building Syndrome-ot (kb. épületek okozta tünet együttes). Fellépése során az influenzához hasonló tünetek mellé memóriazavar, depresszió és fejfájás is társul.

Tove Fjeld, a Norvég Környezet- és Biotudományi Egyetem professzora egy általános iskolában vezetett kutatása során, az egyébként negatív egészségügyi rekordokat produkáló intézmény termeibe, növényeket telepítettek, majd figyelemmel kísérték a változásokat. A kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a növények jelenlétében csökken a megbetegedések száma és az érzékelhető közérzetjavulás révén, emelkedett a vizsgálatban résztvevők toleranciaszintje is, azaz a fellépő tüneteket sokkal kevésbé érzékelik irritálóknak.

A lakásban elhelyezett növényeknek nem csak egészségügyi, hanem esztétikai szerepük is van. A növény a belső térformálás, térelválasztás egyik fontos eszköze. Szerepet játszik a növényvilág gazdagsága, a virágok színe, alakja, valamint a levelek sokfélesége. Szinte élővé varázsolja az élettelen, sivár teret. A növények elrendezése és kiválasztása utal az egyéniségre, éppúgy az is, ha a lakásban egyetlen növényt sem találunk. Azonban meg kell találni a lakás méreteinek megfelelő virágokat. Elkeserítő látvány, amikor egy kis lakás hatalmas növényekkel van telezsúfolva. Idejében gondoljunk arra, hogy a növények "kinövik" a lakást, tehát vásárlás előtt nem árt tájékozódni a növény várható végleges méretéről.

Az egész éves szobanövények inkább leveleik formájával és annak színeivel díszítik lakásunkat. Azonban vannak az úgynevezett évszakhoz igazodó faj-

ták is, melyek virágaik pompás színével díszítik otthonunkat. Ezek összeválogatásakor gondoljunk a színharmóniára. Vegyük figyelembe a virágok egymáshoz, valamint a bútorokhoz, különböző textíliákhoz való viszonyát.

Azt hiszem a kiválasztásakor kell megemlíteni azokat a növényeket, amelyek mérgezőek. A kisgyermek jó ismert szokása, hogy mindent kezükbe vesznek, miszlikre tépnek vagy megrágcsálnak. Csillapíthatatlan kíváncsiságuknak gyakran esik áldozatul egy-egy dédelgetett dísznövény, vagy féltve őrzött cserepes virág. A kiborított virágföld, szétört cserép csak a kisebb bosszúság, ennél jóval nagyobb gondot okozhat, ha a „kezdő botanikus” a szájába vesz, esetleg le is nyel egy-két levelet a zsákmányból.

A Diffenbachia minden része mérgező kalcium-oxalátot, oxálsavat, valamint cyanogén-glükozidot tartalmaz. A megsérült növény fehér nedvének, vagy a megrágott leveleknek kellemetlen hatása rövidesen jelentkezik: a szájban, torokban égő, maró érzés lép fel. A megduzzadt nyálkahártyák miatt nyelési nehézségek és beszédképtelenség is jelentkezhet.

Az embermagasságra is megnövő - őshazájában, Afrikában levélfának is nevezett Filodentron - növény akár 25-30 évig is él. Az emberre veszélyes anyagot - amit a dzsungel vadászai nyilméregként használnak - nem levele, vagy szára tartalmazza, hanem különös, pikkelyes légző gyökerei, vagy az életében egyszer hozott, kukoricacsőre emlékeztető virága.

A Fikusz és a Kroton levelei és szára mérgező tejnedvet tartalmaznak. A növényi nedv a tápcsatornába jutva erős hányást, hasmenést, valamint égő, maró érzetet okoz.

Karácsonykor szinte valamennyi háztartásban beszereznek néhány Mikulás virágot, ami tudva levő, hogy négy lábú kedvenceink elég mérgező eledele lehet.

Talán jobb a bajt elkerülni és inkább tartózkodjunk az ilyen típusú virágoktól, ha kisgyermek vagy háziállat van a lakásban, annak ellenére, hogy ezek a virágok nagyon dekoratívak.

A növények kiválasztásakor nagy figyelemmel kell lenni a helyiségre ahova szánjuk. Ma már a modern lakberendezés része egy-egy szoborszerű növény, amely kiegészíti vagy éppen kiemeli a helység egy részét azáltal, hogy magához vonzza a tekintetet. Figyelembe kell venni többek között a növény méreteit, tulajdonságait, színét, illatát, alakját és nem utolsósorban, hogy hova szánjuk. Tartózkodjunk az impulzív vásárlástól, hiszen tudnunk kell, hogy pontosan hova is tesszük az újonnan beszerzendő palántát.

A konyha például nagyon jó helyet ad a télen is eltartható fűszernövényeknek. Ezek a növények a kellemes illatukkal és lenyűgöző formáikkal pompásan dekorálják konyha ablakainkat vagy polcainkat. Hasznosságuk meg egyenesen nélkülözhetetlen a modern étel készítésben.

A vágott virág is, főleg, ha különleges módon helyezük el egy tálban egy oázis darab segítségével, akkor fantasztikus hatást lehet elérni. Azonban a cserepes virág sokkal gazdaságosabb, hiszen akár évekig is díszítheti otthonunkat.

Korábban az volt a „divat”, hogy valahonnan kaptunk egy palántát, meg még egyet, aztán megint egyet és azokat nevelgettük. Sokszor még azt sem tudtuk, hogy milyen növény válik belőle. Azt meg végképp nem, hogy passzol-e oda ahova szántuk. Ezzel a módszerrel szépen megtelt a lakásunk növényekkel. Szerencsére ez már a múlt, ezért inkább költünk egy kicsit többet, de válasszunk olyan növényt amelyik passzol az előre eltervezett, megálmodott lakásba.

A növények gondozása nagy odafigyelést igényel, hiszen élő organizmusok és ha hibázunk, akár bele is pusztulhatnak. Lehet, hogy nem ismerjük egy-egy növényfaj szükségleteit,

de azért van a szakirodalom, hogy utána nézzünk, vagy információt kérjünk ott, ahol vásároltuk. A gondozást a növény azzal hálálja meg, hogy szépen díszlik és az állandóan fejlődő, változó élővilágot testesíti meg. A növényekkel való törődés számomra megszállottság és terápia egyben. Fantasztikus nézni a természet csodáját, ahogy a palánta fejlődik. Ránk fér néhány perc nyugalom egy ilyen rohanó stresszes világban, melyben élünk. Gondoljunk bele, hogy egy ilyen szemet gyönyörködtető élményért nem is kell olyan sok anyagi áldozatot hozni.

Az alma

Az alma az egyik legnépszerűbb gyümölcs, talán csak a Paradicsomból való kiűzetés vet rá rossz fényt. Szinte örök idők óta fogyasztjuk, azonban eredetét illetően a szakemberek a mai napig sötétben tapogatóznak.

Korábban az almafák a különböző fajtájú lombos fák között, az erdőkben nőttek. Ezeknek dió nagyságú és nagyon keserű termései voltak. A vadalmák Ázsiában még a mai napig is honosak. Azt feltételezik, hogy a mai alma tulajdonképpen az ázsiai és az európai vadalmák keresztezéséből jött létre. Talán meglepő, de az almafa a rózsafélék családjába tartozik. Az egész világon elterjedt, és mivel jó alkalmazkodóképességű, szinte minden égöv alatt megterem. Már a korai kőkorszakban ismerték, az ókorban pedig, sok jó tulajdonsága miatt, a „gyümölcsök királynője” megtisztelő nevet kapta. Perzsiában az országutakat gyümölcsfákkal szegélyezték. Nagy Sándor, a híres nagyvezér, aki a görögökkel a perzsák ellen harcolt, hadjáratairól különböző gyümölcsfajtákat hozott magával. Így többek között almát is. Görögországból már csak rövid út vezetett Olaszországba, ahol szintén termesztetni kezdték az almát.

Hadjárataik során a rómaiak is magukkal vitték és szívesen fogyasztották az almát, így került el Franciaországba és Németországba is. A római kort követő évszázadokban a szerzetesek kezdtek foglalkozni a gyümölcsfák, többek között az almafák nevelésével, s így ők kezdték el kezdetleges nemesítését is. Ezt követően egyre ízletesebb, mutatósabb és nem utolsó sorban nagyobb gyümölcs termett. A világon mintegy 1200 almafaj ismeretes.

Az almafa termése, magja, gyökere egyaránt gyógyhatású! Az almában nagyon sok A- B- és C-vitamin, ásványi só, sőt, egyéb anyag is található. Többek között: fehérje, zsír, szénhidrát, organikus só, kálium, nátrium, kalcium, magnézium, vas, foszfor, kén, szilícium, valamint az emésztéshez nélkülözhetetlen rostanyag. Szinte még felsorolni is nehéz.

Nem véletlenül tartották magukat eleink a „Naponta egy alma, és nincs szükség doktorra” mondáshoz. Az alma és az egészség összefüggéseire utaló hieroglifasorok találhatóak az egyik egyiptomi piramis sírkamrájában is.

Gyógyhatásai közül, melyet Márai Sándor is dicsérettel sorol fel a *Füveskönyvében*, leginkább az emésztést serkentő voltát szokták kiemelni, amelyet részben savasságának tulajdonítanak. De segíti a máj és a vese egészséges működését is. Régóta használták a népgyógyászatban emésztési zavarok

vagy láz esetén; reszelt almát vagy almateát adtak a betegeknek. Az érett almából szinte azonnal nyerhető energia. Kb. 1-1,5 órát tartózkodik a gyomorban, vagyis az emésztési ideje rövid, ezért a gyomorpanaszokkal küzdők legfontosabb eledele.

Gyógyhatású az almafa gyökerének kérge is, mivel olyan keserű glikozidát tartalmaz, ami a malária parazitáit elpusztítja. Egyes helyeken a kinin pótszereként is alkalmazzák.

Az almafa virágai gyümölcssaláták remek kiegészítői lehetnek. Esetenként cianid előanyagokat tartalmazhat, ezért csak kis mennyiségben fogyaszthatók. Ugyanígy az almamag is tartalmaz ciánszármazékot, összetételét tekintve hasonlít, mint a sárgabarack magja vagy a keserű mandula. Természetesen ebből is korlátozott mennyiség fogyasztható.

Az almából ecetet is készítenek, mely jó szolgálatot tesz az érrendszeri betegséggel küszködőknek, és gyógyír az ízületi bántalmakra, sőt, a magas koleszterinszinttel is felveszi a harcot.

Ünnepek alkalmából pedig élvezetes az almalé, az almabor, az almapálinka íze.

Az alma népköltészetünk legkedvesebb gyümölcse, egyetlen más gyümölcs sem közelíti meg fontosságát a népszokásokban, és előfordulásának gyakoriságát a népdalokban és a mesékben. Igaz, nem magyar író tollából származik Hóféherke meséje, de nincs olyan gyerek, aki ne hallotta volna a történetet, hogy a gonosz mostoha miként akarta megmérgezni Hóféherkét a mérgezett almával.

Az alma megjelenik az emberiség történelmének különböző helyein és időpontjaiban is. A Paradicsomban a tudás fája közismerten almát termelt, és Éva ebből szakított - a kígyó biztatására -, hogy Ádámot a bűn útjára csábítsa. Gondoljunk csak bele, ha Éva nem tépett volna almát a fáról, akkor mi lett volna az emberiség sorsa?

Az almával a görög mitológiában is többször találkozunk. Az egyik ismert történetben a bor istene, Dionüszosz a szépséges Afrodité almával ajándékozta meg. Egy másik történetben pedig Párizs trójai király a három szépség közül Helenének nyújtotta át a győztest megillető aranyalmát.

Magyar vonatkozású történet is létezik, miszerint Baranyában régi szokás volt, hogy a lakodalmások büszkén hordozták a rozmaringgal díszített almát szerelmi ajándékként.

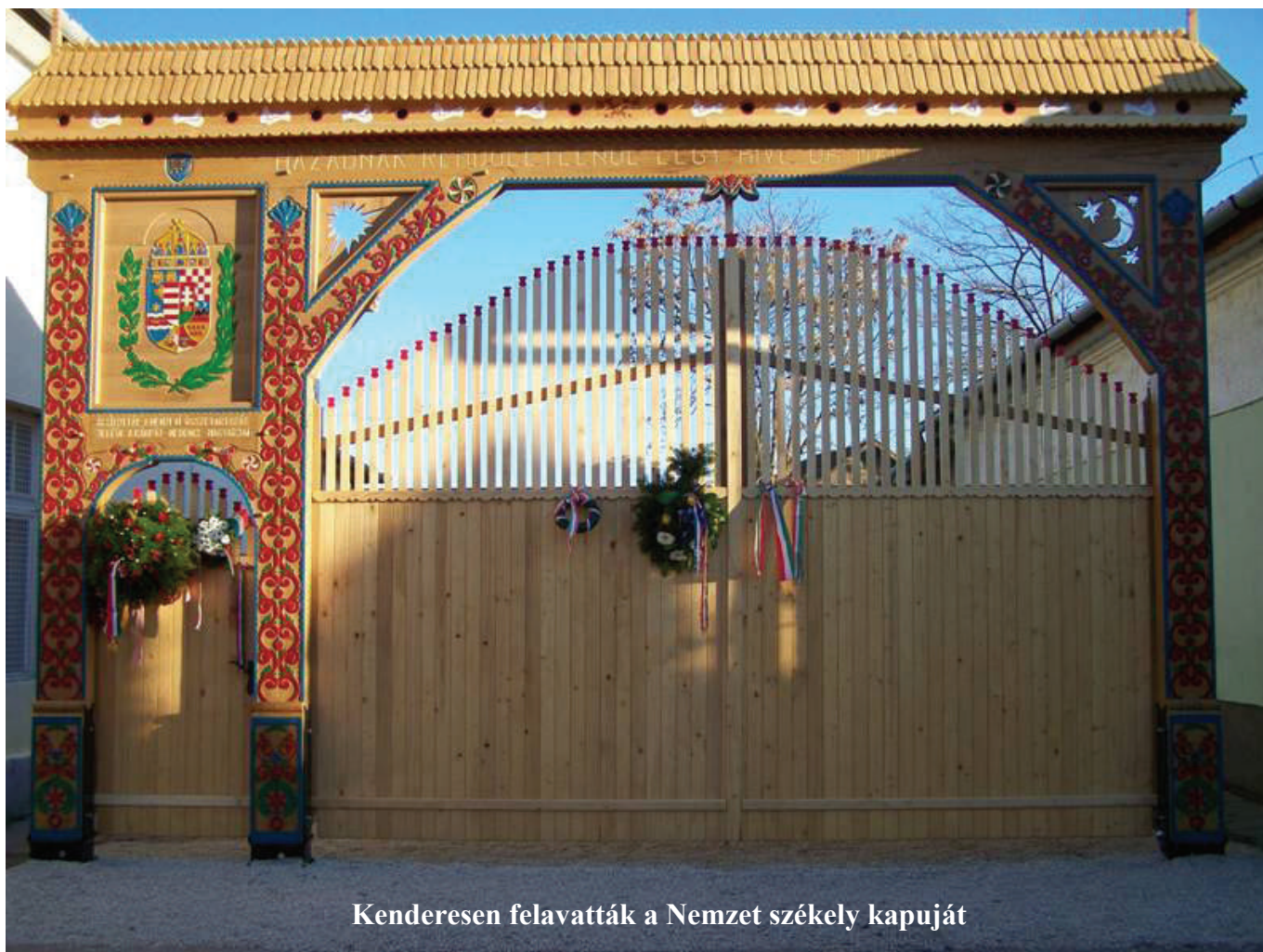
Ezek a történetek is bizonyítják, hogy nem véletlenül lett az alma a szerelem jelképe.

Persze a hősök próbatételének is fontos tárgya lehet az alma, mint például a svájci hegyek Tell Vilmosának, aki nem vethette el a nyilvánzó útját és persze a célját, amikor telibe találta az almát a fia fején.

E számunkra kedves gyümölcsnek a sportban is fontos szerepe volt még Krisztus előtt 776-ban, amikor is az olimpiai játékokon az első helyezett díja egy alma volt.

A középkorban számtalan babonás hiedelemnek is az alma állt a középpontjában. Ez a gyümölcs szinte mindenről felvilágosított tudott adni. Például a karácsonykor meghámozott alma szerencsét hozott, ha egyben maradt a héja. Ha a lányok a hátuk mögé dobták, a leesett héj formájából kiolvashatták leendő vőlegényük kezdőbetűjét. Ezekből mára már "csak" annyi maradt, hogy pirosra vagy aranyra festett almával is díszíthetjük a karácsonyfát, vagy a levágott almahéját, persze egyben hagyva, rátesszük a fűtőtestre, hogy kellemes almaillat lengje be a szobát, s fokozza a Karácsony jó hangulatát.

Folytatás a 45. oldalon

Kenderesen felavatták a Nemzet székely kapuját

Hetven évvel ezelőtt hét nap hét éjszaka alatt készítették el a most felállított kapu eredetijét. A Magyarok Világszövetsége eredményes gyűjtést szervezett a Nemzet becsületének megmentésére. Felolvasták annak a mintegy ezer adakozónak a nevét, akik a Magyarok Világszövetsége elnökének felhívását követve adományaikkal lehetővé tették a *Nemzet székely kapujának* Kenderesen történő újraállítását. Patrubány Miklós szerint a székely kapu különlegessége, hogy a székelyek és a magyarok felbonthatatlan együvé tartozását hirdeti, amely az *Ősiség*, a *Méltóság* és az *Erő* együttes megtestesülése, Jelen voltak v. Horthy Miklós kormányzó menyje, v. Horthy István kormányzóhelyettes özvegye, gróf Edelsheim Gyulai Ilona. A Magyarok Világszövetsége Elnökségének három tagja: v. Hompóth Zoltán, v. Oláh István, v. Szotyori Nagy Áron, valamint gróf Klebelsberg Éva.

Folytatás a 43. oldalról

A „bűnös” almából, amiről a fentiekben már írtam, lassanként a hatalom szimbóluma lett. A császárok és a királyok az arany jogar mellett egy aranyozott "országalmát" is tartottak a kezükben, utóbbi az országot és a földgolyót volt hivatott szimbolizálni.

Egy aranyozott alma egészen a mai napig megtalálható Ausztriában, a Szent István bazilika csúcsán. Amikor a törökök 1683-ban Bécs ellen vonultak, az volt a céljuk, hogy "megserezzék azt az aranyalmát". Ennek megakadályozásában a magyaroknak fontos szerepük volt.

A II. Világháború után a Magyar Királyi Koronázási Ékszerrek, melynek természetesen része volt az országalma is, elkerültek az országból. Nagyon hosszú idő után, fontos tárgyalásokat követően kaptuk vissza az USA-ból. Jelenleg az Országház központi helyén tekinthető meg.

A XIV. századtól már megérte az almával üzletelni is. A városi piacokon megjelentek az első gyümölcsöt és sült almát áruló kofák.

Az alma étkezés szempontjából is nagyon fontos. A régi időkben télen, savanyú káposztával keverve, a legfontosabb vitamintartalék volt. Kétségkívül az ember számára az alma a legfontosabb gyümölcs. Egyaránt fogyasztható nyersen, sütve, köretként, pürének vagy lekvárként. Egy érdekesség: a Baranya megyei németeknél a böjt harmadik vasárnapja a Huzl-Sonntag, vagyis a szárított, aszalt alma, a Huzl vasárnapja.

Tavaszi felé az alma veszít nedvességtartalmából, ezért megpuhul, kásásodik, s főzve vagy sütve a betegek, és a fogatlan öregek legfontosabb, könnyű étke volt. A csecsemőknek pedig az anyatej utáni első tápláléka.

A mai, modern szakácskönyvekben is nagyon sok almás receptet találhatunk, amihez az év minden szakában könnyedén vásárolhatunk hozzávalót. Például a majoránna sütött májfalatok vajban forgatott almára tálalva minden körülmények között megállná a helyét.

A görögöknél és a rómaiaknál az étkezés végét is jelezte: „ab avo usque ad mala” vagyis „tojástól az almáig”. Már ők is tudták, hogy az emésztést elősegítendő, az étkezést legjobb egy almával befejezni...

Steiner János

Toldalékok

Toldalék-1

A tisztaság kiterjesztése az emberi együttélés és cselekvés módozataira sohasem volt olyan időszerű, mint mostanság. Nézem ezt a kettős erkölccsel fenekéig átítatott nyugat-európai bölcsőt, a kolonizálás egy újabb stádiumát, lejárt ipari megoldások és ötletek elkeseredett piaci csatáját, az esetlen kerítés szemétermő kínai manővereit és belül megpendül egy hang: *Keresse mind, ahol éltető Fény simogatja arcát* és megvalósul egyéniségének reszketeg egyensúlya. Elfordulok a vásárlás kapitólumaitól és mint minden évben, most is, magamhoz szólítom az úti-böröndöm.

Valahol a giccs és vásári limlom masszív falain való áttörés és Európa sztrádáiról való letérés után, „vakbél”-minősítéssel illetett tájon, kis templom tűnik fel, subás emberek és a szó, ami azt jelenti, amiért szájra vették.

Egyszerűség.

Hazaérkeztem.

Toldalék- 2

Íme egy mondat, amelyet oda-vissza lehet fordítani, a tagolástól leszámítva, ugyanazt jelenti

„Kis erek mentén, lép sík ölen, oda van a bánya rabja, jaj Baranyában a vadon élő Kis Pálnét nem keresik.”
Kíváncsi lennék, mely európai nyelv képes még ilyesfajta zsonglörködésre...

Toldalék- 3

Marcipánműhelyt láttam már sok városban.

Talán Lübeckben a legzajosabbat, Keszthelyen meg a legízesebbet.

Csupán sanda humor és „kór”-szellem kedvéért „nyitottam” egy virtuális mézeskalács boltot, ahol pénzért nem, de „szép emlékezetes esték”- kuponért lehet vásárolni. Minden termék egyedi, saját kézi készítésű. Reklámra nincsen szükség: <http://www.steiner.cc>

Tudósítás

az idegenlégióból

Folytatás előbbi számunkból

Mint írtam, négy hónapi kiképzés után feltehettem a fehér képit Castelnau-daryban a 4 RE (regiment étrangere) kiképző ezredben. Összes vizsgáim eredménye jó volt, tehát választhattam kihelyezésem helyéül Nimest.

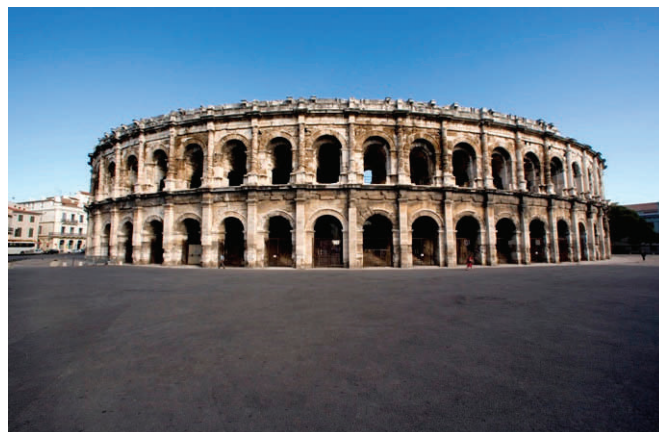
Ókori eredetű, római korban már virágzó város volt. Számos műemléke egyedi és épségük hihetetlenül teljes. Garnizon város, több katonai alakulat található itt, amelyek között az enyém a 2. idegen gyalogos ezred.

Mint minden kaszárnyás városban, nemcsak műemlékek vannak itt, hanem könnyű hajlamú nők is. Ide járnak mesziről azok a „fél szörnyetegek” akiknek semmi esélyük szeretőt találni a nőkre éhes katonán kívül. Annak, aki szörnyülködik e sorok olvastán, tudnia kell, hogy az is a város világához tartozik, amiről nem olvashat a turista útmutatókban...

Kezdjük a város ismertetését a Porte Auguste, Augustus császár kapujával.

Örmesterem, szokás szerint, kikísérte a városba az újoncokat, hogy megmutassa, hova szabad betérni egy italra és hova nem. Később aztán, pontosan oda kerültem, ahova tilos volna bemennem, egy szimpatikus lebuja. Azt mondták nekem, hogy a hölgyek ott pénzehesek, és osztzkodnak a bárossal az italfogyasztáson, minden kiürített pohár után részt kaptak. Tudták miként kell ezt csinálni, előbb a nő hívja meg a vendéget, aztán a vendég a soros. Néhányszor én voltam a soros, amíg arra ébredtem, hogy ágyba kerültem egy hölgygel, aki a nadrágzsebemben vágkál...

Na de térjünk vissza a műemlékhez. Augustus kapuja egyik legfontosabb volt az egykori várfalból, és a Domiciai útra nyílt két bástyájával. Később, a királyi kastély lerombolása közben találtak rá, kevesen múltott, hogy nem bontották le, nem hordták el köveit.

Az Aréna az első század elején épült amfiteátrum, az egyik legrégebbi ilyen építkezés a világon, amelyben huszonezres közönség nézhetette gladiátorok birkózását és egyéb furcsaságokat. Ma, bel- és külföldi művészek jönnek, koncerteket rendeznek itt, vagy bikaviadalokat. Spanyol típusú korridákat is rendeznek, évente háromszor, amelyre annyi érdeklődő keresi fel városunkat, hogy többszörösére növekedik ilyenkor a város lakossága. Légiósként is beléphettem az arénába, többször itt rendeztünk katonai ünnepet.

Nem szabad kihagynia a látogatónak, a Maison Carrée-t vagyis magyarul a négyzetházat. Időszámításunk utáni 4.-5. évben készült el „Gaius Caesarnak, Augustus fiának, konzulnak; Lucius Caesarnak, Augustus fiának, választott konzulnak; a fiatalság hercegeinek”. Figyelem! Ez az egyetlen teljesen ép római templom a világon!

Aki szereti a zöld övezetet, látogassa meg a Jardin de la fontaine-t vagyis a Kút kertjét. A 18. században szépitették, a világ első publikus kertjei közül való, egy régi forrás helye körül, domb tövében épült, s vele együtt évszázadokon át a város. A dombtetőn római őrtorony áll büszkén és titokzatosan, az időszámításunk előtti 2. évszázad óta.

Aki ide látogat, és felkeresi a provanszi környék nevezetességeit, bizonyára nem unatkozik majd. Katonaként megtelepedve, ámulattal fogadtam magaménak az ősi város csodálatos ajándékait, és megnyugtatóan békés levegőjében örömmel építem otthonérzésemet itt.

Tar Imre Charles

„Mint száműzött, ki vándorol sűrű éjjen át”

Neufeld Robert rovata

Tisztelt operabarát-olvasó!

Üdvözöllek most induló rovatomon. Na ne ijedj meg akkor sem, ha (még?) nem vagy opera barát, mert még lehetsz. Vagy nem. Ez csakis tőled függ. Megegyeztem a szerkesztővel, hogy ebbe a rovatba is próbálok lelket fűjni - mint azt a másik rovatomba *Találkozásaim* címmel megtenni talán sikerült is – és hát most kezdeném. A rovat címe a mindenki (legtöbbek) által ismert Erkel ária (Bánk Bán), a *Hazám*, hazám című, de amelynek első sora a rovat címe is egyben, mármint *Mint száműzött ki vándorol...* Mármint a sűrű éjjen át. Mint tudjuk, ezt az operát, a Bánk Bán-t tartják a szakértők Erkel Ferenc csúcs kompozíciójának. Nem érdemtelenül, habár arról lehetne egy kis, csendes vitát indítani, hogy Erkel másik legismertebb operája, a Hunyadi László, nem lenne-e méltó elnyerni az első helyet a két opera versengésében. Ha ilyesmire egyáltalán lenne szükség. Erre talán visszatérhetnék később is, mert most tulajdonképpen nem erről szeretnék írni. Jelzem, hozzászólásokat a témához különben nagyon szívesen fogadok. Hiszen fejlődni nem szégyen. Még akkor sem, ha az ember, mint például én, már elérte nyugdíjas korát. Na de térjünk a tárgyra. A klasszikus opera fénykora nem a mi korunk. Egy körül belüli megsaccolás részemről, hogy a század ötvenes évei voltak a műfaj utolsó, igazán tündöklő évei, ami az opera-rajongók számát illeti. A kezdet kezdetén, mondjuk a tizenhetedik századtól számítva, amikor a TV-re, a rádióra, a lemez- és szalagjátsszókra még évszázadokig kellett várni, a zene élvezetét az érdeklődők számára csak színházak és hangverseny termek nyújtották. És ezekbe a zene intézetekbe bejutni csak belépő díj árán lehetett. Ezt viszont csak az akkori társadalom kiváltságosai tudták megfizetni. Az istenadta nép mindebből kimaradt, így az opera rajongók egy igencsak könnyen összeszámolható csoportoska volt. A tizenkilencedik és különösképpen a tizenkilencedik század során viszont már annyi opera született és lett előadva, hogy egyes mulatók is kezdtek előadásokkal kedveskedni vendégeiknek. Ezek

főképpen vidám daljátékokat, az úgynevezett opera buffa műfajhoz tartozó műveket karoltak fel, mert ott a közönségnek igencsak volt oka egy kis nevetést, vidámságot átélni, és a mindennapi kenyérért folyó, nyomorúságos harcot egy-két órára elfelejteni. Ugyanez a felsőbb osztályok opera kedvelőinek számára nem volt fontos. Ők nem küzdöttek foggal és körömmel a betevő falatért. Summa summarum, az opera kedvelők száma akkortájt kezdett emelkedni, tehát a tizennyolcadik században. A század során aztán megjelent a műfaj néhány igazi gigásza, Haydn, Mozart, Rossini és mások. Őket hamarosan követték a tizenkilencedik század újabb opera gigászai, akikkel beköszöntött a romantika korszaka. Olyan zenei hatalmasok jelentek meg a zeneszerzők porondján mint Bellini, Donizetti, Verdi, Puccini, Wagner, Gounod és Bizet. Csakhogy néhányat említsünk a nagyok közül. Az ő tollukból, de sok más korabeli zeneszerző tollából is folytak a szebbnél szebb, ünnepelnél ünnepeltebb művek, olyanok mint a Norma, Az alvajáró, A puritánok (Bellini), a Don Pasquale, a Lucia di Lammermoor, a Szerelmi bájital (Donizetti), a Trubadur, az Aida, a Traviata (Verdi), a Tosca, a Pillangókisasszony, a Bohémélet (Puccini), és a Walkür, a Tannhäuser, a Lohengrin (Wagner), a Faust, a Rómeó és Júlia (Gounod) na meg a Carmen és a Gyöngyhalászok (Bizet). És hát ekkortájt születtek meg a magyar Erkel Ferenc operái is. Nahát ezekről és az ezekhez kötődő sok többi érdekességről fogok még elmondani egy sor mást is legközelebb, de most a megnyitóban, megelégszem ennyivel is. Ehhez nem kell operabolondnak lenni, mindössze szeretni és értékelni kell a szépet. És hát, mivel a Tisztelt Olvasó valószínűleg szintén azok közé tartozik, aki a szépet szeretik, remélem, hogy a továbbiakban is lesz szerencsém rovatom olvasói között üdvözölni. Ígérem, nem fogom sokáig várakoztatni.

„Már a régi görögök is....”

Üdvözöllek Titeket, kedves operaimádók! De üdvözöllek Téged is, aki csak röptében kukkantasz bele ebbe a rovatba, de akiből még lehet, ha nem is a műfaj imádója, de legalábbis a rovat alkalmi vendége. Legutóbb arról volt szó, hogy az operának nem éppen fénykorát éljük, mármint ha az

operalátogatók számát vesszük alapul. Az egyre modernebb világ lehetőségei, a TV, a videó, a DVD, a számítógépek, az I-podok és társaik, na meg a mai átlagember elfoglaltsága, megtizedelték azok sorát akik még mindig kitartanak az opera mellett, és elmennek, hogy egy-egy előadást megnézzenek. Az operarajongók száma tehát nagyot csappant, de valahol, egyfajta mélypontra megállt, és onnan remélhetőleg nem fog tovább csökkenni. Mert a nagyok szebbnél szebb, a régi jó időkől küldött üzeneteit azért nem fogja mindenki faképnél hagyni. Engedjétek meg, hogy elmondjak néhány dolgot az operáról, mint műfajról. Az ember azt hinné, hogy ezek a művek valami újdonságok voltak, amikor kezdtek kicsit nagyobb számban megjelenni a tizenhetedik század derekán és aztán egyre nagyobb számban a rákövetkező évszázadok során. Hát igen, újdonság voltak az igaz, és mégsem. Elvileg legalábbis nem, mert a műfaj kellékei nem voltak újak. Nézzük csak meg, hogy miből is áll egy opera, soroljuk fel, hogy mi kell hozzá. Hát kell ugyebár egy darab. A darabot megírni, ahhoz kell két szerző, egy szövegíró (librettista) és egy zeneszerző. Aztán kell társulat, aki azt betanulja, később előadja, kell valaki, aki az előadást betanítja és levezeti, kell egy hely, ahol a darabot előadják, egy színpad, kulisszák, zene, előadóművészek, egy nézőtér és nem utolsósorban érdeklődők, akik a nézőteret megtöltik. Tehát közönség. És amikor mindez megvan, megvan az opera is, sőt, elő is lesz adva, ha a darab megnyeri a szervezők és finanszírozók tetszését. De hát ez elvileg nem újdonság! Ezt már a régi görögök is összehozták, és velük egyidejűleg mások is. Nézzük csak meg, és vegyük a görögöket példaként. A darab megvolt, Szofoklész vagy Euripidész, vagy valaki más, akkori drámaíró megírta. Volt egy színház, mondjuk az Epidauruszi amfiteátrum, amelynek legmélyén volt egy színpad. Mégpedig nem is akármilyen. Még ma is megvan, és ha például egy szerelmes ifjú odaáll a közepére, miközben a párja fent csücsül az óriási nézőtér egyik legfelső kőcokkján, a szerencsés hölgyet boldoggá teheti, még akkor is ha csak suttogva mondja el, hogy szereti. Mert egy görög amfiteátrum páratlan a maga nemében, ami a kimondott szó továbbvitelét illeti. Tapasztalatból tudom. Na de menjünk tovább! A társulat is megvolt, szintúgy egy rendező, kulisszák, legtöbbször egy-egy tábla, amire ki volt írva például, hogy „fal” vagy „palotaterem”,

voltak színészek, volt kórus, és volt zene is. A nagyzenekar hangszerei hiányoztak ugyan, de volt lant, volt furulya és voltak dobok. És volt közönség. De még mennyire! Mert a görög dráma nemcsak egy pár óras szórakozást jelentett, lehetett annak politikai jelentősége is. És volt is. A drámaíró sokszor a társadalom éppen legaktuálisabb problémáit vitte színpadra, sőt, még megoldást is sugott a nézők fülébe, akik között a társadalom oszlopoi is gyakran jelen voltak, és akik a megoldást sok esetben alkalmazták is, megoldván ezzel az illető problémát vagy legalábbis annak egy részét. Amit mi manapság az operákban megtalálunk, az tehát már az Ókorban is megvolt részeiben, csak éppen nem volt annyira színes, mint amilyenek a mai előadások, mert hiányoztak belőlük a később napvilágot látott, sokféle zeneszerszám és természetesen az öltözékek is. Mert ha veszünk egy példát és összehasonlítjuk például Euripidész drámájának, a Medeának egyik ókori előadását Luigi Cherubini úgy másfél évezreddel később előadott operájának kiállításával, hát találunk bizony különbséget. De a lényeg az, hogy az opera, mint olyan, mint amilyenek mi ismerjük őket, régi "találmány", mindössze egy már meglévő konceptusnak fejlettebb változata. Ebből indulunk majd ki a folytatásban, amikor is visszatérünk a mai operához, Mozart, Rossini, Verdi, Puccini, Erkel és a többiek operáihoz. Addig pedig ajánlanám kedves olvasó, Neked is, aki operabarát vagy, de Neked is, aki csak leszel, keresd ki a Youtube-on az énekest Rolando Villazon-t és hallgasd meg, amint Massenet Le Cid című operájából éneklie az „O Souverain” kezdetű áriát. Ird be: Rolando Villazon, Massenet, Le Cid, és élvezd amit hallani fogsz. Én már sokszor meghallgattam, és minden alkalommal lúdbőrös lettem. Szóval, legközelebb onnan indulunk majd. Addig pedig kívánom a Mindenkinak a legjobbakat.

A két híres egyfelvonásos

Üdvözlöm, kedves Olvasó! Nem lehet a két rovatom közül egyiket sem elhanyagolni, és mivel a *Találkozásaim* rovatban nemrég számoltam be egy újabb találkozás történetéről, most ebbe a zenei rovatba kell - és jött kedvem - írni egy pár sort. Lesz később más mondanivalóm is mint az operák és az operák világának ismertetése, de jelen pillanatban még maradok a témánál. Az olasz operák nálam mindig

előnyben voltak. Na nem szabad azt hinni, hogy nem találják a francia, az orosz, a német vagy a magyar zeneszerzők művei között olyat, amelyet szintén a kedvencek közé tudnék sorolni. Tudnék. Mert nem lehet egy Carment, egy Faustot, egy Tannhäuser-t, egy Anyegint vagy egy Bánk Bánt nem elfogadni. Sőt, ezeket a nagyszerű műveket csakis élvezni lehet. De van különbség operák és operák között. Számomra olyan sokoldalú élvezetet mint amelyet egy „igazi” olasz opera nyújt, nem tudok más valahol megtalálni. Mert a legtöbb olasz operában minden olyan összejön, ami nekem tetszik, ami hozzám szól, ami nekem igazi élvezetet jelent. És előfordul, hogy ebből az összességéből hiányzik sokszor az egyik vagy másik tartozék, amikor egy-egy orosz, vagy német szerző művét látom vagy hallgatom. Az olaszoknál a zene a szöveg, a mondanivaló, a tempó és nem utolsósorban a nyelv, az a könnyedén és szépen énekelhető nyelv, tökéletes egységet nyújt át, abból nem hiányzik semmi. Hangsúlyozom tisztelt Olvasó, hogy ez, ami az olasz nyelvet illeti, az én személyes véleményem. Mert lehet, hogy a magyar fülnek a Trubadur szebben hangzik, ha magyarul éneklie. Lehet, hogy a francia fülnek szebb a Lohengrin ha a szöveg franciául hangzik el és az is könnyen elképzelhető, hogy a moszkvai Bolsoj színházban nagyobb tapsot kap például a *Così fan tutte*, ha a közönség a szöveget orosz fordításban hallja. Lehet. Na de menjünk tovább. Mint tudjuk, egy-egy operaelőadás legtöbbször egy mű bemutatásából áll. A legtöbb opera legalább két és fél órát igényel, de van sok ami három, három és fél óráig is eltart. Nem beszélve például a Wagner-operákról, amelyek között talán egy sincs, ami négy óránál hamarabb érne véget. Sőt, Wagner a híveit még öt órás előadásokkal is megáldotta. Szóval, ha mondjuk a fent említett Trubadúr adja elő valamelyik operaház, az a felvonások közötti szünetekkel együtt több mint három teljes órát igényel, tehát, ahogyan azt mondani szokták, az előadás egész estét betöltő. A legtöbb opera ilyen. Node mi történik, hogyha a ház például Mascagni "Parasztbecsület" című operáját tűzi ki egyik estére? Vagy "A köpeny"-t Puccinittól? Mert ezek, és jó néhány más opera is, egyfelvonásos darabok. A Mascagni darab például egy óra tíz percig tart. Szünet nincs, a darab

végén a közönség mehet(ne) haza. De mégsem megy, mert igenis van szünet, és a szünet után jön még egy darab. Helyénvaló, mert a közönség nemigen jönne el, nemigen fizetné ki a méregdrága jegyeket, ha csak egy órácskán át szórakoztatnák. Ezért, amikor a „Parasztbecsület”-re kerül sor, a szünet után legtöbbször Leoncavallo operája „A Bajazzók” tölti ki a fennmaradt időt körülbelül egy órát. Így van ez „A köpeny” esetében is. Az sem marad egyedül, mert a darab egyike egy három egyfelvonásosból álló Puccini "csomag"-nak, amelyet az „Angelica nővér” és a „Gianni Schicchi” egészít ki. Az utóbbiban fordul elő különben a népszerű koncertária, „O mio bambino caro”. Node maradjunk a két először említett egyfelvonásosoknál. Én a magam módján „unokatestvérek”-nek nevezem őket. Ezt az Olvasó méltán megkérdőjelezheti, hiszen ki hallott egy olyan operáról ami egy másik operának az unokatestvére? Gondolom senki. De hát én mégis úgy érzem, hogy ez a két darab egyfajta unokatestvérek, annál az egyszerű oknál fogva, hogy a két zeneszerző felett, Pietro Mascagni és Ruggiero Leoncavallo felett, közös műzsájuk, a zene műzsája Euterpe örökös, és mint féltő anya kísérte őket útjukon, adta nekik az ihletet, amelyből zenéjüket megalkották. Ezért ők ketten számomra egyfajta testvérek, és így lettek a műveik nekem unokatestvérek. Kettőjük közül Leoncavallo volt az idősebb. Nem sokkal előbb született ugyan mint szerzőkollégája, Ő 1857-ben, Mascagni hat évvel később. Mascagni messze túlélte kollégáját, egészen 1945-ig élt, amíg Leoncavallo már 1919-ben meghalt. Mindkettőjüknek egy-egy kimagasló, aránylag rövid opera szerzett világhírt. Mascagni neve és maga a zeneszerző is, a „Parasztbecsület”-tel, Leoncavallo pedig hozzá hasonlóan, „A bajazzók”-kal járta be a világot. Mivel további műveik főképpen Olaszországban kerültek színpadra, így őket majdnem kizárólag ez a két „unokatestvér” képviseli a többi operaház műsorán. Pedig mindketten írtak több operát is, Mascagni jóval többet mint szerzőtársa. Ezeket a közönség azonban nem fogadta hasonló lelkesedéssel, mint azt a bizonyos kettőt, és manapság ritkaságszámba megy, ha egyikből-másikból egyáltalán lehet valamit is hallani.

Kettős állampolgárságért

Az állampolgárság megszerzése mindenkinek ingyenes lesz.

Elérhető honlap

<http://www.allampolgarsag.gov.hu/a>

Gyakran ismételt kérdésekkel

<http://www.allampolgarsag.gov.hu/index.php?>

[option=com_content&view=category&id=27&Itemid=6](http://www.allampolgarsag.gov.hu/index.php?option=com_content&view=category&id=27&Itemid=6)

Január 1-től kérvényezheti bármely határon túl élő, magát magyarnak valló polgár a magyar állampolgárságot, amelyhez mostantól segítséget is kapnak. A magyar kormány által létrehozott honlap tájékoztatást ad a kérvényezés menetéről, a kapcsolódó jogszabályokról, a lakhelyhez legközelebbi hivatalokról, illetve letölthetőek az eljáráshoz szükséges dokumentumok is - mindezt a lehető legegyszerűbben és leggyorsabb formában. A kérvény benyújtását követően három hónapon belül kerül elbírálásra a

honosítási kérelem – ennyi idő alatt bárki kézhez kaphatja magyar állampolgárságát igazoló okiratát.

Azok kérvényezhetik az állampolgárságot, akik tudják igazolni magyar származásukat és beszélnek magyarul. Az egyszerűsített honosítás után ugyanolyan magyar állampolgárrá válnak a kérvényezők, azonos jogokkal és kötelezettségekkel. A honosítási honlap segítségével lehetőség van a lakhelyhez legközelebb eső hivatal kiválasztásához: mintegy 2200 hivatalban – polgármesteri hivatalokban, anyakönyvvezetőknél, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál, illetve külképviseleteken. Az eredeti okiratok, anyakönyvi kivonatok, katonakönyvek konzulátusi bemutatását követően elegendő lesz a kérelmezőnek az iratok fénymásolatát leadni – ez a kétnyelvű és egyházi iratokra is érvényes.

Az idegen nyelvű okiratok fordítását is elfogadják, amelyhez nem szükséges a magyarországi szabályok szerint eljárni, elegendő az adott ország rendeleteit figyelembe venni. A minisztérium ennek a fordítási eljárásnak az olcsóbbá tétele érdekében olyan egyezséget kötött a hivatalokkal, amelyek köszönhetően közel harmadára csökkenhet a fordítás ára.

A névmódosítási eljárás menetére is: amennyiben bárki szeretné magyarról más nyelvre változtatott nevét visszamódosítani, úgy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivaltól tud névmódosítási engedélyt kérni és ezzel együtt elindítani a honosítási folyamatot.

Folytatás a 49. oldalról

A két zeneszerző nemcsak a két népszerű operával tüntette ki magát, hanem azzal is, hogy új elemet hoztak be az akkori, a romantika és bizonyos fokig történelmi és mennybéli misztikumok által oly nagymértékben dominált operavilágba. Wagner, az oroszok, és a "nagy" olasz zeneszerzők az akkori kor, a romantika zeneszerzői voltak, műveik leggyakrabban vagy a legendák világából, a miszticizmusból, mitológiából kiemelt témákra épültek, Wagnernél istenekről, félistenekről és azoknak emberekkel fenntartott viszonyáról szóltak, amíg az olaszok és a franciák egy-egy bibliai esemény vagy személy, esetenként középkori vagy újkori dráma köré költöttek zenét. A két "testvér" zeneszerző, Mascagni és Leoncavallo ebbe a korba, ebbe a világba Wotán, Siglinde, Siegfried és a rajnai óriások világába de Shakespeare, Walter Scott, Victor Hugo, Goethe, Puskin és Dumas világába is, új irányzatot hozott be, a „Verismo”-t, vagyis a való életéről szóló zenedráma irányzatát. Vannak zenei szakértők, akik Wagner egyes darabjában, például a Walkür-ben és a Siegfried-ben találnak hangzatokat és gondolatokat (ez utóbbiakat a szövegbe foglalva), amelyek előrevetik a „Verismo” árnyékát, Wagner mégsem az, akinek a szakértők az irányzat kezdetét tulajdonítják. Ezt akkor inkább lehetne Bizet-nek ajánlani (és az ő két librettistájának), akik a Car-

men-ben nem mesebeli, vagy mennybéli alakokat szólaltatnak meg, hanem a bikaviadal szereplőit, egyszerű katonákat és utcalányokat. És ezt Mascagni előtt tizenöt esztendővel. De az irányzat elejét mégis Mascagni Parasztszünetének írják be. A új irányzat darabjaiban a szerzők (tehát a szövegszerző is), a való életben előforduló drámát viszik a közönség elé. Ezeket az operákat az egyszerű emberek is magukévá tudták tenni, ezért az irányzathoz tartozó művek hamarosan igencsak népszerűek lettek. Mascagni és Leoncavallo nem voltak egyedül e téren. Követőik közé tartozott Umberto Giordano (az Andrea Chenier szerzője), és maga Puccini is, akit tulajdonképpen az új irányzat legnagyobb zeneszerzőjének tartják, és hát ezzel nem nehéz egyetérteni. Hiszen csak arra kell gondolni, hogy ő milyen kincsekkel ajándékozta meg az opera világát. Művei közül a Tosca, a Bohémélet, és a Manon Lescaut a „Verismo” irányzat legismertebb darabjai. No de most talán elég erről ennyi, kedves Olvasó, csak még annyit, hogy Puccini volt az nagyok között az utolsó, aki az új irányzatot képviselte. Amikor 1924-ben meghalt, akkora már egy teljesen új irányzat, Stravinszkij, Janacek, Bartók, Britten, Korngold és a többi modernista zeneszerző irányzata vette át a színteret, akiknek zenéjében már nem a "régi szép" dallamok

dominálnak, hanem az a ritmus, az a heves löktetés, amely a modern kor jellemzője. De ezeknek a zeneszerzőknek modern hangvételi operái valaki másnak a kiértékelését, méltatását igénylik. A magam részéről maradok a romantikusoknál, ezekhez fogok a következőkben is visszatérni. Befejezésként ajánlanék néhány szép, és ismert áriát a „Verismo” gyöngyszemeiből. Ha véletlenül már megvannak valamelyik lemezen, hát akkor könnyű a dolog, mert csak fel kell tenni őket a lemezjátszóra. Ha nincsenek meg, akkor van ugyebár a hatalmas zenetár, a Spotify, ahol meg lehet találni őket, vagy pedig, ha az tisztelt Olvasó nem csak hallani de látni is kívánja az énekest, akkor rendelkezésére áll a másik nagy zenetár, a Youtube. Ajánlom hallgassa meg, vagy tekintse meg legalább "Búcsú az anyától" a Parasztszünetből, „Mily hideg ez a kis kéz” a Bohéméletből és "Levélaria" a Tosca-ból. Ennek az utóbbi operának első felvonásában hallható különben az operairodalom szerintem legszebb szerelmi kettőse. Azt is érdemes meghallgatni, illetve megnézni. Az említett áriákat magyar címükön nehezen találja meg az ember, de az olasz címeiket annál könnyebben. Ha tehát keressük őket, írjuk a következő címeiket a szabad mezőbe: „Addio alla madre”, "Che gelida manina" és „E lucevan le stelle”. Több jobbnál jobb énekes között lehet választani, de ezt a választást az Olvasóra bízom.

Dr. Tanka László tájékoztatója alapján Dr. Szalontai Éva

2011. fontos év Magyarország számára. A világ figyelme Magyarországra irányul. Ez évben lesz az ország az Európai Unió soros elnöke. Ez évben 2011. június 30. és július 3. között Zánkán, a Balaton partján, Magyarország egyik legszebb és legnagyobb ifjúsági centrumában, a festői szépségű, minden infrastruktúrával rendelkező, több mint 200 hektáros parkban lesz a Panoráma Világtalálkozó.

A négynapos találkozón részt vesz a világ magyarságának minden korosztálya, a közélet, a tudomány, a kultúra, a művészet, a gazdasági élet, a sport minden jeles képviselője.

Dr. Tanka László, a Panoráma Világklub alapító elnöke szervezőbizottságával, a Kárpát-medencei és tengerentúli szervezőhálózatával, mintegy másfél évtizedes ez irányú munkásságával **indította útjára a várhatóan évente hasonló időszakban megrendezendő Világtalálkozó programsorozat** -és határtalan összefogást remél.

A Magyarok a Magyarságért Világtalálkozó üzenete:

- Éljünk a világ bármely pontján: egy a nemzet!
- Honfitársaink teljesítményeit tekintjük az egyetemes magyar kultúra részének!
- Őrizzük meg magyar értékeinket. Segítsük egymás törekvéseit. Teremtsünk új értékeket.
- Építsünk sokoldalú kapcsolatokat!
- Legyünk ismertté a világban! Összefogásunk és teljesítményeink által.

A Világtalálkozó célja:

- Összehívni a magyarságot, közösségeket, szervezeteket a Kárpát-medencéből, a nagyvilágból minden megkülönböztetéstől mentesen, nemzetközi és társadalmi összefogással, civil módon.

A határon átívelő sokszínű, kölcsönös előnyökre építő kapcsolatteremtés, együttműködés.

- A generációk párbeszéde.

- A különböző országokban, kultúrákban élő honfitársaink magyar identitása és értékvilágának bemutatása.

Az anyaország és a külföldi magyar honfitársaink által vetődött fel az igény, hogy rendezzünk 2011-ben Magyar-Magyar Világtalálkozót. Különös aktualitást ad a rendezvénysorozatnak, hogy 2011-ben az Európai Unió elnökségi tisztségét Magyarország tölti be. S ez a Világtalálkozó bemutathatja a világ előtt a jellegzetes magyar értékvilágunk páratlan gazdagságát.

A Világtalálkozó résztvevők kapcsolataikat, teljesítményeiket a magyar nemzet javára, a tizenötmillió magyar érdekében hasznosíthatják.

A szervezőhálózat tagjai az Amerikai Egyesült Államoktól Új-Zélandig s a Kárpát-medencéig a Világtalálkozó gondolatköre mellé igyekeznek állítani a közéleti, a művészeti, az üzleti élet, a média, a sport, a karitatív, a civilszféra jeles személyiségeit, közösségeit.

A programok a festői magyar tengerünk partján kora reggeltől késő éjszakába nyúlóan zajlanak.

A komoly, tudományos előadások, viták mellett jut idő a szórakozásra, a magyar gasztronómiai élvezetekre, a fürdőzésre is. Lesz nemzetközi néptáncfesztivál, szépségverseny, tehetségkutatás. Magyarságismereti tábor, cserkész világtalálkozó, sportversenyek, lovas fesztivál, ökomenikus istentisztelet.

A Világtalálkozó résztvevői emléklapot kapnak.

Felhívással fordulunk a svédországi magyar klubokhoz, ifjúsági és vallási szervezetekhez: minél többen jöjjenek Magyarországra június 30. és július 3. között a Panoráma Világtalálkozóra, hogy összefogjunk, segítsük egymás törekvéseit, hogy mutassuk be közös értékeinket.

Bővebb információ: evaszal@t-online.hu

Panoráma Világklub:

Tel:+36 20 928-0088

A magyar társadalmi rétegek ismérvei:

	Felső tízezer :	Középosztály :	Dolgozók:
Jövedelme?	Mese	Kabaré	Tragikomédia
Vásárlási szokásai?	Igénye szerint mindent megvesz	Fizetéskor a diszkontban bespájzsol	Nézegeti a kirakatokat
Hol eszik ?	Étteremben	Otthon	Hol eszik, hol nem
Hogyan öltözködik?	Méretre varrat	Készen vásárol	Turkál magának
Mit visel általában?	BOSS öltönyt	Konfekciót	Közterheket
Hol szórakozik ?	Garden Party-n	Házibulin	Tömegdemonstráción
Hogyan közlekedik?	Új nyugati autóval	Használt keleti autóval	Tömegben
Milyen szerencsejátékok üz?	Roulette, Black Jack, Tőzsde	Totó, Lottó, Bingo	Bliccel a BKV-n
Miben tartja a pénzt?	Ékszer, valuta, ingatlan	Takarékbetét	A gyerek malacperselyében
Álláslehetősége ?	Ügyvezetői, igazgatói állás	Mérnöki állás	Sorban állás
Mi nyomasztja?	Hogy még egyszer betörnek hozzá	Hogy egyszer betörnek hozzá	Hogy egyszer be fog törni valahova
Mit sportol télen?	Siel Franciaországban	Ródlizik a környéki dombokon	Összetöri magát a sikos járdán
Mit vár a jövő évtől?	Alacsonyabb adókat	Magasabb bért	Magasabb segélyt

A dobrodoli gólya

Rendhagyó beszámoló a magyar kultúra déli határáról

Az Ághegy-Liget Baráti Társaság együttműködési egyezményt írt alá a Falvak Kultúrája Alapítvány keretében működő Magyar Kultúra Lovagrendjével, amelynek alapítója Nick Ferenc mkl. A kapcsolat kiépítésének rendjébe tartozik, hogy lapunk hírt adjon, mi történik társszervezetünk háza táján, mert bizonyára van mit tanulnunk azoktól, akik az egész Kárpát-medencében szívükön viselik a magyar művelődés terjesztésének sorsát. Az alábbi beszámoló erről szól, és azért is helye van lapunkban, mert Társaságunk kezdeményezésére a Kristianstadi Magyar Egyesület tervezi a jövő tavasszal esedékes Skandináviai Magyar Kultúra Lovagjainak első találkozóját, amelyen vendégként megjelennek a Lovagrend képviselői, hogy elmélyítve a kultúrában sohasem elég kapcsolatainkat, jobban megismerhessük tevékenységüket, módszereiket és ezáltal szorosabbra fűzhessük kapcsolatainkat az anyaországgal és a szóránnyvidékkel, ahol hozzánk hasonlóan számos nehézséggel zajlik a magyar kultúra ápolása. De erről bővebben abban az írásban, amit viszonzásul küldtünk a Lovagrend nemsokára megjelenő évkönyvébe.

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány alapító okiratában a Kárpát-medencét határozta meg alapvető működési területének. Országos szervezetünk ennek megfelelően alakítja programjait, így 2011. január 22-én a Szerémségben élő magyarok képviselőit hívta meg a XV. Magyar Kultúra Napja Gálára. A program előkészítésére, a

személyes kapcsolat felvételére adott lehetőséget november 19-21. között az újvidéki Petőfi Sándor magyar Művelődési Központ meghívása.

Az alapítvány a Kultúra Lovagrendje újvidéki tagjaival, Dr. Csáky S. Piroskával és Mészáros Ilonkával kiegészített küldöttségének a művelődési központ elnöke, - aki egyben a Horizont Egyesülete elnöke is - Báthori József és az elnökség tagja, Pécsi Erzsébet mutatta be a vajdasági Dunántúl (Szerémség) magyar kultúráját.

A háromnapos találkozó első napja is előrevetítette a sikert, amelyet az újvidéki Dominó étterem házias konyhája és finom bora mellett a népi zenekar hangulatos zenéje és a közös dalolás alapozott meg. A maradandó emlék sem váratott magára sokáig, mert az étterem tulajdonosa, a rendkívül gazdag helytörténeti gyűjtemény létrehozója, Baranyi Laci bácsi az általa megmentett és hasonlóan kiadásban 2006-ban kiadott 150 éves Vőfélykönyvet ajándékozott nekünk.

A magyar kultúra varázslatos világa az esti irodalmi programon folytatódott. Nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy köszönthettük a Petőfi Sándor Magyar Művelődési Központ színháztermének szépszámu közönségét, és beszámolhattunk az elmúlt évi közös munkánkról. Az ünnepélyes eseményt használtuk ki annak bejelentésére, hogy a nyílt pályázat útján meghirdetett egyik Örökségserleg elismerésünket a Magyar Kultúra Napján az újvidéki Kapisztrán Ferences Ifjúsági Kórusnak adományozzuk. Az irodalmi program szereplői – Ladisity Melinda tanárnő rendezésében – elvarázsoltak bennünket 1847-be, amikor Petőfi Sándorral együtt jártuk a magyar

puszta, a Hortobágy, majd Erdély útjait. A kultúra különböző ágait felvonultató programon fiatalok szavaltak, táncoltak, zenéltek és daloltak. Úgy éreztük, hogy a vastaps nem fejezhette ki igazán köszönetünket az előadók és a felkészítőik iránt, és csak azt sajnáltuk, hogy ehhez hasonló miért nem látható szűkebb hazánkban. Megtudtuk, hogy az est középiskolás szereplői közül néhányan izgalommal készülnek a TUDOK (tudományos diákköri) konferenciára. Az irodalmi programot követő baráti légkörben alkalmunk adódott a díszvendég küldöttséggel megbeszélni az utazással és az elszállásolásukkal kapcsolatos információkat, a programot és az Örökség serleg elismerés átvételével kapcsolatosan teendőket.

Nagy izgalommal vártuk a következő napot, a Szerémséggel való ismerkedést. Kísérőink által vezetett autóink első alkalommal Maradékon (Maradik) álltak meg. A református közösség barátságos képviselője mutatta be a felújított lelkészi hivatalt, amelyet különösen akkor tud értékelni a látogató, ha összehasonlíja a leégett épület romhalmazával. Az alapítványunk számára különleges jelentősége van ennek a helynek, amelynek udvarában gondozott református templom és kicsiny művelődési ház is áll, mert annak létrehozóját, Béres Károly lelkész életművét kívánjuk pusztumusz a Magyar Kultúra Lovagja címmel elismerni. A településen élők magyarságuk megőrzéséért folytatott mindennapi küzdelmét vendéglátónk és kísérőink mellett a következő napi bálón a település egykori civil és önkormányzati vezetője ismertette.

Útban Satrinca felé Kárpátalja hegyi településeinek állapotához szokott szemünk is nehezen tudta felfogni az elmaradottságot, a valaha bőven termő gyümölcsfaültetvények helyett az elhagyott barackosokat, az itt is - ott is dűledező, lakatlan házakat, és megfájdult a szívünk a magyar iskola létesítése előtt összedöntött épület romjai előtt. Ehhez képest jó volt hallani, hogy kéthetente van református istentisztelet, hogy van vasárnapi iskola a magyar nyelv tanításához és libafesztiváljuk a környék híres kulturális eseménye.

Rövid út után autóink a 39 házas, 115 lakosú Dobrodolban álltak meg, ahol hangulatunk azonnal megváltozott. Úgy éreztük hazaérkeztünk a „zsákfaluba”. Vendéglátónk, Hajnal József joggal büszkélkedett közösségi életük eredményével, a felújított közösségi házzal, amelynek megnyitásával a gólya is visszaköltözött. Gondozott gazdasági udvar egyik zugában a virágkötészetet tanult leánya, Anita mutatta be a szénából készült adventi koszorút, amelyet kedves emlékként magunkkal hoztunk. A tiszta szobában, terített asztalnál őszinte beszélgetés alakult ki a helyi magyarság helyzetéről, eredményeiről és a közös programokat is tartalmazó jövőről. A magyarság vezetője elmondta, hogy női kórusuk gyakran lép fel szerb kultúracsoportokkal, szívesen énekel katonadalokat, és izgalommal készül a Magyar Kultúra Napja Gálára, a fővárosba.

A kellemes órát követő jó hangulatunk is meggyorsította az utat a magyar kultúra délvidéki határáig Nyékinciig (Ninicki). A romjaiból felújított épület tágas udvarán Hege-düs János, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület elnöke fogadott bennünket nagy barátsággal. Hosszú pedagógus évek után jött vissza szülőfalujába, ahol méhészettel egészíti ki jövedelmét. A találkozóra két elnökségi tagja is megérkezett. Vendéglátóink meglepéssel mutatták be elért eredményeiket, elsőként a rendezvényeknek, magyar nyelvoktatásnak helyet adó nagytermet, amelyben minden a magyarságról szól. Petőfi Sándor szobra, a térkép és a címer és a feliratok mellett őrzik gömörországi vendégeik koszorúját. Az épület egybeépült a templommal, amelynek tornya még őrzi a pusztulás nyomait. A kölcsönös bemutatkozás és a gála programjának megbeszélését a fűrészporos-kályhával

fűtött helyiség teszi barátságossá. Nem véletlen, hogy szívesen jönnek ide esténként a helybeliek. Vendéglátóink helyzetük bemutatása során elmondták, hogy a fiatalok szorgalmasan tanulják ugyan a magyar nyelvet, de kiejtésükön érezhető, hogy az második nyelv, amelyről néhány perc múlva magunk is meggyőződhetünk. Az ukrainai Tiszaforrásvidéke Vasárnapi iskolahálózatot küldetesként támogató szervezetünk értékes és összehasonlítható információkkal lett gazdagabb, amikor megérkezett Sremska Mitrovicából Edit tanárnő, aki közgazdász végzettsége mellett öt vasárnapi iskola oktatója, egyben a mitrovicai Petőfi Sándor Egyesület elnöke. Mivel a fiatalok közül többen készülnek a tiszakálmánfalvai (Budisava) anyanyelvópolásai szemlére, így a találkozás alkalmával néhányan elő is adták programjukat, amelyet mi egy kedves, játékos dallal viszonzottunk. Rövid idő múlva, mint régi barátoktól, úgy vettünk búcsút vendéglátóinktól, hogy a Fruska Gora dombjain való átkelést követően ismét a Duna széles, kék szalagjánál, Újvidéken legyünk.

Este a 2. alkalommal megrendezett Erzsébet és Katalin bálon folytatódott a kapcsolatépítés. Nagy öröm volt számunkra, hogy mint „régis ismerőst” köszönthettük dobrodoli vendéglátóinkat és megismerkedhetünk a maradéki civilvezetővel. A jó hangulatú rendezvényen a kapcsolatépítés Branimir Mitrović, a Vajdasági Végrehajtó Tanács alelnöke társaságában folytatódott. A „fehér asztal” melletti megbeszélés alapján elmondhatjuk, hogy alelnök úr elfogadta felkérésünket és a díszvendég régió képviselőjeként – tolmácsolással köszönti a jubileumi galánk résztvevőit.

A magyar kultúra déli határán folytatott kapcsolatteremtő-építő ismerkedés vasárnap újabb meglepetéssel folytatódott. A „korai” lefekvést követő nehéz ébredést a program tapasztalatainak összegzésére és feladatainak meghatározására használtuk ki. Beszélgetésünket egy telefon szakította meg, amely arra kérte küldöttségünket, hogy 11 órakor hallgassa az újvidéki rádiót. A rádió minden nemzetiség számára – ezen belül folyamatos magyar adást – sugároz műsort. A jelzett időben kívánságműsor kezdődött, amelyben Erzsébetek és Katalinok mellett kiemelten köszöntöttek bennünket és sok sikert kívántak szerémségi programunk szervezéséhez. Úgy éreztük, hogy a Pere János előadásában elhangzott „Lavotta szerelme” dal jelképes köszönet a munkánk minden segítőjének és támogatóinknak. A dal után kellemes hangulatban érkeztünk utolsó programunk helyszínére Futakra.

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány 2010-ben számos eseménnyel emlékezett gróf Hadik Andrára. Öt Örökség-kupa, az Európai Kultúra Napján (szeptember 20.) az Erkel Ferenc vetélkedővel összehangolt Hadik András országos akadályverseny, majd annak eredményeként a négy Hadik András emlékhely létesítése, születésének 300. évfordulóján végrehajtott 150 km-es Hadik Emlékfutás és három újabb értékteremtés, mind a felkészült katonára, tudatos politikusra és népszerű közéleti emberre emlékeztet. Az emlékév során szomorúan vettük tudomásul, erősen lecsökkent azon személyek száma, akik e példamutató életművet hazánkban ismerik. Gróf Hadik András élete és munkássága nem vagy jelentéktelen mértékben szerepel tankönyvek oldalain. Döbbenetes azonban, hogy még ott sem ismerik, ahol az egykori nemes személyiség utódai éltek.

Ezen előzetes tapasztalatokat felegették velünk a frissen szerzett vajdasági élmények, amikor megérkeztünk a szülő és a végső nyugalom helyére, Futakra. Óvatosan léptünk be az 1908-ban épített – az egykori templomot ötszörösen meghaladó – római katolikus templomba, ahol elsőként a német feliratú keresztútra lettünk figyelmesek. Majd

egyik ámulatból a másikba estünk. Tisztelegtünk Gróf Hadik András, a templom falába elhelyezett, nyughelye előtt. Némán álltunk a róla készített – korábban csak az interneten látott – festmény előtt és megtekintettük kalapját is. A templommal és a Hadik kultusszal való ismerkedést Antun Kopilovič plébános úrral folytatott beszélgetés egészítette ki, aki szomorúan mondta, hogy nagyon kevesen keresték fel ebben az évben a templomot. A valaha 10 ezer német és közel 2 ezer magyar lelket számláló településen napjainkban az egyházközség tagjainak száma alig éri el az egykori 10 százalékát. A beszélgetésünk során kiegészítette ismereteinket gróf Hadik Andrárról. Elmondta többek között, hogy neki köszönhető Szent Jenő relikvia Rómából való elhozatala, akinek búcsúját május 2-án tarja az egyházközség.

Beszámoltunk Plébános úrnak arról, hogy mit tettünk a Hadik András emlékévben. Elmondtuk, a Hadik család leszármazottjait keressük abból célból, hogy gróf Hadik András számára posztumusz a Magyar Kultúra Lovagja címet adományozzuk 2011. január 22-én, mert szeretnénk a jövőben a példamutató életművet sokoldalúan népszerűsíteni. Megtudtuk, hogy Újvidéken ál egyik egyenes ágú leszármazottja, aki minden évben ellátogat dicső őse sírjához.

Újvidéki látogatásunkat a mezőgazdasági iskolaként működő egykori Hadik kastély megtekintésével fejeztük be. Három nap nem nagy idő, de mérföldkő lehet a Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Vajdaság kapcsolatában. Jó lenne hinni, hogy dobrodoli gólyaként általunk új lendületet kap Szerémség és az anyaország kapcsolata, amelyhez várjuk minden jó szándékú ember közreműködését.

A gólya figyelmeztet! Ha ma csak beszélünk róla és nem teszünk meg mindent, amit megtehetünk a magyar kultúra határának megerősítésére, közösségek kapcsolatrendszerének bővítésére, az ifjúság motivációjának fokozására, akkor ezeken a településeken holnap hiába keressük a magyar kultúra nyomát, még „maradék”-nyi sem marad belőle, és a gólya sem jön vissza az általunk magára hagyott romhalmazra.

Nick Ferenc mkl

Északi beszámoló és terv a magyar és egyetemes kultúrát szolgáló lovagok küszöbön álló cselekedeteiről a Magyar Kultúra Lovagrendjének évkönyvébe

Az Ághegy-Liget Baráti Társaság együttműködési egyezményt írt alá a Falvak Kultúrája Alapítvány keretében működő Magyar Kultúra Lovagrendjével. A kapcsolat kiépítésének rendjébe tartozik, hogy kiadványunk a skandináviai magyar családok lapja, a Lundban megjelenő Magyar Liget, hírt adjon, mi történik társszervezetünk háza táján, mert bizonyára van mit tanulnunk azoktól, akik az egész Kárpát-medencében szívükön viselik a magyar művelődés terjesztésének sorsát. Karácsonyi ünnepi számunkban közöljük Nick Ferenc mkl. **A dobrodoli gólya** című rendhagyó beszámolóját a magyar kultúra déli határáról. Ennek az írásnak azért is helye van lapunkban, mert Társaságunk kezdeményezésére a Kristianstadi Magyar Egyesület tervezi a jövő tavasszal esedékes rendezvényt, amely a Skandináviai Magyar Kultúra Lovagjainak első találkozója lesz, s vendégként megjelennek ott a Lovagrend képviselői is, hogy elmélyítve a kultúrában sohasem elég, mindig gyümölcsöző együttléteinket, jobban megismerhessük egymás tevékenységét, módszereit, és ezáltal szorosabbra fűzhessük kapcsolatainkat az anyaország, a szórványvidék és az Európai Unóban élő magyarok között, ahol gyakran hasonlóan, számos nehézséggel zajlik a magyar kultúra ápolása.

Bizakodunk, hogy eljön majd annak is az ideje, amikor a gyakorlatban is követjük azt az új felfogást, miszerint **anyaországi, Kárpát-medencei, európai és külföldi** magyarságról beszélünk. Hinnünk kell ebben a felosztásban, hiszen az európai magyarság egy szövetségben, végül is egy nagy országban együtt van, összetartozásunk számos lehetőséggel jár, amit a jövőben ki lehet, és ki kell használnunk. Amikor együttléteinket tervezzük erre is gondolnunk kell, és nem szabad, hogy visszahúzzon a szokás, mert minket, európai országokban élő magyarokat, ma már nem illethetnek nagy általánosítással nyugati magyaroknak. Olyan ez a visszahúzó szokás, mint Romániában, ahol még most is, a pénzreform után jóval, milliókkal számolnak az egyszerű emberek, ahelyett, hogy az egyszerűbb, sok nullát elhagyó számítást használnák mindennapi bevásárlásaik, ügyes-bajos pénzügyi dolgaik alkalmával. Nem lehetünk rossz szokásaink rabjai, vegyük észre az újat, segítsünk meggyökereztetésükben.

A szorosabb együttműködés kialakításának érdekében született meg a Skandináviai Magyar Lovagok találkozójának ötlete. Büszkén mondhatjuk, hogy a skandináv országokban immár többen is viselik a lovagi címet, s olyan magyarországiak is vannak közöttük, akiket, mert segítik az anyaországgal való kapcsolattartásunkat, svéd-magyar egyesületek javaslatára nyerték vagy nyerik el a megtisztelő lovagi címet. Számuk a következő évben a Magyar Kultúra Napján valószínűleg tovább növekszik. Egyelőre tizen vagyunk, mégpedig a következők

Dr. Aniszi Kálmán egy. tanár, író

Dr. Bartha István egy. tanár, író

Berglund Ove könyvkiadó, fordító

Kasza Imre képzőművész

54

Kovács Ferenc író, költő, képzőművész

Dr. Nagy Mária Lucia orvos

Plagge Wolfgang zeneszerző

Tamás Gábor előadóművész

Tar Károly író, költő, szerkesztő

Tóth Ildikó művelődésszervező, író

A felsorolás lehet, hogy nem sokat mond azoknak az olvasóknak, akik kezében nem járt a Magyar Kultúra Lovagrendjének minden évben megjelenő, mindent tudó évkönyve. A svédországi lovagi találkozót úgy képzeltük el, hogy annak műsorát a Lovagrend alapítójának és az anyaországi küldöttségnek, valamint a skandináviai Magyar (és Egyetemes) Kultúra Lovagjainak aktív részvételére számítva állítjuk össze. Merthogy mindnyájunknak van mivel előrukkolni egy-egy ilyen találkozón.

Aniszi Kálmán, ny. egyetemi tanár, író, egész sor könyvében kiváló publicisztikáival, elbeszéléseivel rögzíti a közelmúlt tanulságos történeteit, számos művészeti kiállítás megnyitóján kalauzolta a kíváncsi nézőket a kortársi festészet, a mondandós képzőművészet kiválóságairól tartott előadásában.

Bartha István, a rozsdakutatás doktora, ny. egyetemi tanár, aki hosszú éveket képviselte a svédországi szaktudományt nemzetközi fórumokon, idős kora ellenére, a magyar kultúra terjesztésének tevékeny részese, az Ághegy című skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam és a Magyar Liget munkatársa, számos svéd és magyar nyelvű könyv szerzője, elhunyt, nagyszerű színész élettársának, Erdős Irma emlékének ápolója, fiatal művészek számára alapított emlékgyűri-adományozása évenként megújuló bensőséges ünnep.

Berglund Owe, Stockholmban élő könyvkiadó, legnagyobb költőink hű fordítója, legutóbb Kányádi fordításaival aratott méltó sikert a svéd és a magyar közönség előtt egyaránt.

Kasza Imre képzőművész, nemcsak érzékelhetően korszerű művészi látásmóddal alkotott műveivel vált ismertté, de a gyermekrajzolók ismertetésére és népszerűsítésére alakított svédországi Gyermekrajz-kiállításokkal, és a Magyarok Világszövetségének támogatásával alapított állandó Magyar Gyermekrajz Világkiállítás létesítésével.

Kovács Ferenc, oslói egyetemi oktató, író, költő, képzőművész, filmszakíró, az Ághegy főszerkesztő helyettese, a Magyar Liget munkatársa alapításától fogva. Segítségével folyamatosan rendben zajlik a norvégiai magyar értelmiségiek művelődési élete, javára írható, hogy egész családja ebben munkálkodik, felesége Dr. Kunszenti Ágnes, skandináviai lapjaink önzetlen munkása, korrekora, fiuk, Kunszenti-Kovács Dávid pedig doktori hallgatóként is már remek fordításaival tűnt ki, és nyert dicséret oklevelet az Ághegy-Liget Baráti Társaság által tavaly meghirdetett irodalmi és művészeti pályázaton.

Dr. Nagy Mária Lucia nyugdíjazásáig belgyógyász volt és az idősök otthonában teljesített önkéntes gyógyító szolgálatot. A Norvégiában vegyes házasságban élők közösségének alapítója, az 1937-ben alakult Norvég-Magyar Egyesület felélesztője. Kétnyelvű, érthető-szórakoztató előadásokat, bemutatókat – többek között kórus, tánc, zenekar – szervez, támogatja a Magyarországon tanuló norvég diákokat, szervezi a norvég-magyar szótár bővítését. Az általa szervezett magyar ünnepeken a norvég király is megjelent. Lapot szerkeszt, tehát szétágazó tevékenységével jó példát mutat.

Plagge Wolfgang norvég zeneszerző és zongorista a háromszázadik a Lovagrend tagjainak sorában, aki a nemzetközi kulturális kapcsolatok ápolásáért tett elismerésre méltó

dolgokat, többek között magyar zeneszerzők műveinek népszerűsítésében, koncertjei műsorának kialakításában előszeretettel szerepelnek magyar ihletésű művek.

Tamás Gábor stockholmi előadóművészt, dalénekest, dalszerzőt nem kell bemutatnunk, az utóbbi években ismertté vált a Duna Gála keretében megrendezett műsoraik mindig teltházzal folynak.

Magamról, csak annyit, hogy elsőként fogadtak skandináviaiak közül a Magyar Kultúra Lovagrendjébe, tizenöt évvel ezelőtt azért érkeztem Svédországba, hogy unokámat, magyar tanári diplomámmal járó kötelezettségemnek is eleget téve, anyanyelvére tanítsam. Azóta három fél magyar unokámat tanítom, mégpedig középiskolás fokon, olyanformán, hogy minden karácsonykor a díszes fenyőfa alatt saját fordításukban magyar és svéd szerzők verseit mondják, s ezzel ajándékozzák meg szüleiket, bizonyítva, hogy vegyesházasságban is nem akármilyen szinten elsajátítható mindkét nyelv, ha ezt a tudatos akarat vezényli. Szerkesztőként most ünnepelehettem nemcsak félévszázados munkám, hanem 75. születésnapommal együtt az Ághegy alapításának tizedik évfordulóját. Azt tervezem, hogy a lovagi találkozón új verseskönyvből olvasok fel vagy nemrég megjelent regényemből és gyermekkönyvből.

Tóth Ildikó, a svédországi Sölvesborgban alapított magyar óvodát, a tångägerdei nyári táborozás egyik szervezője és nevelője, de emlékiratait is felfigyelt közönség, könyve az Ághegy Könyvsorozat első kötete, a második is majdnem kész kiadásra. Az erdélyi Méréből, lelkész édesapjától tanulta a népszolgálatot, a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség helyi gyülekezetének megalapítója és alapítása óta annak vezetője, 1991-től az egyháztanács titkára.

Minden lovagtársunk hoz valamit a találkozóra, vers, elbeszélés, dal, zene, ismertető sorakoznak majd a közönség szórakoztatására. Tervezzük, hogy utána bált is rendezünk, amely eddig majd mindig nagyszerűen sikerült a brömollai Népházban.

Velünk lesznek minden bizonnyal még **lovagok** **Dr. Szalontai Éva** újságíró, a Magyar Emu (futómadár) Társaság elnöke, a Magyar Liget tudósítója, **Nagy Zoltán**, a Székely Ház közhasznú Alapítvány elnöke, nyomdaigazgató, a magyar irodalom, s főképpen az erdélyi magyar írók sokféle érdekességének ismerője, akinek a közreműködésével az Ághegy folyóirat öt-öt számát egybekötve, jó minőségben megjelentethetjük, és az Ághegy Könyvek sorozatban eddig megjelent tizenkét kötete után továbbiakat terveztünk.

Az esemény házigazdája **Molnár Gergely**, művelődésszervező, a Kristianstadi Magyar Egyesület elnöke, az egyesület saját Magyar Házának fáradhatatlan vezetője, kiváló székely ember, jó népi táncos, évtizeden át Svédországi Magyarok Szövetségének vezetőségi tagja, kulturális ügyeinek szervezője.

A svédországi Magyar (és Egyetemese) Kultúra Lovagjainak találkozója azért is kimagaslóan érdekes rendezvénynek ígérkezik, mert a Kristianstadi Magyar Egyesület éppen a következő évben ünnepli fennállásának harmincadik évfordulóját. Három évtizeden át ez volt az az egyesület, ahol a svédországi magyarok a legnagyobb számban gyűltek össze, különféle kirándulásokra, bálókra, ünnepi előadásokra és minden okos rendezvényre. Valószínűleg, hogy mindezt nagyban elősegítette a jó rendezés, a körültekintő szervezés. A lovagi találkozón sem lehet ez másként. Megelőlegezve sikerét, remélem nem tévedtünk, s jövőre gondoltuk, amikor elsőnek nevez-tük a svédországi Magyar (és Egyetemese) Kultúra Lovagjainak találkozóját, tervezéskor a „lúd is legyen kövér”, serkentsünk mindenkit arra, hogy hagyományát teremtsünk az ilyen találkozónak, amiből egyaránt csak nyerne az anyaországi és a skandináviai magyarok, mert az összetartást gyakorolva lehetünk többek, s érhetjük el nemes céljainkat. Legyen ez a nagyjában felvázolt terv kezdet. A szervezés, a toborzás kezdete. Közösen teremthetünk magunknak örömet s hasznot az előrelépésben.

Tar Károly

A kristianstadi magyarok Magyar Háza

FAVICCEK

Akarsz sokat keresni? - Igen. - Akkor jól elbújok.
 Hogy lehet 30 birkát hatvan felé zavarni? - Az M3-ason
 Mi van, ha a sündisznó nem megy iskolába? - Sünnap.
 Mi van a tömegsír felett? - ??? - Csapatszellel!
 Hogy hívják a cigány légitársaságot? - KOLOMP AIR.
 Mi a biofajgyűlölet? -??? -Két kopaszbarack üt egy cigány-
 meggyet
 Mi lesz a kígyó és a kenguru keresztezéséből? - Ugrókötel
 Mivel játszik a cigánygyerek a sínek között? - Az életével.
 Mi van az idegbeteg ló lábán? -Pszichopata.
 Mi lesz a kecske és a kacsza kereszteződéséből? - ??? -
 McDonalds
 Miért van a méheknek királynőjük? Mert ha kormányuk volna,
 nem lenne méz.
 Mennyi az ember átlagos alvásigénye? - Csak még öt perc ...
 Mi kell a sörösládák cipeléséhez? - Rekeszizom.
 Miért nem eszik a cigány reggel banánt? - Mert az déligyü-
 mölcs.
 Ki követi el a legtöbb összeadási hibát? - Az anyakönyvveze-
 tő.
 Milyen az arab lopakodó? - Teve mamuszban.
 Milyen mértékegységgel mérik a malac hosszát? - Rőfben .
 Hogy öltöznek az eszkimók? - ??? - Nagyon gyorsan!
 Miért nem játszik a tűzoltózenekar betonon? - Mert olyan hang-
 szer nincs.
 Mi lesz abból, ha két busz összeütközik? - Két rombusz.
 Honnan tudod, hogy egy politikus hazudik? - Mozog a szája...
 Milyen buli van az intenzív osztályon? - Esméletlen!
 Mennyi az anyós ideális testsúlya? - 3.5 kg urnával.
 Mit csinál a cigány, ha befejezi az iskolát? - Átmegy egy másik
 építkezésre.
 Miért nehéz a nőknek érző, törődő és jóképű férfit találniuk?
 - Mert azoknak a férfiaknak már van pasijuk.
 Mi a cigány rémálma? - Munka közben üzemi balesetet szen-
 vedni!

EZ AZ

Nénike odamegy a sírásóhoz a temetőben.
 - Megmondaná aranyoskám merre találok a 41es parcella 34-
 es sírt???

- Borzasztó alakok maguk! Elmászkalnak, aztán meg nem talál-
 nak vissza.

Mi lenne, ha a cigányok szeme világítana a sötétben?
 Mátészalka úgy nézne ki, mint Las Vegas!

- Doktor úr, azt hiszem egy új szemüvegre lenne szükségem.
 - Az biztos, mert ez egy hentesüzlet.

Két vak ló beszélget:
 - Indulsz a holnapi versenyen?
 - Nem látom semmi akadályát!

Egy férfi bekerül az elmeógyógyintézetbe. Kérdi az orvos:
 - Ön miért került ide?
 - Mert elvesztettem a szemüvegem.
 - És miért ide hozták?
 - Miért? Ide hozták?

56 A vadnyugati erődben egy őrszem szalad a parancsnok
 felé eszeveszetten kiabálva:

AZTÁN, HA ELŐBB ÉREK CÉLBA, AZT
 MONDJÁK, EZ „FÉRFIMUNKÁ” VOLT

- Pa-

rancsnok, parancsnok! Jönnek az indiánok!
 - És barátok vagy ellenségek?
 - Szerintem barátok, mert együtt jönnek.

Nemrég új háziorvosom lett, akihez el is mentem egy
 kivizsgálásra .
 A doki megállapította, hogy a koromhoz képest nagyon
 jó egészségi állapotban vagyok. Megkérdeztem tőle:
 - Mit gondol, van esélyem, hogy 80 évig éljek?
 - Iszik ön alkoholt, esetleg dohányzik?
 - Nem, egyiket sem.
 - És gyakran eszik nehéz ételeket, disznóhúst például?
 - Nem, az előző orvosom mondta, hogy a vörös húsok
 nagyon egészségtelenek.
 - Sokat tartózkodik a tűző napon, például golfozik, ször-
 főzik?
 - Nem.
 - Talán gyorsan vezet, szerencsejátékokat játszik, vagy
 sokat szexel?
 - Nem, egyiket sem.
 - Akkor meg minek érdekl, meddig fog élni?

- Móricka, a te nagypapád mi volt?
 - Tüdőbeteg.
 - Jó, de mit csinált?
 - Köhögött.
 - Hisz abból nem lehet megélni...
 - Tudom, bele is halt.

Bemegy a skót a vendéglőbe, sorra eszi a legjobb ételek-
 ket, majd szól a pincérnek:
 - Főúr, kérem! Kinek kell fizetni?
 A pincér magától értetődő könnyedséggel:
 - Hát nekem!
 - Huh! - sóhajt fel a skót megkönnyebbülve - már azt
 hittem, nekem!

Tegnap a kocsmában voltam éppen, amikor éreztem,
 hogy valami nagyon feszíti a beleimet. A zene nagyon
 hangos volt, így hát a zene ütemére elkezdtem
 kiereszteni a felesleges gázokat. Néhány szám után kezd-
 tem magam jobban érezni, azonban ahogy megittam a
 sörömet, észrevettem, hogy mindenki engem bámul.
 Akkor jöttem rá, hogy az MP3 lejátszómat hallgattam
 fülhallgatóval.

Szöke beszélget egy nénivel a metrón:
 - Tudja kedveském, én már 25 éve metrózom.
 Mire a szöke:
 - Jesszusom! Hát hol tetszett felszállni?

Egy farkas üldöz két nyuszit, akik bemenekülnek a sűrű bozótba előlük. Miután a farkasok nem tángitanak, a fiú nyuszi odafordul a lány nyuszihoz:

- Szerinted próbáljunk meg elfutni előlük, vagy várjunk pár napot, amíg létszámban fölérjük kerekedünk?

- Te Gazsi, oszt hol dolgozol?

- Schol.

- Ott ne hagyd!

Egy szőke és egy barna nő jelentkezik egy cégnél ugyanarra az álláshirdetésre. A cégvezetőtől kapnak egy-egy kérdőívet, hogy azt töltsék ki. Mindketten kitöltik, majd a leendő főnök értékeli a válaszaikat:

- Mind a ketten azonos pontszámot értek el, és én úgy döntöttem, hogy önt választom - fordul a barna lányhoz.

- Ezt nem értem! Biztos, hogy valamilyen előítélet miatt döntött így! - háborodik fel a szőke lány.

- Nem hölgyem. Az utolsó kérdésre egyikük sem tudta a választ, de míg a másik hölgy azt írta: „Nem tudom”, az ön papírján ez áll: „Én sem”.

A szőke nő üldögél a kávéházban. Odamegy hozzá a pincérnő, akinek névkártya van a mellére tűzve. A szőke elolvassa és felkiált:

- Anna, jaj, de cuki! És mondd, a másikat hogy nevezted...?

A nő bemegy a patikába és mérget kér. A patikus meglepődik:

- Asszonyom, miért van szüksége méregre?

- Megölnöm a férjemet.

- Nagyon sajnálom, de nem adhatok el önnek mérget azért, hogy megöljön valakit!

A nő erre kitesz az asztalra egy fotót, amely az ő férjét és a patikus feleségét ábrázolja félreérthetetlen helyzetben. A patikus nagyot nyel és rábólint:

- Elnézést, nem tudtam, hogy van receptje.

Ne szidd a bacilusokat: sok emberben csak ők képviselik a kultúrát.

Múlt éjjel nagyon magam alatt voltam, ezért felhívtam a Lelki Segély vonalat. Egy pakisztáni call-centerhez kapcsoló, mondtam, hogy öngyilkos leszek.

Erre nagyon izgatottak lettek, és megkérdezték, hogy tudok-e teherautót vezetni...

Vettem egy házat az autópálya mellett. Abszolút nem zavaró, ha megszokod, hogy százharminccal kell kiállni a garázból.

Sétálunk, sétálunk egy kocsmába becsücsülünk, fröccs.

Melyik a villamos energiával legjobban ellátott ország?

- Magyarország. Nagy a feszültség, kicsi az ellenállás, minden csak volt, a vezetők érintése pedig halálos.

Ezt csak a mi nyelvünkkel lehet megtenni...

Találkozás:

Nyuszika és a róka találkoznak az erdőben. Nyuszika köszön:

- Szia vöröske!

- Te engem ne vöröskézz le!

- Miért, jobb lenne, ha lerókáználak.....!?!

Előző munkahely:

A HR-es kérdezi az új titkárnőt:

- És mondja, az előző munkahelyén mennyi volt az évi fizetése?

- ??? Nálunk az előző munkahelyemen nem dolgozott egy Évi sem!

Margarin:

Két egér beszélget a kamrában:

- Rád fog esni a margarin!

- Rámamargarin?

Hogy kapta Benedek Elek a nevét?

Anyukája reggel beszólt a kisfiának:

- Benn vagy még az ágyban?

- Benne, de kelek.

Trükk:

- Mondja Kovács bácsi, maga mit szokott csinálni, ha este nem tud elaludni?

- Én? Elszámolok háromig, és már alszom is.

- Tényleg? Csak háromig?

- Háromig, de van úgy, hogy fél négyig is.

Bevásárlás:

- Pistike, szaladj le a boltba, hozzá egy kiló hurkát! De ne véreset!

- DENEVÉRESETE???

Egyenlet:

- Kislányom, teljesen egyedül oldottad meg ezt az egyenletet?

- Nem. Két ismeretlennel.

Kérdés:

- Miért nincs bátya a vonaton?

- Mert a vonat nem vár.....

Úszásoktatás:

- Hogy tanítja a varázsló úszni a pókot?

- Hókusz, pók ússz!

Tehén:

A tehén bonyolult állat. De én megfejtem.

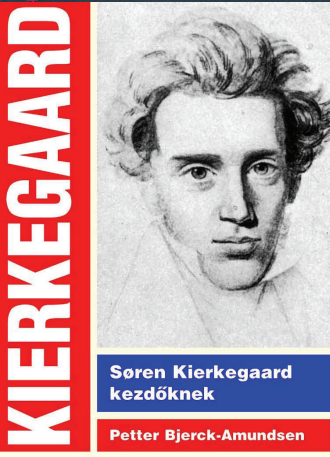
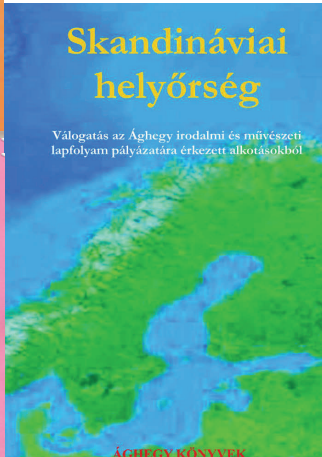
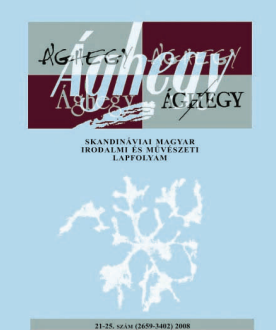
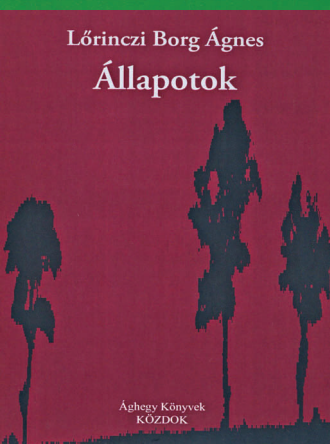
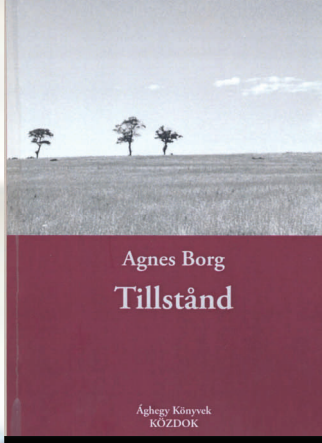
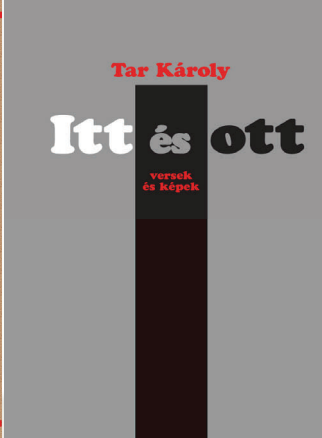
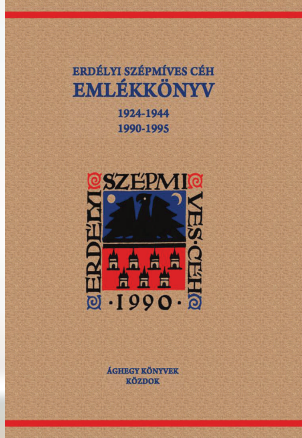
Kérdés:

- Miért nem gyűjt a darázs vasat?

- ???

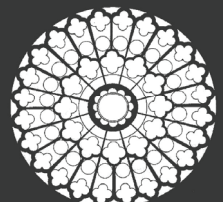
- Mert azt a MÉH csinálja

Skandináviában rengeteg a liget (lund), de Magyar Liget csak egy van!

Szakács Sándor Ferenc
Kettéhasadt lélek

Ághegy Könyvek
KÖZDOK

ERDÉLYI SZÉPMŰVES CÉH
EMLÉKKÖNYV

ÁGHEGY KÖNYVEK
KÖZDOK

Tar Károly

Itt és ott

versek és képek

Tar Károly
Száraz oázis

Ághegy Könyvek

Agnes Borg
Tillstånd

Ághegy Könyvek
KÖZDOK

Bernhard Nordh

A hótvai újtelepések

Ághegy Könyvek
Közdok

ALEXANDRU DOHI • CARTEA AROMELOR • AROMELOR • ALEXANDRU DOHI • CARTEA

DOHI ALEX

ILLATOK
KÖNYVE

ÁGHEGY KÖNYVEK
KÖZDOK

Lőrinczi Borg Ágnes
Állapotok

Ághegy Könyvek
KÖZDOK

TAR KÁROLY

PÁNİK
BIVVY

Skandináviai
helyőrség

Válogatás az Ághegy irodalmi és művészeti
lapfolyam pályázatára érkezett alkotásokból

KIERKEGAARD

Søren Kierkegaard
kezdőknek

Petter Bjerck-Amundsen

Ághegy
Ághegy

SKANDINÁVIAI MAGYAR
IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI
LAPFOLYAM

21-25. MÁJUS (2009-2002), 2008

ÁGHEGY
lapfolyam

Ághegy
Ághegy

SKANDINÁVIAI MAGYAR
IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI
LAPFOLYAM

ÁGHEGY KÖNYVEK